

1519

1M

388

0-89

2

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՅԵՎ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԻ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ, ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱԼ, ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱ-
ԿԱՆ, ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՅԵՎ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

—

44/20

1-1 A B m.
3-1025a

ՀԻՍՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ 01 JUL 2000

1M
Շ-89

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՅԵՎ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԻ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ, ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱԼ, ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱ-
ԿԱՆ, ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՅԵՎ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1M
Շ-89

4249

ԽՍՀՄ-ի ԺԿՆ-ին կից բարձրագույն
գալրոցի գործերի Համաթիութենական
Կոմիտեն թույլատրելի և ոգավելու՝
մինչև հատաստվելը

Թարգմ. խմբագիր՝ Հ. ՄԱՆԱՆՅԱՆ

Տեխ. խմբ. Խ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Մրբագրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գլավիտի լիազոր՝ Տ—9573 Պատվեր № 165, Տիրաժ 2000

Հանձնված է արտադրության 16 մայիսի 1938 թ.

Ստորագրված է ապագրելու 27 մայիսի 1938 թ.

Ուսուցիչների Վերակազմման Ինստիտուտի տպարան,
Ֆրեզիան, Մարքսի փողոց № 17

ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մարքսիզմ-լենինիզմի փիլիսոփայությունը մարդկային
կուլտուրայի մեծագույն նվաճումն է, մարդկության ամենահե-
տեղական և առաջավոր աշխարհայացքը:

Մատերիալիստական «գիտելիության» մարքսիզմի հոգին է՝
(Ստալին): Մարքս-լենինյան աշխարհայացքի տարածումը, Մարք-
սի, Ենգելսի, Լենինի, Ստալինի անպարտելի ուսմունքով, մատե-
րիալիստական գիտելիության գինքով լայն մասսաներին ղի-
նելը բոլորիցմին տիրապետելու կարևորագույն խնդիրներից
մեկն է: Դիալեկտիկական և պատմական մատերիալիզմի դասա-
վանդման հիմնական խնդիրն է տիրապետել Մարքսի-Ենգելսի,
Լենինի և Ստալինի ուսմունքի հիմունքներին, մասսաներին դաս-
տիարակել մարքս-լենինյան աշխարհայացքով, ուսանողներին
դաստիարակել բոլորիկյան կուսակցությամբ և անհաշտե-
լիությամբ կոմունիստական կուսակցության գծի համար
մղվող պայքարում: Հասարակական-տնտեսական գիտություն-
ների, նույն թվում և մարքս-լենինյան փիլիսոփայության ու-
սումնասիրման ամբողջ աշխատանքը պետք է հիմնվի Լենինի և
Ստալինի ցուցմունքների, «Под знаменем марксизма» ժուր-
նալի մասին ՀԱՄԿ(Բ)Կ Կենտկոմի 1931 թվի վորոշման, «ԽՍՀՄ-ի
պատմության» և «Նոր պատմության» դասագրքերի կոնսպեկտ-
ների վերաբերյալ ընկերներ Ստալինի, Ա. Ժդանովի և Ս. Կիրովի
գիտությունների, ՀԱՄԿ(Բ)Կ պատմության դասագրքերը կազ-
մողներին ուղղած ընկեր Ստալինի նամակի, ինչպես և բարձրա-
գույն գալրոցի մասին ՀԱՄԿ(Բ)Կ Կենտկոմի և ԽՍՀՄ-ի ԺԿՆ վո-
րոշման վրա:

Մարքսիզմի փիլիսոփայությունը մի գիտություն է, վոր
պահանջում է գիտության, փիլիսոփայության, ոոցիալական
գիտությունների պատմության և այն ամենի խորն ուսումնասի-
րությունը, վոր տալիս է ժամանակակից հասարակական կյանքի և
գիտության զարգացումը:

Մըադրի պատմա-փիլիսոփայական մասը նվիրված է մա-
տերիալիզմի և իդեալիզմի պայքարի հիմնական ետապների ու-
սումնասիրմանը: Այդ բաժնի ուսումնասիրությունը պետք է ոգնի
ուսանողներին պարզելու Մարքսի-Ենգելսի՝ գիտելիական
մատերիալիզմի մշակման և զարգացման ուղիները:

Այդ հատվածի ուսումնասիրության ընթացքում պետք է

հետևողականորեն կապ հաստատվի ուսումնասիրվող փիլիսոփայական սիստեմների և քաղաքացիական պատմության, գիտության ու կուլտուրայի զարգացման միջև:

Դիալեկտիկական և պատմական մատերիալիզմի հիմունքներին վերաբերող հատվածները դասավորված են այնպիսի հետևողականությամբ, վորպիսին արդեն արդարացված է դասական դժգոհման ամբողջ փորձով:

Պատմական մատերիալիզմի հիմունքներն ուսումնասիրելիս անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրություն դարձնել պարզելու մատերիալիզմի և իդեալիզմի պայքարը սոցիոլոգիայի պատմության մեջ, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել կոնկրետ պատմական նյութը և ուսումնասիրվող հարցերը կապել դասակարգային պայքարի պրակտիկայի ու իմձՄ-ում սոցիալիզմի շինարարության հարցերի հետ: Ժամանակակից բուրժուական փիլիսոփայական ուղղությունների քննադատությունը զետեղված է այդ հատվածների համապատասխան թեմաների մեջ:

Մարքսիզմի թշնամիները՝ ոպորտունիզմի, հակահեղափոխական տրոցկիզմի և բուխարինականության, մենշևիկոզ իդեալիզմի և մեխանիցիզմի դեմ մղված պայքարում Լենինի-Ստալինի կուսակցությունը պաշտպանեց և զարգացրեց մարքս-լենինյան ուսմունքը: Մարքսիզմի փիլիսոփայությունը զարգացման լենինյան-ստալինյան ետապը ուսումնասիրելիս ուսանողները պետք է խորը կերպով ըմբռնեն այդ պայքարի թեորետիկական ու քաղաքական իմաստն ու նշանակությունը և զինվեն թշնամիներին բոլորեկորեն մերկացնելու և ջախջախելու կարողությամբ: Այս պատճառով դասընթացի այդ հատվածի բոլոր թեմաները պետք է ուսումնասիրվեն բոլորիզմի պատմության և մարքսիզմին թշնամի հոսանքների դեմ Լենինի-Ստալինի կուսակցության մղած պայքարի հիմնական հոսանքների հետ:

Դիալեկտիկական և պատմական մատերիալիզմի դասավանդումը և ուսումնասիրությունը պետք է գտնվի գիտական բարձրության վրա և հագեցված լինի բոլորիզմյան կուսակցականությամբ: Մարքս-լենինյան աշխարհայացքով մասսաներին դաստիարակելը պահանջում է վճռական պայքար մղել սխոլաստիկայի, վերացականության, գոհնիկ սոցիոլոգիզմի և ուսանողներին ձևական մոտեցում ցույց տալու դեմ: Այդ թերությունները մինչև այժմ ել տեղի ունեն դասավանդման մեջ և դասագրքերում:

Դիալեկտիկական և պատմական մատերիալիզմի հիմնական

դրույթների պարզաբանման համար պետք է լայնորեն ոգտագործել փաստական մատերիալը՝ որինակներ, իլյուստրացիաներ, վորոնցով այնքան հարուստ են Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի, Ստալինի յերկերը և վորոնց մեջ խորն ու սպառնչ բացատրություն է տրվում պատմության, գիտության և արդիականության բոլոր կարևորագույն յերևույթներին: Դիալեկտիկական չի կարելի որինակների գումար դարձնել, սակայն նրա ուսումնասիրման համար անհրաժեշտ է լայնորեն ոգտագործել կոնկրետ նյութը, փայլուն որինակները և իլյուստրացիաները:

Անհրաժեշտ է վորոշ միասնություն մտցնել դիալեկտիկական և պատմական մատերիալիզմի դասընթացի դասավանդման կազմակերպման և մեթոդիկայի մեջ:

ա) փիլիսոփայությունն ուսումնասիրել ԲՈՒՀ-երի բարձր կուրսերում, այն ժամանակ նա կհիմնվի գիտելիքների վորոշ պաշարի՝ պատմության, բնագիտության, քաղաքատնտեսության և այլ գիտելիքների վրա:

բ) դասավանդման հիմնական մեթոդը պետք է լինի պրոֆեսորի դասախոսությունը, վորը տալիս է դասընթացի հարցերին սիստեմատիկ հետևողական և լիակատար լուսաբանություն, իսկ սրան պետք է հետևի ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքը սկզբնաղբյուրների վրա:

գ) ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքը ղեկավարելու և այդ աշխատանքի ունակություններին տիրապետելուն ոգնելու համար, կազմակերպվում են դոցենտների և ասիստենտների կոնսուլտացիաներ: Մարքսիզմ-լենինիզմի կլասիկների հիմնական յերկերը պետք է ուսումնասիրվեն ամբողջապես, վորի համար դոցենտների և ասիստենտների ղեկավարությամբ կազմակերպվում են խմբային պարապմունքներ:

Հանձնարարված գրականությունը չի բաժանվում պարտադիր և լրացուցիչ գրականություն: Անհրաժեշտ գրականություն ծավալը ամբիոններն են վորոշում համապատասխան այն ժամանակի, վորը տրվում է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքին:

Դիալեկտիկական և պատմական մատերիալիզմի ներկա ծրագրերը կազմված են այն նախագծի հիման վրա, վոր լույս է տեսել «Под знаменем марксизма» 1937 թվի 6 և «Высшая школа» 1937 թվի 8—9 համարներում, հաշվի առնելով, նախագծի վերաբերյալ յեղած մի քանի գիտողություններն ու արձագանքները:

Դիպլոմատիկական յեղ պատմական մասերի անվանումն ու
սրբապետի պալատն

Թեմաների համարները	ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵՄԱՆԵՐԸ	ԺԱՄԵՐԻ ՔԱՆԱԿԸ	
		Դասակարգման սույն. համար	Համար
	ՀԱՏՎԱԾ 1-ին ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ		
Թեմա 1-ին	Մարքեզի փերիտոփայտի թյունը, նը- րա առարկան և խնդիրները	2	—
	ՀԱՏՎԱԾ 2-րդ ՓԵՐԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅԱՆ ՁԱՐԳԱՅ- ՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՏԱՊՆԵՐԸ		
Թեմա 2-րդ	ա) Մատերիալիզմի և իդեալիզմի պայ- քարի հիմնական երևույթները անտիկ աշ- խարհի փերիտոփայտի թյուն մեջ. բ) Ֆեոդալական հասարակության փե- րիտոփայտի թյունը.	6	—
Թեմա 3-րդ	Մատերիալիզմի և իդեալի- զմի պայքարի հիմնական երևույթները բուրժուական կյանքի փերիտոփայտի թյուն մեջ 1. ա) Վերածնունդի շրջանի փերիտո- փայտի թյունը. բ) Ֆ. Բեկոն, Թ. Հոբբս 2. Բ. Իսկարա, Բ. Սպինոզա, Դ. Լայբնից 3. Ջ. Լոկկ, Ջ. Բեքլի, Դ. Յուս 4. Ֆրանսիական լուսավորչիները, 18-րդ դարի ֆրանսիական մատերիալիստ- ները՝ Ժ. Լամետերի, Դ. Դեդերո, Գ. Հոլբախ, Կ. Հելվեցիուս 5. Գերմանական կյանքի իդեալիզմ ա) Ե. Կանտ բ) Դ. Հեգել Լ. Ֆոյերբախի մատերիալիզմը	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	— — — — — — — — — — —
Թեմա 4-րդ		2	—

Թեմա 5-րդ	Պրոլետարիատի փերիտոփայտի թյուն ծագումն ու զարգացումը. Կ. Մարքս, Ֆ. Ենգելս	2	—
Թեմա 6-րդ	Փերիտոփայտի թյունի զարգացումը Ռու- սաստանում 18—19-րդ դարերում	6	—
		30	
	ՀԱՏՎԱԾ 3-րդ ԴԻՍԿՈՒՄՈՒՆԻՍՏԻԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱ- ԼԻԶՄԻ ՀԻՄՈՒՆԻՏԵՐԸ		
Թեմա 7-րդ	Մատերիալիստական դիալեկտիկան վորպես գիտություն	2	—
Թեմա 8-րդ	Դիալեկտիկական մատերիալիզմը մա- տերիալի, շարժման, տարածության և ժամանակի մասին	2	—
Թեմա 9-րդ	Մարքս-Էնգելսյան արտացոլման թե- որիան	4	2
Թեմա 10-րդ	Մատերիալիստական դիալեկտիկայի հիմնական որոնքները 1. Հակադրությունների միասնու- թյան և պայքարի որոնք 2. Քանակից վորակին և վորակից քանակին անցման որոնք. 3. Բացասման բացասումի որոնքը Երկրորդ և յերևույթի ձևի և բովան- դակության	2 2 2 2 2	2 2 4 —
Թեմա 11-րդ		2	—
Թեմա 12-րդ	Պատճառականություն և փոխադրե- ցություն. պատճառականություն և ան- հրաժեշտություն: Հնարավորություն և իրականություն	4	2
Թեմա 13-րդ	Դիալեկտիկո-մատերիալիստական տրամաբանությունը և ձևական տրա- բանության քննադատությունը	2	2
		20	12
	ՀԱՏՎԱԾ 4-րդ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ՀԻՄՈՒՆԻՏԵՐԸ		
Թեմա 14-րդ	Պատմության մատերիալիստական ըմբռնումը և բուրժուական հասարա- կական ուսմունքների քննադատությու- նը	4	2

Թեմա 15-րդ	Հասարակական - տնտեսական ֆորմացիաներ, արտադրողական ուժեր և արտադրական հարաբերություններ . . .	4	2
Թեմա 16-րդ	Դասակարգների ծագումը և դասակարգային պայքարի զարգացումը . . .	4	4
Թեմա 17-րդ	Ուսմունք պետություն և հեղափոխություն մասին: Ուսմունք պրոլետարիատի զիջատուրայի մասին . . .	4	2
Թեմա 18-րդ	Հիմք և վերնաշենքեր: Հասարակական զիջատուրայի մասին . . .	2	—
Թեմա 19-րդ	Ուսմունք կուլտուրայի և կուլտուրական հեղափոխության մասին . . .	2	—
Թեմա 20-րդ	Կրոնի ծագումը: Մարքսիզմ-լենինիզմի պայքարը կրոնի դեմ . . .	2	—
Թեմա 21-րդ	Բարոյագիտություն . . .	2	—
Թեմա 22-րդ	Սոցիալիզմ և կոմունիզմ . . .	2	2
		26	12

ՀԱՏՎԱԾ Ծ-ՐԴ

ՄԱՐԿՍԻԶՄԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԼԵՆԻՆՅԱՆ
ՍՏԱԼԻՆՅԱՆ ԵՏԱՊԸ

Թեմա 23-րդ	Նարոդնիկների սուբյեկտիվ սոցիոլոգիայի, լեզվամարքսիզմի, եկոնոմիզմի և մենշևիզմի թեորետիկական հիմունքների ջախջախումը Լենինի կողմից . . .	4	2
Թեմա 24-րդ	Լենինի պայքարը մախիզմի դեմ . . .	2	—
Թեմա 25-րդ	Լենինի և Ստալինի պայքարը տրոցկիստների և բուխարինականների, մենշևիկիզմի լեգալիստների և մեխանիստների դեմ . . .	4	2
Թեմա 26-րդ	Դիալեկտիկական մատերիալիզմի զարգացումը ընդհանուր Մատլինի կողմից . . .	4	2
		14	6
		80	30

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՅԵՎ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԴԱՍԵՆ-ԲԱՅԻ

Հատված 1-ին. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմա 1. ՄԱՐԿՍԻԶՄԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՆՐԱ ԱՌԱՐԿԱՆ ՅԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները և յերեք բաղկացուցիչ մասերը: Դիալեկտիկական մարքսիզմի մեջ: Մատերիալիստական դիալեկտիկական վորպես մարքսիզմ-լենինիզմի փիլիսոփայական գիտություն: Մատերիալիստական դիալեկտիկական «մարքսիզմի արմատական թեորետիկական հիմքն է» (Լենին), «ամբողջական աշխարհայացք, փիլիսոփայական սիստեմ, վորից տրամաբանորեն բխում է Մարքսի պրոլետարական սոցիալիզմը» (Ստալին): Մարքս-լենինյան փիլիսոփայությունը վորպես ամենաառաջավոր, ամենահեղափոխական դասակարգի գաղափարախոսություն:

Ենդեղը փիլիսոփայության հիմնական հարցի մասին: Փիլիսոփայության հիմնական հարցի յերկու կողմերը. մատերիալի թե՞ հոգու առաջնության պրոբլեմը և աշխարհի ճանաչելիության պրոբլեմը: Փիլիսոփայության հիմնական հարցի լուծումը մատերիալիզմի և իդեալիզմի կողմից: Իդեալիզմի և մատերիալիզմի դասակարգային և իմացարանական արմատները: Ենդեղսը, Լենինը և Ստալինը փիլիսոփայության հիմնական հարցի դուալիստական լուծման մասին: Մատերիալիզմի և իդեալիզմի պայքարը փիլիսոփայության պատմության մեջ և այդ պայքարի սոցիալական արմատները: Թեորիայի և պրակտիկայի միասնությունը մարքսիզմ-լենինիզմի փիլիսոփայության մեջ: Մարքսիզմ-լենինիզմը փիլիսոփայության դասակարգայնության և կուսակցականության մասին: Մարքսիզմ-լենինիզմի պայքարը բուրժուական ոբյեկտիվիզմի և գիտության վերդասակարգայնության «թեորիայի» դեմ: Մարքսի փիլիսոփայական մատերիալիզմը ովեց մարդկությանը, իսկ հատկապես բանվոր դասակարգին «իմացություն մեծ գեներ» (Լենին):

Պայքար մարքսիստական փիլիսոփայությունը վորպես գի-

սուլթան մեխանիստների կողմից վերայման և մարքսիզմի փի-
լիսոփայության սուարկայի մենշևիկոզ-իդեալիստական ազավազ-
ման զեմ:

Դիալեկտիկական մատերիալիզմի զարգացումը Լենինի և
Ստալինի կողմից՝ բուրժուական, սեվիզիոնիստական թեորիանե-
րի դեմ մղած պայքարում: Լենինը և Ստալինը մարքսիստական
փիլիսոփայության մարտական խնդիրների մասին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. ԵՆԴԵԼՍ.—Լյուզվիկ Ֆոյերբախ, գլուխ 2-րդ (հջ՝ 18—22):

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ.—Դիալեկտիկա (բրոշյուր), հջ՝ 7—8, 34—38 (Ի-
դեալիզմի իմացաբանական արժատների մասին):

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ.—Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ (հոգվածների ժողո-
վածու), հոգվածները՝

Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները և յերեք բաղկացուցիչ մասերը:
Կարլ Մարքս (ամբողջը):

Կուսակցությունը փիլիսոփայության մեջ կամ՝ Լենինի հա-
տոր 13-րդ, «Մատերիալիզմ և եմպիրիոլոգիայիցիզմ» հջ՝ 284-294:

Մարտնչող մատերիալիզմի նշանակության մասին*):

Ի. ՍՏԱԼԻՆ.—Լենինիզմի հարցերը, Լենինիզմի հիմունքների մա-
սին, գլուխ 3-րդ—Թեորիա:

Լ. ԲԵՐԻՍ.—Անդրկովկասի բուլշևիկյան կազմակերպություններ
պատմության հարցի շուրջը:

Հատուկ 2-րդ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՏԱՊՆԵՐԸ

Թեմա 2-րդ. ա) ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԻ և ԻԴԵԱԼԻԶՄԻ ՊԱՅՔԱՐԻ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՏԱՊՆԵՐԸ ԱՆՏԻԿ ԱՇԽԱՐՀԻ ՓԻԼԻՍՈ-

ՓՆՅՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ

Մարքսիզմ-լենինիզմը փիլիսոփայության պատմության ու-
սումնասիրության խնդիրների մասին:

*) Այն հոգվածները, վորոնք նշված են Լենինի՝ Մարքս-Ենգելս-մարք-
սիզմ զբոլակից, վերջինիս բացակայության դեպքում պետք է վերցնել՝ Լե-
նին-Ստալին, Ընտրել յերկու հատորով, կամ՝ Լենին, Ընտրել յերկու
յերկու հատորով:

Լենինի և Ստալինի այդ աշխատությունները (կարճ՝ Յերկհատորյակ)
բոլոր դեպքերում պետք է ունենալ, նրանք ծրագրում հաճախ են նշվում:
ԾԱՆՈԹ ՀԱՅՆԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄ. ԽՄԲ.

Անտիկ աշխարհի մատերիալիզմի առաջացման սոցիալ-տըն-
տեսական նախադրյալները 6-րդ դարում մեր թվարկությունից
առաջ: Մարքսը հունական կուլտուրայի՝ վորպես «մարդկու-
թյան նորմալ մանկության» մասին: Առաջին հունական մատե-
րիալիստները (Միլեթական դպրոց). Թալես (624—548 թ. մ. թ.
ա.): Նրա ուսմունքը ջրի, վորպես սկզբնաբանութի մասին:
Անաքսիմանդ (611—547 թ. թ. մ. թ. ա.):

Նրա ուսմունքը «ապեյրոնի» և հակադրությունների միջոցով
աշխարհի առաջացման մասին: Անաքսիմեն (585—528 թ. թ.
մ. թ. ա.): Նրա ուսմունքը ոգի, վորպես սկզբնաբանութի և տի-
յեղերքի մասին: Միլեթցիների մատերիալիզմի տարերային և
նայելով բնույթը:

Պյութագոր (571—497 թ. թ. մ. թ. ա.) վորպես «հակ-
ցիոն արիստոկրատիայի դադափարախոս: Նրա ուսմունքը թվի՝
վորպես աշխարհի հիմքի մասին: Լենինը պյութագորական իդե-
ալիզմի իմացաբանական արժատների և պյութագորցիների «գի-
տական մտածողության սաղմերի» մասին:

Հերակլիտ (540—480 թ. թ. մ. թ. ա.) Հերակլիտի սոցի-
ալ-քաղաքական հայացքները: Նրա Ֆիդիկայի մատերիալիստա-
կան հիմքը: Կրակը վորպես «սկզբնաբանութի: Հերակլիտի դիալեկ-
տիկան և նրա նայելով բնույթը:

Ելեաթես (հն. մոտ 540 թ. մ. թ. ա.). նրա մետաֆիզիկական
ուսմունքը իրական գոյի և թվացող գոյի մասին: Զենոնի արդու-
մենտները բաղմակերպության և շարժման դեմ: Լենինը Զենոնի
արգումենտների մասին:

Դեմոկրիտ (460—370 թ. թ. մ. թ. ա.) Դեմոկրիտը վորպես
դադափարախոս ստրկատիրական դեմոկրատիայի, «հարուստ ար-
դյունաբերողների և վաճառականների նոր դասակարգի» (Են-
գելս): Դեմոկրիտի առումական մատերիալիզմը: Ուսմունքը
ատոմների շարժման և աշխարհների գոյացման մասին: Դեմոկրի-
տի իմացաբանությունը: Դեմոկրիտը կրոնի մասին: Եթիկա-
կան հայացքները: Մարքսիզմ-լենինիզմի կլասիկները Դեմոկրի-
տի փիլիսոփայության մասին:

Պլատոն (427—347 թ. թ. մ. թ. ա.) վորպես դադափա-
րախոս Աթենքի ստրկատիրական արիստոկրատիայի: Պլատոնը

վորպես իդեալիզմի սխառեմավորող: Նրա ուսմունքը իդեալների, զգայական առարկաների և մատերիայի մասին:

Աստված վորպես աշխարհի արարիչ: Պլատոնի իմացաբանությունը: Պլատոնի ուսմունքը պետութեան մասին: Պլատոնյան «Էդմունիզմի» ուստպիական և ուսկցիոն բնույթը: Պլատոնիզմի պատմական նշանակութիւնը, նրա ազդեցութիւնը փիլիսոփայութեան հետագա զարգացման վրա և դերը մատերիալիզմի դեմ մղված պայքարում:

Արիստոտել (384—322 թ. թ. մ. թ. ա.): Նրա ուսմունքը վորպես արտացոլում հունական պոլիսների անկման դարաշրջանի հակասութիւններին: Անտիկ աշխարհի «արտաքին ծաղկման բարձրագույն աստիճան» (Մարքս) Արեքսանդր Մակեդոնացու զարաշրջանում: Արիստոտելը վորպես «մեծագույն մրտածող» (Մարքս), «Հին աշխարհի Հեգել» (Ենգելս): Անտիկ բնափիլիսոփայութեան ընդհանրացումը և նախորդ փիլիսոփայական դպրոցների քննադատութիւնը:

Իդեալների պլատոնյան ուսմունքի քննադատութիւնը: Արիստոտելի առաջնութիւնները մատերիալիզմի և էգեալիզմի, դիալեկտիկայի և մետափիզիկայի միջև: Արիստոտելի իդեալիստական ուսմունքը բովանդակութեան հանգեպ ձևի առաջնութեան մասին: Իմացաբանութիւնը: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը Արիստոտելի դիալեկտիկայի մասին: Արիստոտելի ֆիզիկան: Ուսմունք հասարակութեան և պետութեան մասին: Արիստոտելի դերը փիլիսոփայութեան պատմութեան մեջ:

Եպիկուր (342—270 թ. թ. մ. թ. ա.): Նրա փիլիսոփայութեան մատերիալիստական բնույթը: Եպիկուրի իմացաբանութիւնը: Ատոմների շարժման վերաբերյալ Դեմոկրիտի ուսմունքի վերամշակումը Եպիկուրի կողմից: Կրոնի և հոգու անմահութեան ուսմունքի քննադատութիւնը:

Լուկրեցիոս (մոտ 99—55 թ. թ. մ. թ. ա.): Նրա փիլիսոփայութեան մատերիալիստական-աթեիստական բնույթը: Լուկրեցիոսի «Իրերի բնութեան մասին» պոեմը:

բ) Ֆեոդալիզմի ՀԱՍՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յեվրոպայի ֆեոդալացման պրոցեսը և ֆեոդալական արտադրանքային հիմնական գծերը: Գիտութիւնն ու փիլիսոփայութիւնը վաղ ֆեոդալիզմի պայմաններում: Յեկեղեցին վորպես

պէս ֆեոդալիզմի հիմնական հենարան: Փիլիսոփայութիւնը՝ աստվածաբանութեան աղախին (Ենգելս): Պայքար ուսկիզմի և նոմինալիզմի միջև: Նոմինալիզմը վորպէս «մատերիալիզմի առաջին արտահայտութիւն» (Մարքս): Արաբական և հրեական գիտութեան ու փիլիսոփայութեան ազդեցութիւնը յեվրոպական փիլիսոփայութեան և գիտութեան զարգացման վրա: Սխոլաստիկայի ծաղկումը: Թոմաս Ակվինացի (1225—1274) և նրա ուսմունքը սուբստանցիալ ձևերի և իմացութեան մասին: Դոմինո Սկոտտ (1265—1308): Մարքսը և Ենգելսը մատերիայի մտածունակութեան դուն-սկոտտյան հարցադրման մասին:

Տնտեսական և կուլտուրական զարգացման պրոցեսը և սխոլաստիկայի քայքայման սկիզբը:

Ռոջեր Բեկոն (1214—1294): Նրա կողմը դեպի ուսկ գիտութիւն և սխոլաստիկայի քննադատութիւնը: Նոմինալիզմի ուժեղացումը 14—15-րդ դարերում:

Վիլհելմ Ուկկամ (1270—1347),

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

(«ա» և «բ» հատվածների համար)

Կ. Մարքս.—Քաղաքատնտեսութեան քննադատութեան շուրջը, էջ՝ 56—58 (հունական կուլտուրայի մասին):

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 255—322, 331—337:

Ֆ. Ենգելս.—Բնութեան դիալեկտիկա, էջ՝ 162—166, 113 (տես նաև անվանացանկը՝ Դեմոկրիտ, Եպիկուր, Արիստոտել):

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, էջ՝ 24, 294—295:

Վ. Ի. Լենին.—Դիալեկտիկա, էջ՝ 34—38:

Г. Арним. История античной Философии изд. Богдановой, 1910
К. Маркс, Ф. Энгельс. Соч. т. 3, стр. 157 О Дунсе Скотте)
կամ В. И. Ленин, философские тетради, стр. 46.

Թեմա 3-րդ. ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ՅԵՎ ԻԴԵԱԼԻԶՄԻ ՊԱՅՔԱՐԻ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՏԱՊԵՆՐԸ ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ԿԼԱՍԻԿ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ

1. ա) Վերածննդի դարաշրջանի փիլիսոփայութիւնը:

Սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական փոփոխութիւնները Յեվրոպայում 15—16-րդ դ.: Գիտական մեծ դյուտերը Գիտութեան

և արվեստի ծաղկումը: Գիտական աշխարհայացքի զարգացումը և յեկեղեցու հոգևոր դիկտատուրայի հիմքերի խորտակումը: Ենգելսը Կոպեռնիկոսի (1473—1543) ուսմունքի հեղափոխական նշանակության մասին: Զ. Բրուենոյի (1548—1600) կոսմոլոգիական (տիեզերաբանական) ուսմունքը վորպես Կոպեռնիկոսի հայտնագործումների ընդհանրացում և հետագա զարգացում: Բրուենոյի ուսմունքը աստծու և բնության, սկզբի և պատճառի, ձևի և մատերիայի, տիեզերքի անվերջության ու միասնության մասին: Բրուենոյի պայքարը յեկեղեցու դեմ հանուն ազատ հետազոտության իրավունքի: Բրուենոյի նշանակությունը փիլիսոփայության պատմության մեջ: Թ. Կամպանելլան (1568—1639): Գալիլեյը (1564—1641) վորպես նոր ժամանակների մեխանիկական բնագիտության հիմնադիր: Նրա պայքարը նոր աշխարհասկստեմի համար: Գալիլեյի դատավարությունը (1633):

բ) Նախնական կապիտալիստական կուտակման դարաշրջանը: Մարքսը և Ենգելսը 17-րդ դարի անգլիական փիլիսոփայության մասին:

Ֆ. Բեկոնը (1561—1626) վորպես անգլիական մատերիալիզմի և առհասարակ նորագույն ժամանակների «վորձնական գիտությունների» (Մարքս) իրական նախահայր: Գիտության սիստեմը և խնդիրները ըստ Բեկոնի: Բեկոնի մատերիալիզմի մեթոդաֆիզիկական բնույթը: Սխոլաստիկայի քննադատությունը Բեկոնի կողմից: Բեկոնի Ուսմունքը իդոլների, պատճառականության, ձևերի և շարժման վորպես «մատերիայի բնածին հատկության» (Մարքս) մասին: Եմպիրիզմը Բեկոնի իմացաբանության մեջ: Բեկոնի ինդուկցիան:

Թ. Հոբբսը (1588—1679) վորպես Բեկոնի մատերիալիզմի սիստեմավորող, վոր դարձրեց այն մեխանիստական մատերիալիզմ: Փիլիսոփայության խնդիրներն ու առարկան ըստ Հոբբսի: «Բնական հասարակության» («բոլորի պայքարը բոլորի դեմ») և պետության դաշինքային առաջացման («Լեվիաթան») Հոբբսի ուսմունքի սոցիալական իմաստը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

К. Маркс и Ф. Энгельс.—Соч. т. 3-ий, стр. 154, 157—158.

Дж. Бруно.—О причине, начале и едином, 1934 (դասախոսի ցուցմունքով):

Ф. Кампанелла.—Город Солнца, „Академия“ 1934 г.

Ф. Бекон.—Новый органон (դասախոսի ցուցմունքով):

Т. Гоббс.—Левиафан (դասախոսի ցուցմունքով):

2. Ռ. Դեկարտ. Բ. Սպինոզա. Գ. Լայբնից.

Ռ. Դեկարտ (1596—1690): Ֆրանսիան 17-րդ դարի առաջին կիսում: 17-րդ դարի մետաֆիզիկական և նրա կապը գիտության հետ: Ֆրանսիայի դասակարգային պայքարի հակասությունների անդրադարձումը Դեկարտի փիլիսոփայության մեջ: Կասկածանքը վորպես Դեկարտի սիստեմի յերակետ: Դեկարտի «յեստատծում եմ, հետևաբար յես գոյություն ունեմ» թեզը և նրա քննադատությունը: Դեկարտի դուալիզմը փիլիսոփայության մեջ: Դեկարտի ֆիզիկական և նրա մեխանիստական-մատերիալիստական բնույթը: Ուսմունքը կենդանի մեքենաների մասին: Դեկարտի մետաֆիզիկական: Ուսմունքը բնածին իդեանների մասին: Դեկարտի ռացիոնալիզմը: Դիալեկտիկայի տարրերը Դեկարտի կոսմոլոգիայի և մաթեմատիկայի մեջ ու նրանց գնահատումը Ենգելսի կողմից: Դեկարտի փիլիսոփայության մենշևիկոզ իդեալիստական և մեխանիստական գնահատման քննադատությունը:

Բ. Սպինոզա (1632—1677): Հոլանդիան 17-րդ դարում: Ցեվրոպայի առաջավոր կապիտալիստական յերկիր: Դիտության և արվեստի ծաղկումը: Սպինոզայի մատերիալիստական մոնիզմը: Սպինոզայի ուսմունքը միասնական սուբստանցի և նրա ատրիբուտների մասին: Սպինոզայի սուբստանցի բնութագրումը Մարքսի կողմից: Ժամանակն ու շարժումը Սպինոզայի ուսմունքի մեջ: Ռացիոնալիստական իմացաբանությունը: Ուսմունքը ազատության մասին: Այդ ուսմունքի հայեցողական բնույթը: Աթեիզմը: Սպինոզայի ուսմունքի մեխանիստական և մենշևիկոզ իդեալիստական գնահատման քննադատությունը: Մարքսիզմի վորպես «սպինոզիզմի ալլատեսակություն» Պլեխանովի դրույթի քննադատությունը: Սպինոզայի մատերիալիզմի գնահատումը Մարքսի և Ենգելսի կողմից:

Գ. Լայբնից (1646—1716): 17-րդ դարի գերմանական յերկրների սոցիալ-անտեսական բնութագրումը: Լայբնիցը վոր-

պես Գերմանիայի բուրժուական զարգացման զաղափարախոս
նրա ֆեոդալական կոտորակման պայմաններում: Գոյի ելեմենտ-
ների (մոնադների) իդեալիստական ուսմունքը: Մոնադների
աստիճանները: Մոնադը վորպես սուբստանց: Ուժը վորպես մո-
նադի էություն: Լայբնիցի ռացիոնալիստական իմացաբանու-
թյունը: Նրա ուսմունքը աստվածության մասին: Դիալեկտիկայի
տարրերը Լայբնիցի ուսմունքի մեջ: Լայբնիցը վորպես 17-րդ
դարի ռացիոնալիզմի վերջին ներկայացուցիչ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

К. Маркс и Ф. Энгельс.— Соч. т. 3-ий. стр. 154—168.
Ֆ. Ենգելս, — Բնության դիալեկտիկա, էջ՝ 35—38, 65—67, 134—
146 (տես նաև անվանացանկը՝ Դեկարտ, Սպինոզա,
Լայբնից):

В. И. Ленин.— Философские тетради, стр. 77—86.
(տես նաև անվանացանկը՝ Դեկարտ, Սպինոզա,
Լայբնից):

Декарт.— Правила для руководства ума. Соц.-эк. изд.
1936 г.

Спиноза.— Этика. ч. 1-ая, (զասախոսի ցուցմունքով):

Лейбниц.— Новые опыты о человеческом разуме. Соц.
Экгиз. 1936 г. (զասախոսի ցուցմունքով):

3. 2. Լոկկ. 2. Բերկլի. Դ. Յուստ.

2. Լոկկ (1632—1704): Լոկկի փիլիսոփայությունը և
Նյուտոնի (1642—1727) մեխանիստական բնափիլիսոփայու-
թյունը: Լոկկի մեխանիստական ուսմունքը ատոմիստիկա և յերկ-
րորդային վորակների մասին: Զգայական աշխարհից իմացաբա-
նությունների և իդեաների ատոմիստիկ սկզբունքի մշակումը
Լոկկի կողմից:

Բնածին իդեաների թեորիայի քննադատությունը Լոկկի
կողմից: Լոկկի ուսմունքը վորպես փիլիսոփայության հետագա
զարգացման յերկու ուղղությունների հիմք:

2. Բերկլի (1684—1753): Դասակարգերի պայքարն Անգլ-

լիայում անգլիական յերկրորդ հեղափոխությունից հետո (1688):
Բերկլիի պայքարը մատերիալիզմի դեմ կրոնի պաշտպանման
համար: Բերկլիի փիլիսոփայության ռեալիզմի բնույթը: Իմա-
ցաբանությունը: Բերկլիի իդեալիստական սենսուալիզմը և նո-
մինալիզմը:

Բերկլիի սուբյեկտիվ իդեալիզմը («աշխարհայացք առանց
աշխարհի»): Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի պայքարը բերկլիակա-
նության դեմ:

Դ. Յուստ (1711—1776): Յուստի ուսմունքը պոստմոսակա-
նության մասին և այդ ուսմունքի քննադատությունը Ենգելսի
կողմից: Իմացաբանությունը: Յուստի ֆենոմենալիզմը և ագնոս-
տիցիզմը: Միակողմանի եմպիրիզմի վերասերումը սկեպտիցիզմի
և զրա սոցիալական հիմքերը: Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի պայ-
քարը յուստիզմի դեմ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս.— Բնության դիալեկտիկա (տես անվանացանկը՝
Լոկկ, Յուստ):

Ֆ. Ենգելս.— Լյուդվիկ Ֆոյերբախ, էջ՝ 20—21:

Վ. Ի. Լենին.— Հատոր 13-րդ, (Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրի-
տիցիզմ), էջ՝ 19—29, 177, 184, 118—119, 140—142:

4. Ֆրանսիական լուսավորչիչներ. XVIII դ. Ֆրան-
սիական մատերիալիստներ. Ժ. Լամետտերի (1709—
1751), Դ. Դիդրո (1713—1784), Պ. Հոլբախ (1723—
1789), Կ. Հեկտեդիոս (1715—1771):

18-րդ դարի կեսերի Ֆրանսիայի սոցիալ-ատոմիստիկ բը-
նութագրումը: Բնական դիտությունների վիճակը: 18-րդ դարի
Ֆրանսիական լուսավորչական փիլիսոփայությունը: Ֆ. Վոլտեր
(1694—1778) և նրա ռացիոնալիստական դեիզմը: Յեկկեդեդու և
կրոնի քննադատությունը Վոլտերի կողմից: Ժան Ժակ Ռուսսո
(1712—1778) և նրա սենսուալիստական դեիզմը: Ռուսսոյի վոր-
պես մանր բուրժուազիայի զաղափարախոս: Ռուսսոյի ուսմունքը
անհամասարության ծաղման մասին: Ենգելսը Ռուսսոյի հասարա-
կական հայացքների մասին:

18-րդ դարի Ֆրանսիական մատերիալիզմը

Ծր. դիալ. և պատմ. մատեր.—2

փոխական բուրժուազիայի գաղափարախոսություն: Ֆրանսիական մատերիալիստների պայքարը 17-րդ դարի մետաֆիզիկայի դեմ: Մարքսը Ֆրանսիական մատերիալիզմի յերկու ուղղությունների մասին:

Ֆրանսիական մատերիալիստների իմացաբանությունը: Մատերիալիստական սենսուալիզմը: Բանականության դերը իմացության պրոցեսում: Աշխարհի ճանաչելիության ուսմունքը: Պրեխանովի և Դեբորինի սխալների քննադատությունը, Վորոնջ Ֆրանսիական մատերիալիստներին դասում էլին ազնոստիկների շարքը: Ուսմունք մատերիայի, տարածություն և ժամանակի մասին: Ուսմունք աշխարհի և որդանական եյությունների առաջացման մասին: Եվոլյուցիոն թեորիայի սաղմերը Լամետտրիյի և Դիդրոյի հայացքներում: Ֆրանսիական մատերիալիստների սոցիալ-պատմական հայացքները: Լենինը 18-րդ դարի Ֆրանսիական մատերիալիստների աթեիզմի մասին: Ֆրանսիական մատերիալիստների հասարակական ուսմունքի իդեալիստական բնույթը: Մարքսը, Ենգելսը, և Լենինը 18-րդ դարի Ֆրանսիական մատերիալիստների փիլիսոփայության սահմանափակություն մասին:

ՓՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՖԻԼԻՍՈՓԻԱ

К. Маркс и Ф. Энгельс.—Соч. т. 3-ий, стр. 158—162
(կամ՝ Ленин, Философские тетради, стр. 44—49)

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, էջ՝ 19—20, 180—182:

Ֆ. Ենգելս.—Լյուդվիկ Ֆոյերբախ, գլուխ 2-րդ:

Վ. Ի. Լենին.—Հատոր 13-րդ, էջ՝ 35—39, 139—140:

Վ. Ի. Լենին.—Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ:

Հ Ո Ղ Վ Ա Ց Ն Ե Ր

Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները և յերեք բաղկացուցիչ մասերը:

Կարլ Մարքս, հատված՝ «Փիլիսոփայական մատերիալիզմ»:

Մարանչոզ մատերիալիզմի նշանակությունը մասին:

Հ ե լ Վ ե ց ի ու ս.—Բնության սխալման իսկական իմաստը:

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 8-ой, Очерки по истории материализма.

Գ. Վ. Պրեխանով.—Յերկեր, հատ. 3-րդ, գլ. 1-ին, 18-րդ դարի Ֆրանսիական մատերիալիզմը:

5. Գ ե Ր մ ա ն ա կ ա ն կ լ ա ս ի կ ի դ ե ա լ ի զ մը

Գերմանական կլասիկ փիլիսոփայության պատմական դերը ըստ Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի:

18-րդ դարի յերկրորդ կեսի Գերմանիան և Պրուսիան ու նրանց սոցիալ-տնտեսական բնութագրումը: Լայբնից-վոլֆյան մետաֆիզիկական և բնական գիտությունների վիճակը Գերմանիայում 18-րդ դարի կեսում:

ա) Ե. Կանտ (1724—1804) վորպես 18-րդ դարի գերմանական բուրժուազիայի գաղափարախոս: Մարքսը և Ենգելսը Կանտի փիլիսոփայության՝ վորպես «Ֆրանսիական հեղափոխության գերմանական թեորիայի» մասին: Կանտի գիտական և փիլիսոփայական զարգացման հիմնական ետապները: Կանտը վորպես գերմանական կլասիկ փիլիսոփայության նախահայր: Կանտի զարգացման «միջկիրիտիկական» շրջանը և նրա բնագիտական աշխատությունները: Կանտի մեխանիստական կոսմոգոնիան և զարգացման իդեան: Կանտի փիլիսոփայական զարգացման «կրիտիկական» շրջանը: Եմպիրիզմի, ռացիոնալիզմի և սկեպտիցիզմի քննադատությունը Կանտի կողմից: Գիտության ընդհանրականությունը և անհրաժեշտությունը ապրիորիզմով հիմնավորելու փորձը: Կանտի դուալիզմը փիլիսոփայության հիմնական հարցի լուծման մեջ: Փորձի կանտյան ըմբռնումը: Կանտի ազնոստիցիզմը («ինքնին իրերի» անիմանալիությունը) և նրա տարբերությունը Յումի ազնոստիցիզմից: Կանտի ուսմունքը բանականության մասին: Անտիսոցիալիստների կանտյան ուսմունքի նշանակությունը փիլիսոփայության պատմության մեջ:

Կանտի ուսմունքը բարոյականության մասին: Կատեգորիկ հրամայականը (իմպերատիվը): Կանտի դուալիզմը աղատության և անհրաժեշտության պրոբլեմի լուծման մեջ:

Կանտի փիլիսոփայության պատմական նշանակությունը և նրա ազդեցությունը բուրժուական փիլիսոփայության վրա: Կանտի քննադատությունը աջից և ձախից: Գերմանական կլասիկ իդեալիզմի հետագա զարգացումը: Փիլիսոփայության սուբյեկտիվ իդեալիստական փիլիսոփայությունը: Շեկինգ. նույնության փիլիսոփայությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս.—Լյուդվիկ Ֆոյերբախ, գլուխ 2-րդ:

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, հջ՝ 72—74:

Վ. Ի. Լենին.—Հատոր 13-րդ, գլուխ 4-րդ, պարագրաֆ 1 և 7, գլուխ 3-րդ, պարագրաֆ 1 և 2, հջ՝ 140—142:

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 93, 100, 128—129, 132, 172—173, 180—196, 198.

բ) Հեգել (1770—1831): Հեգելի փրկսոփայությունը վորպես գերմանական կլասիկ փրկսոփայության ավարտումը: Հեգելի ուսմունքի պրոգրեսիվ և ռեալիստիկ տենդենցները վորպես 19-րդ դարի գերմանական բուրժուազիայի գոյավիճակի անդրադարձում: Հեգելի որդեկաժողով իդեալիզմը: Բացարձակ իդեալի վորպես իրականության արարիչ: Բացարձակ իդեալի զարգացումը, Հեգելի սխառնումը, տրամաբանությունը, բնության փրկսոփայությունը և վոգու փրկսոփայությունը վորպես բացարձակ իդեալի զարգացման աստիճաններ: Հեգելի իդեալիզմի քննադատության զարգացման աստիճաններ: Պատմականը և տրամաբանականը Հեգելի փրկսոփայության մեջ: Դիալեկտիկայի, տրամաբանության և իմացաբանության իդեալիստական նույնությունը Հեգելի փրկսոփայության մեջ:

Ուսմունք դիալեկտիկական հակասությունների մասին Հեգելի տրամաբանության մեջ: Լենինը Հեգելի «Տրամաբանության պլանի մասին»: Ձևական տրամաբանության քննադատությունը Հեգելի կողմից: Լենինը Կանտի փրկսոփայության հեգելյան քննադատության մասին: Մենշևիկոզ իդեալիստների քննադատությունը, վորոնք Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի, Ստալինի մտերիալիստական դիալեկտիկական նույնացնում էլին Հեգելի իդեալիստական դիալեկտիկայի հետ: Մենշևիկոզների քննադատությունը, վորոնք մերժում էլին Հեգելի դիալեկտիկան: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը, Ստալինը մարքսիզմի և հեգելյան դիալեկտիկայի հարաբերության մասին: Հեգելի բնագիտական հայացքների մետաֆիզիկական և իդեալիստական բնույթը: Վոգու փրկսոփայությունը Հեգելի ուսմունքի հասարակության և գաղափարախոսության ձևերի (արվեստի, կրոնի և փրկսոփայության) մասին: Հեգելի ուսմունքը իրականի և բանականի մասին ու նրա

էությունը: Պրուսական պետականության ռեալիստիկ ձևերի արդարացումը Հեգելի կողմից: Հեգելի պատմական իդեալիզմը: Սխառնում և մեթոդի հակասությունը Հեգելի փրկսոփայության մեջ: Լենինը Հեգելի պատմա-փրկսոփայության մասին: Ֆաշիստական բուրժուազիայի կողմից հեգելյան փրկսոփայության մեղադրանքը և ռեալիստիկ կողմերի ոգտագործումը ֆաշիստական տեռորի արդարացման համար: Հեգելի տեղը փրկսոփայության պատմության մեջ. նրա մարքս-լենինյան արժեքավորումը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս.—Լյուդվիկ Ֆոյերբախ, գլուխ 1-ին:

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, հջ՝ 28—29, 12—14, 23:

Կ. Մարքս.—Կապիտալ, հատոր 1-ին, 2-րդ հրատարակության վերջաբանը:

Կ. Մարքս և Ֆ. Ենգելս.—Նամակներ (տես անվանացանկը, Հեգել):

Վ. Ի. Լենին.—Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ.

Հ Ո Ղ Վ Ա Ծ Ն Ե Ր

Կարլ Մարքս, «Դիալեկտիկա» հատվածը:

Մարտինոզ մատերիալիզմի նշանակությունը մասին:

Վ. Ի. Լենին.—Դիալեկտիկա, հջ՝ 10—16:

В. И. Ленин.—Философские тетради, (գասախոսի ցուցմունքով):

Լ. Բերրի.—Անդրկովկասի բուլղերի կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը, գլուխ 2-րդ:

Гегель.—Соч. т. 1-ый, (введение), т. 9-ый, (введение).

Գ. Վ. Պլեխանով.—հատ. 3-րդ, գլուխ 4-րդ, Գերմանական իդեալիստական փրկսոփայությունը:

Թեմա 4-րդ. ԼՅՈՒԴՎԻԿ ՖՈՅԵՐԲԱԽԻ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԸ

Գերմանիան 19-րդ դարի 30—40-ական թվականներում: Հեգելյան դպրոցի քայքայման սոցիալ-քաղաքական պատճառները:

Գերմանիան 1848 թվի նախըրյակին: Լ. Ֆոյերբախը (1804—1872) վորպես հեղափոխական բուրժուական դեմոկրատ:

տիւայի ներկայացուցիչ: Մարքսի թեզերը Ֆոյերբախի մասին: Փի-
լիսոփայութեան հիմնական հարցի մատերիալիստական լուծումը:
Սուբյեկտի և օբյեկտի միասնութեան ուսմունքը: Անտրոպոլո-
գիզմ: Ֆոյերբախի իմացաբանութիւնը: Ագնոստիցիզմի քննա-
դատութիւնը: Հեգելի իդեալիզմի քննադատութիւնը: Հեգելյան
գիտելիութեայի թերագնահատումը Ֆոյերբախի կողմից: Սիրո կը-
րոնը: Ֆոյերբախի հասարակական ուսմունքի իդեալիզմը: Ֆոյեր-
բախի բարոյագիտութեան բուրժուական-ուտիլիտարական բնույ-
թը: Պլեխանովի, մեխանիստների և մենշևիկոյ իդեալիստների
հայացքների քննադատութիւնը Ֆոյերբախի փիլիսոփայութեան
հարցում: Ֆոյերբախի տեղը փիլիսոփայութեան պատմութեան
մեջ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Են գ ե լ ու.—Լյուդվիգ Ֆոյերբախ:

Կ. Մ ա ռ ք ս.—Թեզեր Ֆոյերբախի մասին:

В. И. Ленин.—философские тетради, стр. 57—73.

Վ. Ի. Լենին.—Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ:

Հոգովածներ՝

Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները և յերեք բաղկացուցիչ մասերը:
Կարլ Մարքս, «Փիլիսոփայական մատերիալիզմ» հատվածը:

Թեմա 5-րդ. ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅԱՆ ԾԱԳՈՒՄՆ
ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ. Կ. ՄԱՐՔՍ (1818—1883). Ֆ. ԵՆԳԵԼՍ
(1820—1895)

Արդյունաբերութեան զարգացումը և բանվորական շարժու-
մըն Անգլիայում, Ֆրանսիայում և Գերմանիայում 19-րդ դարի
սկզբում: Գերմանիայի քաղաքական և տնտեսական զարգացման
յուրահատկութիւնը: Ընկեր Ստալինը Գերմանիայի՝ վորպես
մարքսիզմի հայրենիքի մասին:

Մարքսի և Ենգելսի փիլիսոփայութեան զարգացման վաղ
շրջանը: Գերմանական կլասիկ փիլիսոփայութեան Մարքսի ու-
սումնասիրումը: Մարքսի ղոկաորական գիտելաբան (1841 թ.):
Փիլիսոփայութիւնը քաղաքականութեան հետ կապելու Մարքսի
ձգտումը: Մարքսի աթեիզմը: Մարքսը վորպես ձախ հեգելական

և նրա հատուկ դիրքը ձախ հեգելականութեան մեջ: Ենգելսի
քաղաքական և դրական գործունեութեան սկիզբը: Ենգելսի մաս-
նակցութիւնը յերիտասարդ հեգելականութեան շարժման մեջ և
պայքարը Ենկլինդի ռեակցիոն գործունեութեան դեմ Բերլինում:

Մարքսի և Ենգելսի «Հոնեստյան թերթում» աշխատելու
շրջանը և իդեալիզմից մատերիալիզմին ու հեղափոխական գե-
մեկրատիզմից կոմունիզմին անցնելու սկիզբը (1842): Մարքսի
և Ենգելսի պրակտիկ քաղաքական գործունեութեան դերը նրանց
փիլիսոփայական զարգացման մեջ: Մարքսի և Ենգելսի կողմից
քաղաքատնտեսութեան և ուտոպիական սոցիալիզմի ուսումնա-
սիրութիւնը: Ֆոյերբախի փիլիսոփայութեան ազդեցութիւնը
Մարքսի և Ենգելսի փիլիսոփայական զարգացման վրա: Մարք-
սի հոգվածները հեգելյան «Իրավունքի փիլիսոփայութեան» ու
հրեական հարցի մասին «Գերմանո-Ֆրանսիական տարեգրում» ու
նրա անցումը դեպի կոմունիզմ և մատերիալիզմ (1843): Անգլե-
լիայի բանվորական շարժման ազդեցութիւնը Ենգելսի փիլիսո-
փայական հայացքների ձևավորման վրա: Ենգելսի հոգվածները
Անգլիայի մասին. պրոլետարիատի պատմական դերի և հասարա-
կական կյանքի նշանակաւ հիմքերի նշանակութեան պարզաբա-
նումը (1842—1844): Բուրժուական դեմոկրատիզմի քննադատու-
թիւնը Ենգելսի կողմից, նրա անցումը դեպի կոմունիզմ և մա-
տերիալիզմ: Մարքսի և Ենգելսի մերձեցումը (1844) և նրանց
համատեղ գործունեութեան նշանակութիւնը:

Հեգելյան իդեալիզմի և Ֆոյերբախի մատերիալիզմի քննա-
դատութիւնը Մարքսի և Ենգելսի կողմից: Մարքսի-Ենգելսի
գիտելիութեայի մատերիալիզմի ստեղծումը: «Սուրբ բնատնիք»,
«Գերմանական իդեոլոգիա» «Թեզեր Ֆոյերբախի մասին», «Կոմուն-
իստական կուսակցութեան մանիֆէստը», «Կապիտալ», «Անտի-
Դյուրինգ» և այլ աշխատութիւնները: Պայքար ձախ հեգելական-
ների բուրժուական-իդեալիստական զաղափարախոսութեան դեմ:
Պայքար անարխիստների, «ճշմարիտ սոցիալիստների», պրոլե-
տների և ուրիշների դեմ:

Նախընթաց ամբողջ փիլիսոփայութեան քննադատութիւնը. փի-
սոթութեան և պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի զարգացման
ընդհանրացումը: Ենգելսը յերեք մեծ դյուտերի (Ենգելսի փի-
լիսոփայութեան որոնքի՝ Մայեր 1842 և Զոուլ 1843, որդանական

բջիջի գյուղերի՝ Շվանն և Շլեյդեն 1838—39 և Դարվինի՝ տեսակների ծագման թերթի 1859) նշանակութայն մասին: Մարքսի-Ենգելսի դերը վորպես առաջին պրոլետարական կուսակցութայն՝ «Կոմունիստների միութայն» առաջնորդների և կազմակերպիչների: «Կոմունիստական կուսակցութայն մանիֆեստը» և պրոլետարական աշխարհայացքի գիտա-փիլիսոփայական հիմքերի ստեղծումը Մարքսի և Ենգելսի կողմից: Լենինն ու Յոտալինը մարքսիզմի՝ վորպես ամբողջական փիլիսոփայական աշխարհայացքի մասին:

Մարքսի և Ենգելսի փիլիսոփայական եվոլյուցիայի վերաբերյալ Պլեխանովի հայացքների քննադատությունը: Պայքար մենշևիկոզ իդեալիստների և մեխանիստների դեմ Մարքսի և Ենգելսի փիլիսոփայական զարգացման հարցում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Վ. Ի. Լենին.—Մարքս-Ենգելս-Մարքսիզմ (կամ Յերկհատորյակ)
Հոգվածն էր՝

Կարլ Մարքս (ամբողջը):

Ֆրիդրիխ Ենգելս:

Ճառ Մարքսի-Ենգելսի հուշարձանի բացման առթիվ.
Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները, յերեք բաղկացուցիչ մասերը:

Կարլ Մարքսի ուսմունքի պատմական բախտը:

Ի. Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի հիմունքների մասին, գլուխներ՝ 1, 2, 3-րդ:

Նույն գրքում. Զրույց ամերիկյան առաջին բանվորական պատգամավորների հետ. ընկեր Ստալինի պատասխանը պատգամավորութայն առաջին հարցին:

Թեմա 6-րդ. Փիլիսոփայութայն ՉԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՆՈՒՄ 18—19-ՐԴ ԴԱՐԵՐՈՒՄ

ա) Ռուսաստանի հեղափոխական շարժման լենինյան-ստալինյան պերիոդացումը վորպես հիմք Ռուսաստանի փիլիսոփայութայն զարգացման պերիոդացման: Փիլիսոփայութայն պատմությունը Ռուսաստանում 18—19-րդ դարերում—իր տեղեկացնելով մատերիալիստական փիլիսոփայութայն պայքարի պատմություն

և ընդդեմ ուսակցիոն իդեալիստական փիլիսոփայութայն ու տեր-տերականութայն: 18-րդ դարի Ռուսաստանի սոցիալ-քաղաքական բնութագրումը: Արևմտյան դիտութայն աղբյուրութայն ներթափանցումը Ռուսաստան Պետրոս 1-ինի ու Գեորգի Կապակցությամբ:

Մ. Լոմոնոսովը (1711—1765) վորպես մատերիալիստ իր բնագիտական հայացքներով:

Ս. Ռադիշչևի (1749—1802): Ռադիշչևի աշխարհայացքի հակաճորտատիրական, իր տեղեկացնելով բուրժուական բնույթը: 19-րդ դարի Ֆրանսիական հեղափոխութայն գաղափարների և ֆրանսիական մատերիալիստների հայացքների աղբյուրությունը Ռադիշչևի վրա: Ռադիշչևի սենսուալիստական իմացաբանությունը: Ռադիշչևի հայացքները մատերիայի, շարժման, ժամանակի և տարածության վերաբերյալ Դեկատական դեմը Ռադիշչևի փիլիսոփայութայն մեջ: Ռադիշչևի մատերիալիզմի անհետևողականությունը:

Պ. Չապալա (1793—1856): 19-րդ դարի 20-ական և 30-ական թվականների Ռուսաստանի բնութագրումը: Արևմտականութայն և սլավյանոֆիլութայն ծագումը, վորպես յերկու հասարակական-քաղաքական հոսանքների՝ ուսական հասարակական մտքի մեջ: Չապալայի—Արևմտականութայն հիմնադիր: Չապալայի «Փիլիսոփայական նամակները» («Философские письма») (1836) և նրանց հասարակական նշանակությունը: Միստիցիզմի տարրերը Չապալայի հայացքների մեջ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Վ. Ի. Լենին.—Վերիկոուսների աղգային հպարտութայն մասին. (Լենին-Ստալին, ընտիր յերկեր յերկու հատորով, հատոր 1-ին, էջ՝ 682—586):

В. И. Ленин.—Соч. том 17-ый, Из прошлого рабочей печати в России.

В. И. Ленин.—Соч. том. 16-ый, Роль сословий и классов в освободительном движении.

Վ. Ի. Լենին.—«Չախութայն» մանկական հիվանդությունը կուսակցիզմի մեջ՝ գլ. 2-րդ:

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 21-ый, гл. 2-ая, т. 22-ой, гл. 7-ая.

բ) Լենինը Բելինսկու, Հերցենի, Չերնիշևսկու՝ վորպես ուսական սոցիալ դեմոկրատիայի նախորդների մասին:

Վ. Բելինսկին (1811—1848)՝ վորպես հեղափոխական բուրժուական դեմոկրատիայի ներկայացուցիչ: Բելինսկին վորպես լուսավորիչ: Բելինսկու քաղաքական և փրկսոփայական դարգացումը: Բելինսկու անցումը իրականություն հետ հաշտվելուց դեպի հեղափոխական դեմոկրատիզմը 40-ական թվականների սկզբին: Պլեխանովի հայացքների քննադատությունը Բելինսկու աշխարհայացքի դասակարգային հիմքի և զարգացման վերաբերյալ:

Ա. Հերցենը (1812—1870)՝ վորպես Ռուսաստանի բուրժուական հեղափոխության գաղափարախոս: «Նամակներ ընդթյուն ուսումնասիրության մասին» (1845) և նրանց նշանակությունը: Հերցենը Հեգելի փրկսոփայությունը վորպես «հեղափոխության հանրահաշիվ» մասին: Հերցենի իմացաբանությունը: Փոյերբախականությունը և ձախ հեգելականությունը Հերցենի աշխարհայացքի մեջ: Հերցենը վորպես լուսավորիչ: Լենինը Հերցենի մասին:

Ն. Չերնիշևսկի (1828—1889). նրա աշխարհայացքի սոցիալական և գաղափարական աղունքները: Անտրոպոլոգիզմը Չերնիշևսկու փրկսոփայության մեջ: Փոյերբախի և Հեգելի փրկսոփայության ազդեցությունը Չերնիշևսկու աշխարհայացքի վրա: Հեգելի փրկսոփայության քննադատությունը: Չերնիշևսկու սոցիալական ուսմունքը: Իգեալիզմի տարրերը Չերնիշևսկու սոցիալական հայացքներում: Չերնիշևսկին վորպես լուսավորիչ: Մարքսը և Լենինը Չերնիշևսկու մասին:

Դ. Պիսարևը (1840—1868)՝ վորպես քաղաքային բուրժուական դեմոկրատիայի, բուրժուական ինտելիգենցիայի պրոդերսիվ շերտերի գաղափարախոս: Պիսարևը յերևակայության և իրականության փոխարարբերության մասին: Պիսարևի պատմական իգեալիզմը: Պիսարևի եվոլյուցիան դեպի նարոդնիկների սուբյեկտիվ իգեալիզմը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՈՒՆ

В. И. Ленин.—Соч. том 2-ой, От какого наследства мы отказываемся?

Վ. Ի. Լենին.—Ինչ անել, (Լենին-Ստալին, յերկու հատորով, հատ. 1-ին, եջ՝ 206, 353—361).

В. И. Ленин.—Соч. т. 15-ый, Памяти Герцена.

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 336.

Վ. Ի. Լենին.—Հատ. 13-րդ, եջ՝ 412—414.

Белинский.—Литературные мечтания.

Белинский.—Письмо к Гоголю.

Чернышевский.—Антропологический принцип в философии.

том-6-ой.

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 5-ый, Н. Г. Чернышевский.

դ) Գ. Պլեխանով (1856—1918): Ռուսաստանի կապիտալիստական զարգացումը և նարոդնիկության թեորիայի ու պրակտիկայի խորտակումը: Պլեխանովի դերը «Չորնի պերեդել»-ում («Черный передел»):

«Աշխատանքի ազատագրման» խմբակը (1883): Պլեխանովի պայքարն ընդդեմ նարոդնիկության, ուժիդիոնիզմի և կանտականության: Լեգալ մարքսիզմի և եկոնոմիզմի քննադատությունը Պլեխանովի կողմից: Պլեխանովի դերը մախիզմի դեմ մղված պայքարում: Լենինը Պլեխանովի՝ վորպես մարքսիստական փրկսոփայության աղանավոր պոպուլյարիզատորի ծառայությունների մասին: Պլեխանովի փրկսոփայական աշխատությունների արժեքավորումը Լենինի կողմից:

Բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխության նախապատրաստման շրջանը: ՌՍԴԲԿ և համագումարը և կուսակցության պառակտումը: Պլեխանովի անցումը մենշևիզմի դիրքերին (1903 թ.) և նրա սխալներն ու նահանջները հեղափոխական մարքսիզմից: Պլեխանովի սխալները փրկսոփայության կուսակցականության հարցում: Դիալեկտիկայի՝ վորպես մարքսիզմի իմացաբանության չմբռնումը Պլեխանովի կողմից: Պլեխանովի ագնոստիկական սխալները (հիերոգլիֆներ, թեորիան): Պլեխանովի սխալները պատմական մատերիալիզմի հարցերում:

Յիերուլիթների կոնկրետ պատմական մոտեցման փոխարինումը Պլեխանովի կողմից վերացական տրամաբանական սխեմաներով (որինակ 1905 թ. հեղափոխության ընդլայնի հարցում):

Պլեխանովի փրկսոփայական սխալների արմատները: Թեորիայի խզումը պրակտիկայից, փրկսոփայության խզումը քաղաքականությունից: Պլեխանովի փրկսոփայական սխալների կապը նրա մենշևիկյան քաղաքական դիրքավորման հետ:

Ընկ. Ստալինը Լենինի և Պլեխանովի գերի մասին մարքսիզմի փիլիսոփայության զարգացման մեջ: Մարքսիզմի փիլիսոփայության զարգացման հարցերում Լենինի և Պլեխանովի գերի ազդեցությունը մեխանիստների և մենշևիկոզ իդեալիստներին կողմից:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

В. И. Ленин.—Соч., том 10-ый, к. 231.

Վ. Ի. Լենին.—Մարքսիզմ և ռեվոլյուցիոնիզմ (տես Լենինի՝ Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ գրքույկը կամ Լենին, Ընտիր յերկիր յերկու հատորով):

В. И. Ленин.—Соч. т. 17-ый, Плеханов, не знающий, чего он хочет.

Վ. Ի. Լենին.—Յերկրի ժողովածու, հատոր 26, կ. 192:

Վ. Ի. Լենին.—Պետություն և հեղափոխություն, գլուխ 4-րդ, պարագր. 1:

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 173, 283, 325, 327, 416:

Ի. Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի հիմունքների մասին, գլուխ 3-րդ—Թեորիա:

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 11-ый, статьи против Бернштейна и Струве.

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 17-ый Письма Богданову.

Հասցիա III. ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻՉՄԻ ՀԻՍՈՒՆՔՆԵՐԸ

Թեմա 7-րդ. ՄԱՏԵՐԻԱԼԻՉՄԱԿԱՆ ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱՆ ՎՈՐՊԵՍ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Դիալեկտիկական մատերիալիզմը պրոլետարիատի փիլիսոփայությունն է: Մատերիալիստական դիալեկտիկան վորպես գիտություն բնություն, հասարակության և մարդկային մտածողության զարգացման ընդհանուր որենքների մասին: Պատմականի և տրամաբանականի միասնությունը մատերիալիստական դիալեկտիկայի մեջ: Մատերիալիստական դիալեկտիկան վորպես

մարքսիզմ-լենինիզմի իմացաբանությունը և տրամաբանությունը: Աշխարհայացքի և մեթոդի միասնությունը: Մարքսիզմ-լենինիզմը փիլիսոփայության կուսակցականության մասին:

Դիալեկտիկական մատերիալիզմը և բնագիտությունը: Ենգելսն ու Լենինը դիալեկտիկական մատերիալիզմի նշանակության մասին բնագիտության համար: Ժամանակակից բնագիտության զարգացումը և դիալեկտիկական մատերիալիզմը: Պատմական հոր դարացումը և դիալեկտիկական մատերիալիզմը: Պատմական և շրջանում պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի փորձի և բնագիտական հայտնագործումների ընդհանրացման հիման վրա մատերիալիստական դիալեկտիկայի զարգացումը Լենինի և Ստալինի կողմից:

Մարքսիզմի փիլիսոփայության ժխտումը և Խնտերնացիոնալի թեորետիկների կողմից և նրա փոխարինումը կանտականությունում, մաթիմատիկական և բուրժուական փիլիսոփայության այլ ուղություններով: Լենինի և Ստալինի պայքարը ընդդեմ բուրժուական թեորիաների, ռեվոլյուցիոնիզմի և ոպորտունիզմի: Պայքար մատերիալիստական դիալեկտիկայի մեխանիստական և մենշևիկոզ իդեալիստական ազդեցությունների դեմ: Մենշևիկոզ իդեալիզմը և մեխանիզիզմը թեորիական զենք և հակահեղափոխական տրոցկիզմի և կապիտալիզմի աջ ռեստավրատորների ձեռքում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, կ. 28—34, 14—20:

Ֆ. Ենգելս.—Բնության դիալեկտիկա, կ. 140—151, 395, 335—339, 5, 107—116, 326—334, 35:

Ֆ. Ենգելս.—Լյուդվիգ Ֆոյերբախ, կ. 41—49:

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 94, 95, 170, 176, 181, 182, 240, 323:

Վ. Ի. Լենին.—Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ գրքից հետևյալ հոդվածները՝
Կարլ-Մարքս (այստեղից 2 գլուխներ՝ «Փիլիսոփայական մատերիալիզմ» և «Դիալեկտիկա»):
Մարքսի նամակագրությունը Ենգելսին հետ.
Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները և յերեք բաղկացուցիչ մասերը.
Մարտնչող մատերիալիզմի նշանակության մասին.

Լ. Բ երիտ. — Անդրկովկասի բուլղերկյան կաղմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը, գլուխ 2-րդ:
Ի. Ս տ ա լ ի ն. — Լենինի դմի հարցերը. Լենինի դմի հիմունքների մասին, գլուխ 2-րդ — Մեթոդ:

Թեմա 8-րդ. ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԸ ՄԱՏԵՐԻԱՅԻ, ՇԱՐԺՄԱՆ, ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՈՒ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մատերիալի փիլիսոփայական և բնագիտական հասկացություն: Բնագիտական նոր հայտնաբերումները և ֆիզիկայի հիմնական հասկացությունների վերակազմությունը: Բուրժուական բնագիտության ճգնաժամը XIX դարի վերջում և XX դարի սկզբում: Լենինը աշխարհային բնագիտության ճգնաժամի հյուսիս, արմատների և այդ ճգնաժամից հեղափոխական յեղքի մասին: Լենինի պայքարը մախիզմի դեմ:

Շարժումը վորպես մատերիալի գոյության ձև: Մատերիալի և շարժման անխզելիությունը: Շարժման և մատերիալի պրոբլեմը փիլիսոփայության և գիտության պատմության մեջ: Շարժման և մատերիալի անջատումը Նյուտոնի մեխանիկայի մեջ: Մեխանիստական ուսմունքը ուժի մասին և նրա կապը թեորդիայի հետ: Ուսովայդի եներդեղիմի լենինյան քննադատությունը: Շարժման մշտնջենականությունը ու անստեղծելիությունը և նրա բնագիտական արտահայտությունը (եներգիայի պահպանման և փոխակերպման որենքը): Ենգելսը այդ որենքի վորակական և քանակական մեկնաբանության մասին: Մեխանիստական աշխարհայացքի կապը եներդիայի պահպանման որենքի քանակական մեկնաբանման հետ: Մատերիալի ընդհատության և անընդհատության պրոբլեմը: Տերմոդինամիկայի յերկրորդ որենքը և եներգիայի ցրման (ենտրոպիայի) պրոբլեմը: Այդ որենքի մետաֆիզիկական մեկնաբանությունը և նրանից արվող իդեալիստական հետեվությունները: Տերմոդինամիկայի յերկրորդ սկզբունքի բնութագրումը Ենգելսի կողմից: Շարժում և հավասարակշռություն, նրանց միասնությունը: Շարժումը վորպես առհասարակ փոփոխություն: Մատերիալի շարժման ձևերի բազմակերպությունը և նրանց սպեցիֆիկ բնույթը: Մարքս-լենինյան ուսմունքը ինքնաշարժման մասին: Պայքար մատերիալի և շարժման վերաբերյալ գիտելիության մատերիալիզմի ուսմունքի մե-

խանիստական ու մենշևիկոզ իդեալիստական աղավաղումների դեմ: Ժամանակն ու տարածությունը վորպես մատերիալի գոյության որյեկտիվ ձևեր: Ժամանակի և տարածության պրոբլեմը փիլիսոփայության ու գիտության պատմության մեջ: Բացարձակ տարածության և ժամանակի դադափարը Նյուտոնի ուսմունքի մեջ: Ժամանակն ու տարածությունը Այնշտայնի հարաբերականության թեորիայի մեջ: Այդ թեորիայի իդեալիստական մեկնաբանումը: Ենգելսի պայքարը ագնոստիցիզմի դեմ տարածության և ժամանակի հարցում: Ժամանակի և տարածության հարցում մախիստների իդեալիստական հայացքների քննադատությունը: Լենինի կողմից: Նորկանտականների, Նիցշեյի, Բեքտոնի ուսմունքի իդեալիստական հայացքների քննադատությունը: շարժման, ժամանակի և տարածության հարցում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ե ն գ է լ ս. — Անտի-Դյուրինգ. հջ՝ 59—60, 80—81. Բնության գիտելիության, հջ՝ 124—129, 132—133 20—22, 52, 17—18, 26, 303—323, 151—155:

Վ. Ի. Լ է ն ի ն. — Յերկերի ժողովածու, հատոր 13-րդ, գլուխ 3-րդ, պարագրաֆ 1, 4, 5. գլուխ 5-րդ, պարագրաֆ 1, 2, 3, 8.
В. И. Ленин. — Философские тетради, стр. 138, 139, 267, 268.

Թեմա 9-րդ. ՄԱՐՔՍ-ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԱՐՏԱՑՈՒՄԱՆ ԹԵՈՐԻԱՆ

Որյեկտիվ Նյութական մատերիական աշխարհի գոյության և մարդկային գլխում նրա արտացոլման ընդունումը վորպես հիմք մարքս-լենինյան իմացաբանության: Մտածողությունն ու գիտակցությունը մարդկային ուղեղի արդյունքներ են: Սուբյեկտի և որյեկտի միասնությունը գիտելիության իմացության պրոցեսում պատմական պրակտիկայի հիման վրա: Դոյի և մտածողության իդեալիստական ու գոհնիկ մատերիալիստական նույնացման քննադատությունը:

Զգայությունը վորպես որյեկտիվ աշխարհի ճանաչման աղբյուր: Զգայությունը վորպես հետևանք զգայական որգանների վրա արտաքին աշխարհի ներգործության: Հելմհոլցի, Սեչենովի, Պլեխանովի հերոգլիֆիկական թեորիայի քննադատությունը:

Զգայություններից մտածողության, անմիջական իմացությունից միջնորդված իմացության անցնելու դիալեկտիկան: «Կենդանի հայացողությունից դեպի վերացական մտածողությունը և այստեղից դեպի պրակտիկան» (Լենին): Աշխատանքի դերը մարդու ձևավորման պրոցեսում: Մասի ուսմունքը լեզվի մասին ու խոսքի, լեզվի և մտածողության պրոբլեմը: Այժմյան հոգեբանությունը (Քյուլեր, Կոֆկե և այլն) և նրա հիմնական պրոբլեմները. մտածողություն և խոսք, որբազ և առարկա, մարդանման կապիկների ինտելեկտի հետազոտություն, յերեխայի հասկացողությունների զարգացման պրոբլեմը և այլն արտացոլման մարքսիստական թեորիայի տեսանկյունով:

Զգայական և ռացիոնալ մոմենտների միասնությունը մարդկային իմացության մեջ: Զգայական և ռացիոնալ իմացության խզումը իրարից եմպիրիկների և ռացիոնալիստների կողմից: Գիտական արատրակցիաների նշանակությունը իմացության մեջ: Լենինը գիտական արատրակցիաների (արժեքի որոնք, բնության որոնքներ և այլն) մասին: Կոնկրետի և վերացականի միասնությունը իմացության պրոցեսում: Պրակտիկան վորպես իմացության հիմք, վորպես ճշմարտության չափանիշ: Լենինի պայքարը մախիստների դեմ: Պայքար թեորիայի և պրակտիկայի մենշևիկոզ իդեալիստական անշատման և բողոքանովյան բուխարիստական «պրակտիկոթիայի» դեմ:

«Ինքնին իրերը», մեր իմացության աղբյուր հանդիսացող արտաքին աշխարհը ժխտող նորկանտականների սուբյեկտիվ-իդեալիստական հայացքների քննադատությունը: Նորկանտականների խոստովանումը և մետաֆիզիկական ռեկտաիվիզմը:

Որելեկտիվ, բացարձակ և հարաբերական ճշմարտություն: Ընդունել արտաքին աշխարհի, որելեկտիվաշխարհի գոյությունը, նշանակում է ընդունել որելեկտիվ ճշմարտություն: Բացարձակություն և հարաբերականություն մոմենտների միասնությունը իմացության մեջ. «ճշմարտությունը կոնկրետ է, վերացական ճշմարտություն չկա» (Լենին): Մախիստական, բողոքանովյան ռեկտաիվիզմի և մետաֆիզիկական դոգմատիզմի քննադատությունը Լենինի կողմից ճշմարտություն հարցում:

4. Մարքս.—Կապիտալ, հատ. 1-ին, առաջին հրատարակության Առաջաբանը:

Վ. Ի. Լենին.—Հատոր 13-րդ, էջ՝ 80, 306—307:

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, էջ՝ 51, 111—122, 48, 49, 52—56:

Ֆ. Ենգելս.—Բնության դիալեկտիկա, էջ՝ 117—118, 79—93, 53—54, 129—132, 59—60, 156, 13, 63—64, 158—159:

Վ. Ի. Լենին.—Հատոր 13-րդ, գլուխ 1-ին պարագրաֆ 1 և 2 գլուխ 2-րդ պարագրաֆ 3, 4, 5, 6, գլուխ 4-րդ պար. 6, բացի դրանից՝ էջեր 348—349, 357:

Վ. Ի. Լենին.—Դիալեկտիկա, էջ՝ 19—33:

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 163, 166, 168, 187, 188, 202, 240, 241, 292, 321, 328:

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 18-ый, Предисловие переводчика к брошюре Фр. Энгельса «Людвиг Фейербах».

Марр.—Соч. том 3-ый, Язык и мышление.

Թեմա 10-րդ. ՄԱՏԵՐԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱՅԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔՆԵՐԸ

1. Հակադրությունների միասնության և պայքարի որոնքը

Մատերիալիստական դիալեկտիկայի հիմնական որոնքները: Հակադրությունների միասնության և պայքարի որոնքը դիալեկտիկայի եյությունն է ու միջուկը: Լենինյան ուսմունքը հակադրությունների միասնության և պայքարի, վորպես որելեկտիվ աշխարհի և նրա իմացության զարգացման որոնքի մասին: Զարգացման յերկու հիմնական կոնցեպցիաներ: Լենինի և Մտալինի պայքարը մենշևիկյան գոնհիկ եվոլյուցիոնիզմի (դասակարգերի հաշտության, կապիտալիզմի՝ խաղաղ կերպով սոցիալիզմին անցնելու թեորիաները, «կադմակերպված կապիտալիզմի» թեորիան և այլն) դեմ: Զարգացման դիալեկտիկական կոնցեպցիան: Լենինը հակադրությունների միասնության հարաբերականություն և հակադրությունների պայքարի բացարձակություն մասին:

Հակաությունը վորպես զարգացման ներքին աղբյուր: Ներքին և արտաքին հակաությունների միասնությունը: Ներքին

հակասությունների վճռող նշանակությունը: Կապիտալիստական յերկրների զարգացման ներքին և արտաքին հակասությունների ստալինյան վերլուծությունը: Դիալեկտիկայի հիմնական որոնքներն վերաբերող որոնականների վերլուծումը: Ֆիզիկայում—զբաղված և բացասական երկտրականություն, ալիքներ և կորպուսկուլներ, այժմյան ուսմունքը միջուկի կառուցվածքի մասին. բիրոգիայում—ժառանգականություն և փոփոխականություն գոյություն պայքարում, փիլիսոփայություն մեջ—բացարձակ և հարաբերական ճշմարտություն: Որոնականներ հասարակական զարգացման բնագավառից, կապիտալիզմի հիմնական հակասությունը, դասակարգեր և դասակարգային պայքար, գյուղացիության յերկվությունը կապիտալիզմի պայմաններում, նեպի յերկյակի բնույթը և այլն:

Հակասություն և ներհակություն (անտագոնիզմ): Բուրժուազիայի և բանվոր դասակարգի ներհակությունը: Բոլոր դասակարգային շահագործողական հասարակությունների անտագոնիստական (ներհակային) բնույթը: Հակասությունների պայքարի բնույթի, հակասությունների ձևերի կոնկրետ պատմական քնննարկումը մատերիալիստական դիալեկտիկայի կարեվորագույն պահանջն է: Ընկեր Ստալինը ներկուսակցական հակասությունները պայքարով հաղթահարելու պրոցեսի՝ վորպես բուլեվիկյան կուսակցության զարգացման որոնքի մասին: Լենինի և Ստալինի պայքարը հակադրությունները երկեկտիկորեն «հաշտեցնելու» դեմ: «Միջինը չկա, սկզբունքները հաղթանակում են և վոչ թե հաշտվում» (Ստալին):

Դիալեկտիկայի հիմնական որոնքի չըմբռնման, այդ որոնքը որոնականների գումարի վերածելու պրեխանովի տեսակետի քննադատությունը Լենինի կողմից: Մեխանիստների կողմից մատերիալիստական դիալեկտիկայի փոխարինումը բուրժուական հավասարակշռության թեորիայով: Հավասարակշռության թեորիայի քննադատությունը Ընկեր Ստալինի կողմից: Պայքար դիալեկտիկայի հիմնական որոնքի մենչևիկով իդեալիստական և մեխանիստական աղավաղումների դեմ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս.—Բնության դիալեկտիկա, Էջ՝ 195, 15—16:

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, Էջ՝ 159—165:

Վ. Ի. Լենին.—Դիալեկտիկայի հարցի շուրջը (այս հոդվածը կարելի չե գտնել մի շարք տեղերում, որինակ՝ 13-րդ հատորի վերջում, Մարքս-Ենգելս-Լենինի մարքսիզմ գրքում, Յերկհատորյակում):

Վ. Ի. Լենին.—Դիալեկտիկա, Էջ՝ 38—60:

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 109, 172, 211, 268:

Բերիա.—Անգրկովկ, բուլեիկյան կազմակերպությունների պատմություն հարցի շուրջը, գլուխ 2-րդ (դիալեկտիկական մեթոդի մասին):

Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի պատմական արժանները:

Ստալին.—Դարձյալ սոցիալ-դեմոկրատական թեքման մասին մեր կուսակցության մեջ, գլուխ 1-ին:

Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը. Ագրարային քաղաքականություն հարցերի շուրջը ԽՍՀՄ-ում, գլուխ 1-ին և 2-րդ:

Ստալին.—Ձեկուցում ԽՍՀՄ-ի սահմանադրության նախագծի մասին, Խորհրդների արտակարգ 8-րդ համագումարում:

Ստալին.—Պատասխան պրոպագանդիստ Ընկ. Իվանովին:

Լենին-Ստալին.—Ընտիր յերկեր, յերկու հատորով. հատ. 2-րդ:

2. Քանակից վորակին անցնելու և վորակից քանակին անցնելու որոնքը

Վորակը իրի ուեսը, գիտակցությունից անկախ գոյություն ունեցող վորոշություն են: Շարժման տարբեր ձևերի վորակական յուրահատկությունը բնության, հասարակության և մարդկային մտածողության մեջ: Քանակ: Վորակի և քանակի որոնքի վությունը: Քանակի և վորակի դիալեկտիկական միասնությունը: Քանակի անցումը վորակին և ընդհակառակը, վորպես դիալեկտիկայի հիմնական որոնքներից մեկը: Լենինը թուչքների մասին: Թուչքաձև զարգացման ապացույցը ժամանակակից բնագիտության մեջ (եներգիայի և շարժման մի ձևի մյուսին անցումը, Մենդելևեյի երիմենտների աղյուսակը, լույսի կվանտային թեորիան, տեսակների զարգացումը և այլն): Թուչքները բնության և հասարակության մեջ: Դենետիկայի, սելեկցիայի, և եվոլյուցիոն թեորիայի նորագույն տվյալները, վորոնք ապացուցում են քա-

նակական և վորակական փոփոխությունների որեւքը: Պայքար քանակի-վորակի որեւքի մենշևիկոյ խզեալխտական և մեխանիստական աղավաղման դեմ:

3. Բացասման-բացասումի որեւքը

Բացասման-բացասումի որեւքը վորպես զիալեկտիկայի հիմնական որեւքներից մեկը: Հնից-նորին անցնելու և ցածրից բարձրին անցնելու հեղափոխական պրոցեսը: Բացասման որչեկտիվ բնույթը: Բացասումը վորպես կապի մոմենտ. բացասումը վորպես զարգացման մոմենտ: Բացասումը «իբր թե վերադարձ դեպի հինը»: Սկեպտիցիզմի և եկեկտիզմի քննադատությունը: Մատերիալիստական զիալեկտիկան ժխտում է մերկ, իզուր բացասումը: Լենինի պայքարը Միխայլովսկու դեմ տրիադայի հարցում: Բացասման բացասումի որեւքի որինակների վերլուծությունը (զարու հատիկը, համայնական սեփականությունը, փիլիսոփայության զարգացումը և այլն):

Բացասման բացասումի որեւքի կիրառումը Մարքսի «Կապիտալ»-ում: Բացասման բացասումի որեւքի կիրառումն ու վարզացումը Լենինի և Ստալինի կողմից դասակարգային պայքարի և սոցիալիստական շինարարության (կոոպերացիայի, կուլտուրայի և այլն) հարցերում:

Բացասման բացասումի որեւքի հաստատումը բնադրության մեջ (հետադարձ շարժումը մեխանիկայի մեջ, որգանիզմի զարգացման մեջ և այլն):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մարքս.—Կապիտալ, հատ. 1-ին, գլուխ 24-րդ:

Ֆ. Ենգելս.—Բնության զիալեկտիկա, եջ՝ 195—202, 74—75:

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինդ, հատված առաջին, գլուխ 12-րդ, 13-րդ:

Վ. Ի. Լենին.—Դիալեկտիկա, եջ՝ 46—51:

Վ. Ի. Լենին.—Սորհրդային իշխանության հերթական խնդիրները (տես Յերկհատորյակ):

Վ. Ի. Լենին.—Բոլշևիկները կպահեն արդյոք իշխանությունը (նույն տեղում):

Վ. Ի. Լենին.—Պետություն և հեղափոխություն:

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 212, 216, 219:

В. И. Ленин.—Соч. 25-ый, О пролетарской культуре, стр. 409—410:

Վ. Ի. Լենին.—Կարլ Մարքս «Դիալեկտիկա» (տես Լենին՝ Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ կամ Յերկհատորյակ):

Լ. Բերիա.—Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը, գլուխ 2-րդ:

Ի. Ստալին.—Ճառ ստալանովականների համամիութենական առաջին խորհրդակցությունում:

Թեմա 11-րդ. ՈՒՍՄՈՒՆԲ ԵՅՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՅԵՐԵՎՈՒՅԹԻ, ՁԵՎԻ ՅԵՎ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ուսմունքն էյության մասին՝ ուսմունք է իրականության ներքին կապերի և մարդկային մտածողության մեջ նրանց արտացոլման մասին:

Եյության և յերեույթի որչեկտիվությունը և միասնությունը: Յերեույթը էյության զրոնվորումն է: Հակասություն էյության և յերեույթի միջև: Եյության և յերեույթի զարգացումը: Իմացությունը վորպես յերեույթից—էյության մեջ խորանալու պատմական պրոցես: Որեւք: Եյությունը և որեւքը վորպես մի կարգի հասկացություններ: Եյության և յերեույթի մշակումը Մարքսի «Կապիտալ»-ում (ուսմունք ապրանքային ֆեոդիզիզմի, արժեքի և շուկայի դնի, ճգնաժամերի մասին և այլն): Եյության և յերեույթի մշակումը Լենինի և Ստալինի կողմից (ռուսական հեղափոխության բնույթի և շարժիչ ուժերի, բուրժուական պետության էյության և բուրժուական դեմոկրատիայի էյության, սոցիալիստական պետության էյության, դասակարգային պայքարի էյության և արտահայտման ձևերի, հակահեղափոխական տրոցկիզմի և կապիտալիզմի աջ ռեստավրատորների էյության և այլ հարցերում):

Ձևի և բովանդակության միասնությունն ու փոխադրեցությունը զարգացման ընթացքում: Բովանդակության վճռող նշանակությունը, ձևի հետ մնալը բովանդակությունից: Ստալինը հա-

սարակական կյանքի մատերիական կողմի զարգացումից իդեա-
կան կողմի հետ մնալու մասին: Ձևի և բովանդակության զար-
գացումը: Ձևի և բովանդակության հակասությունը դիալեկտի-
կական զարգացման պրոցեսում վորպես հին ձևի և նոր բովանդա-
կության հակասություն: Ձևի ակտիվությունը: Զարգացման ձե-
վերի բաղմակերպությունը: Ենդեխը ջերմության զարգացման
ձևերի, շարժման ձևերի մասին:

Ձևվի և բովանդակության մշակումը Մարքսի «Կապիտալ-
ում» (արտադրողական ուժեր և արտադրական հարաբերություն-
ներ, արժեքի ձևեր և այլն): Ձևի և բովանդակության պրոբլեմի
բշակումը Լենինի և Ստալինի կողմից (1905 թ. հեղափոխության
վերլուծումը, զասակարգային պայքարի ձևերը, ուսմունք ձևով
աղբային բովանդակությամբ սոցիալիստական կոլտուրայի, պրո-
ետարիատի դիկտատուրայի ձևերի, կոլտնտեսությունների ձևի
և բովանդակության մասին): Պայքար յերևույթի և եյունյան,
ձևի և բովանդակության ուսմունքի մենշեիկոզ իդեալիստական
և մեխանիստական աղավաղումների դեմ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մարքս.—Կապիտալ, հատոր 1-ին, գլուխ 1-ին:

Վ. Ի. Լենին.—Պետություն մասին, դասախոսություն կարդա-
ցած 1919 թվին Սովերգլովյան համալսարանում:

Վ. Ի. Լենին.—Ձեկուցում 1905 թ. հեղափոխության մասին
(Յերկհատորյակ):

Վ. Ի. Լենին.—Իմպերիալիզմը վորպես կապիտալիզմի նորա-
գույն փուլը, 5-րդ գլխի վերջին յերկու յերեսները և
7-րդ գլուխը:

В. И. Ленин.—Философские тетради, конспект книги Гегеля
«Наука логики», отделы, «Явление», «Сущность».

Ի. Ստալին.—Ձեկուցում կուսակցության 16-րդ համագումարին.
վերջին բաժինը—կուսակցություն և յեղրափակման
խոսքը:

Լ. Բերիա.—Անդրկովկասի բոլը. կազմ. պատմ. հարցի շուրջը,
գլ. 2-րդ (ձևի և բովանդակության մասին):

Ի. Ստալին.—Արևելյան ժողովուրդների համալսարանի քաղա-
քական խնդիրների մասին (տես՝ Մարքսիզմ և աղբա-
յին գաղութային հարց):

Թե մ ա 12-րդ. ՊԱՏՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՓՈԽԱԶԴԵՑՈՒ-
ԹՅՈՒՆ: ՊԱՏԱՀԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆ:
ՀԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Փոխադրեցություն և պատճառականություն: Պատճառն ու
հետևանքը... յերևույթների համաշխարհային փոխադարձ կապակ-
ցություն մոմենտներեն: Պատճառի հասկացության տալիսացումը
մարդու հասարակական պատմական պրակտիկայի հիման վրա:
Պրակտիկական պատճառականության որբեկտիվ բնույթի ապա-
ցույցն է: Պատճառականության նշանակությունը գիտական
իմացություն մեջ. Թեիլդիզմի (նպատակաբանություն) քննա-
դատությունը: Լենինի պայքարը պատճառականությունը ֆունկ-
ցիոնալ կապի հանգեցնելու մախիստական, իդեալիստական թեո-
րիաների դեմ: Պատճառականության պրոբլեմը ալթմայն ֆիզի-
կայում: Պայքար պատճառականության մեխանիստական ըմբռն-
ման, մեխանիստների կողմից փիլիսոփայության հիմնական
հարցը պատճառականության հարցին հանգեցնելու դեմ:

Անհրաժեշտություն և պատահականություն: Բնության
բոլոր յիրևույթների զարգացման որինաչափությունը: Պատահա-
կանությունը վորպես անհրաժեշտության լրացում և արտահայտ-
ման ձև: Պատահականության և անհրաժեշտության պրոբլեմը
բնագիտության մեջ (որինակ Դարվինի ուսմունքը տեսակների
զարգացման մասին): Պատահականության որբեկտիվ բնույթը:
Պատահականության աղբեցությունը զարգացման ընթացքի վրա:
Մարքսիզմ-լենինիզմի պայքարը ֆատալիզմի դեմ: Լենինն ու
Ստալինը անհատի դերի մասին հասարակական զարգացման
մեջ: Մեխանիստների կողմից պատահականության որբեկտիվ
բնույթի ժխտումը, մեխանիստների հանգեը ֆատալիզմին, տա-
րերայնության և ինքնահոսի թեորիային: Ազատությունը վոր-
պես ճանաչված անհրաժեշտություն: Հակահեղափոխական տրոց-
կիզմի ալանտյուրիզմը և վոլյունտարիզմը:

Հնարավորություն և իրականություն: Ընկեր Ստալինը
կուսակցության դերի մասին՝ ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմի կառուց-
ման հնարավորությունը իրականություն դարձնելու գործում:
Հիմքի և պայմանի պրոբլեմը դիալեկտիկական մատերիալիզ-
մի մեջ: Ընկեր Ստալինը վեց պայմանների, կադրե-

ըի և այլնի մասին: Որչեկտիվ պայմանները և սուբյեկտիվ ֆակտորը պատմութեան մեջ: Պայքար հնարավորութեան և իրականութեան մեխանիստական նույնացման դեմ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս. — Բնութեան դիալեկտիկա, Էջ՝ 23—24, 25—26 167—171:

К. Маркс.—Письмо к Кугельману от 17/II 1871 года (տես Маркс и Энгельс, Письма).

Ֆ. Ենգելս. — Անտի-Դյուրինգ, Էջ՝ 151—153, 365—371, (հատված 1-ին, գլ. 11-րդ):

Վ. Ի. Լենին. — Հատ. 13-րդ, պար. 3 և 6:

В. И. Ленин—Философские тетради, стр. 155—157, 175—178.

Ի. Ստալին. — ա) Կենտկոմի հաշվետու ղեկուցումը Համկ(բ)Կ 16-րդ համագումարին, հատված՝ Կուսակցութեանը:

բ) Տնտեսավարների խնդիրների մասին:

Գ) Նոր պայմաններ—տնտեսական շինարարութեան նոր խնդիրներ (այդ բոլորը «Լենինի դի հարցեր»-ում):

Գ. Վ. Պլեխանով. — Մարքսիզմի հիմնական խնդիրները, գլ. 12-րդ, 15-րդ, 16-րդ:

Թեմա 13-րդ. ԴԻԱԼԵԿՏԻԿՈՒՄԱՏԵՐԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ՁԵՎԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՔՆՆԱԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դիալեկտիկո-մատերիալիստական տրամաբանութեանը դիտութեան և վոչ թե մտածողութեան անբովանդակ ձևերի մասին, այլ գիտութեան և որչեկտիվ աշխարհի և մտածողութեան զարգացման որենքների մասին: Իմացութեան ձևերի բովանդակալից լինելը մարքսիզմի տրամաբանութեան մեջ:

Ձևական տրամաբանութեանը—մետաֆիզիկական յեղանակի մտածողութեան տրամաբանութեան և: Ենգելսը ձևական տրամաբանութեան զարգացման պատմութեան մասին: Հասկացութեաններ շինարարականութեան մետաֆիզիկական ուսմունքը: Ձևական տրամաբանութեան հիմնական որենքները: Նույնութեան որենքը, հակասութեան որենքը, յերրորդի բացառման որենքը:

Ձևական տրամաբանութեան որենքների լինելու քննադատութեանը:

Ձևական տրամաբանութեան և դիալեկտիկական տրամաբանութեան հարաբերակցութեանը: Պլեխանովի հայացքների քննադատութեանը այդ հարցում: Պայքար մեխանիստիկի և մենշեկոզ իդեալիստների դեմ ձևական տրամաբանութեան և դիալեկտիկական տրամաբանութեան հարաբերութեան հարցում:

Ինդուկցիայի և դեդուկցիայի, անալիզի և սինթեզի հակադրումը ձևական տրամաբանութեան մեջ: Ինդուկցիան և դեդուկցիան, անալիզը և սինթեզը վերջին անհրաժեշտ մոմենտներ դիալեկտիկական մեխանիկական ճանաչման պրոցեսում դիալեկտիկական մատերիալիզմի մեջ:

Ճշմարտութեան կոնկրետութեանը դիալեկտիկական մատերիալիզմի մեջ: Պրակտիկական վերադարձ ճշմարտութեան չափանիշ և առարկայի կապակցութեան վերադարձ այն բանի հետ, թե ինչ և հարկավոր մարդուն: Պլեխանովի կողմից կոնկրետ անալիզը և հերկավոր մարդուն: Պլեխանովի կողմից կոնկրետ անալիզը վերացական դատողութեաններով փոխարինելու (որինակ 1905 թվի հեղափոխութեան բնույթի հարցում) լինելու քննադատութեանը: Լենինի և Ստալինի պայքարը և Խոսերնիացիոնալի թեորետիկներին, տրոցիկիզմի և բուլխարինականութեան սխոլաստիկայի, դոգմատիզմի, կլեկտիզմի և սոֆիստիկայի դեմ:

Կոնկրետ վերլուծման (անալիզի) որինակներ մարքսիզմ-լենինիզմի կլասիկների մոտ: Մարքսի մոտ—կապիտալի անալիզ, Ենգելսի մոտ—մատերիալի տարբեր ձևերի շարժման անալիզ, Լենինի մոտ—իմպերիալիզմի, իմպերիալիստական և ազգային ազատագրական պատերազմի անալիզ, բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեան սոցիալիստականի վերաձման, մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հարցերի անալիզ, Ստալինի մոտ—ուս-սոցիալիզմի հաղթանակի հարցերի անալիզ, անցման մունք ազգի, բանվոր դասակարգի դիկտատուրայի, անցման շրջանի հակասութեանների մասին և այլ հարցերի անալիզ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս. — Բնութեան դիալեկտիկա, Էջ՝ 156—159, 110—111, 14—15, 34—35, 54, 62:

В. И. Ленин—Философские тетради, стр. 93—95, 100, 166, 172, 183, 207, 221, 285, 325—328.

Վ. Ի. Լենին. — Հատ. 26-րդ, Էջ՝ 179—199:

Ի. Ս տ ա լ ի ն.—Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի հիմունքների մասին. գլ. 2-րդ—Մեթոդ:

Լ. Բ ե ռ ի ա.—Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը:

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 18-ый, стр. 261—273.

Հ Ա Տ Վ Ա Մ IV

Պատմական մասերիալիզմի հիմունքները

Թ ե մ ա 14-րդ. ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԸՄԲԸՌ-ՆՈՒՄԸ ՅԵՎ ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ՈՒՍՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մարքսի և Ենգելսի կողմից պատմական հայացքների մեջ կատարած հեղաշրջման ելույթունն ու պատմական նշանակությունը: Պատմական մատերիալիզմը—գիտելիության մասերիալիզմի շարունակությունն ու ավարտումն է, նրա տարածումը մարդկային հասարակության իմացության և նրա պատմության վրա: Պատմական մատերիալիզմի կուսակցականությունը: Իդեալիզմի անբաժան տիրապետությունը պատմական գիտության մեջ Մարքսից և Ենգելսից առաջ:

Նախամարքսյան մատերիալիզմի անհետևողականությունը. ներքևում մատերիալիզմ, վերևում իդեալիզմ: Մարքսը, Ենգելսը և Լենինը 18-րդ դարի ֆրանսիական մատերիալիստների և Ֆոյերբախի՝ պատմության իդեալիստական ըմբռնման մասին: Ուտոպիստների պատմական հայացքները (Սեն Սիմոն, Փուրյե, և Ուեն): Կանտի և Հեգելի իդեալիստական հայացքների քննադատությունը հասարակության վերաբերյալ: Անգլիական տնտեսագետների (Ա. Սմիտ, Դ. Ռիկարդո) և ֆրանսիական բուրժուական պատմաբանների (Միլյե, Թիերի, Դիզո) հայացքները դասակարգային անատոմիայի և դասակարգային պայքարի մասին: Այդ հայացքների բուրժուական սահմանափակությունը:

Պատմական մատերիալիզմ և պատմություն: Պատմական մատերիալիզմը և մյուս հասարակական գիտությունները: Պատմության մատերիալիստական ըմբռնման հիմնական սկզբունքներ:

ընդ: Բնություն և մարդկային հասարակության զարգացման որինաչափությունը: Նյութական արտադրությունը վորպես հասարակական կյանքի և հասարակության զարգացման հիմք (բազիս): Պետությունը, իրավունքը և հասարակական գիտակցության ձևերը վորպես տնտեսական հիմքի վրա առաջացող վերնաշինքեր: Հասարակական կյանքի գոյը վորոշում է հասարակական գիտակցությունը: Վերնաշինքերի հակադարձ ներգործությունը հասարակության տնտեսական հիմքի վրա:

Դասակարգային պայքարը վորպես հասարակական զարգացման շարժիչ ուժ: Սոցիալական հեղափոխությունը վորպես դասակարգային հասարակական-տնտեսական ֆորմացիաների փոխակերպման որոնք: Թեորիայի և հեղափոխական պրակտիկայի միասնությունը պատմական մատերիալիզմի մեջ: Մարքսիզմ-Լենինիզմը անհատի դերի մասին պատմության մեջ: Լենինի-Ստալինի պայքարը 2-րդ Խաղաղության պարտությունների (Կուլցկի, Կոչնով և ուրիշները) դեմ պատմական մատերիալիզմի հարցերում: Պլեխանովի դերը պատմության մատերիալիստական ըմբռնման մշակման և պոպուլարիզացիայի մեջ: Պլեխանովի սխալները պատմական մատերիալիզմի հարցերում: Պայքար պատմական մատերիալիզմի միասնիստական և մենշևիկոյ իդեալիստական աղավաղումների դեմ: Պոկրովսկու պատմական կոնցեպցիայի քննադատությունը: Ընկերներ՝ Ստալինը, Ժդանովը, Կիրովը պատմության ուսումնասիրության մասին: Պատմական մատերիալիզմի զարգացումը իմպերիալիզմի, պրոլետարական հեղափոխությունների դարաշրջանի և ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմի կառուցման պրակտիկայի ընդհանրացման միջոցով Լենինի և Ստալինի կողմից:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մ ա ռ ք ս.—Քաղաքատնտեսության քննադատության շուրջը. Առաջաբանը:

Կ. Մ ա ռ ք ս և Ֆ. Ե ն գ է լ ս.—Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը:

К. Маркс и Ф. Энгельс.—Немецкая идеология (т. 4-ый) ԿՂ՝ 3—18:

Ֆ. Ե ն գ է լ ս.—Լյուդվիկ Ֆոյերբախ, գլուխ 1-ին և 4-րդ:

Ֆ. Ենգելս.—Ճառ Մարքսի գերեզմանի վրա, 14/III 1883 թ.

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, Ընդհանուր գիտություններ և հասոված 3-րդ, գլուխ 1-ին:

Ф. Энгельс.—Письмо Иосифу Блоху, от 21/IX 1890 года (Маркс и Энгельс, Письма).

Վ. Ի. Լենին.—Հատոր 13-րդ, գլուխ 6-րդ, պարագրաֆ 2 և հատ 1-ին, էջ՝ 74—86, 101—103, 382—383, 388—410:

Ի. Ստալին, Ա. Ժդանով, Ս. Կիրով.—Իրադրություններ «ԽՍՀՄ-ի պատմության» և «Նոր պատմության» կոնսպեկտների վերաբերյալ:

Ի. Ստալին.—Համկ(բ)Կ-ի պատմության ուսումնասիրության շուրջը, (նամակ կուսպատմության դասադրքի կազմողներին):

Լ. Բերիա.—Անդրկովկասի բաշխված կազմակերպությունների պատմ. հարցի շուրջը, գլ. 2-րդ:

Գ. Վ. Պլեխանով.—Հատոր 3-րդ, Մոսկուսական հայացքի զարգացման շուրջը պատմության վրա, գլ. 2-րդ, 3-րդ, 5-րդ:

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 8-ой, К вопросу о роли личности в истории.

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 18-ый, Утопический социализм 19-го в.

Կառավարական հանձնաժողովի ժյուրիի վորոշումը ԽՍՀՄ պատմության դասադրքի վերաբերյալ:

Թ ե մ ա 15-րդ. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՖՈՐՄԱՑԻԱՆԵՐ, ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐ ՅԵՎ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՐԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հասարակության նյութական արտադրողական ուժերը, արտադրողական ուժերի տարրերը և նրանց գերակերպական միասնությունը: Բանվորական ուժի նշանակությունը: Աշխատանքը վորպես նյութական արտադրության հիմք: Նյութական արտադրությունը վորպես հասարակական կյանքի տնտեսական հիմք և հասարակական զարգացման հիմք:

Տեխնիկայի և բնագիտության դերը արտադրողական ուժերի զարգացման մեջ: Արտադրական հարաբերությունները

վորպես հասարակության տնտեսական ստրուկտուրա, իրական հիմք (բազիս) և վորպես արտադրողական ուժերի զարգացման ձև: Արտադրական հարաբերությունների դասակարգային բնույթը դասակարգային հասարակության մեջ:

Արտադրության յեղանակը վորպես բանվորական ուժի և արտադրության միջոցների միացման յեղանակ: Արտադրա-յեղանակ և շահագործման յեղանակ: Ասիական, անտիկ, ֆեոդալական և բուրժուական արտադրա-յեղանակները վորպես պրոդ-րեսիվ դարաշրջաններ, դասակարգային հասարակության պատմության մեջ: Կոմունիզմը վորպես ամենաառաջավոր, անդասա-կարգ հասարակական-տնտեսական ֆորմացիա: Հակահեղափոխա-կան տրոցկիստների հայացքների քննադատությունը ասիական արտադրա-յեղանակի, վորպես հատուկ հասարակական-տնտեսա-կան ֆորմացիայի մասին:

Հասարակության զարգացումը վորպես բնապատմական պրոցես: Դասակարգային հասարակական-տնտեսական ֆորմա-ցիաների (ստրկատիկություն, ֆեոդալիզմ, կապիտալիզմ) պատ-մությունը վորպես դասակարգային կռիվի պատմություն: Ար-տադրողական ուժերի և արտադրական հարաբերությունների կոնֆլիկտը, վորպես հիմք անտագոնիստական հասարակական-տնտեսական ֆորմացիաների հեղափոխական փոխակերպումնե-րի: Նաբոդնիկների և Բուխարինի «առհասարակ հասարակու-թյան» վերաբերյալ բուրժուական թեորիաների մերկացումը Լե-նինի կողմից:

Նախնադարյան տոհմատիրական հասարակարգի արտա-դրողական ուժերը և արտադրական հարաբերությունները: Տոհմատիրական հասարակարգը հին հույների, հռոմեացիների, Տոհմատիրական հասարակարգը հին հույների, հռոմեացիների, գերմանացիների, սլավոնների մոտ: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը և Ստալինը տոհմական հասարակարգի քայքայման և դասակար-գային հասարակության ու շահագործման առաջացման պատճառ-ների մասին:

Ստրկությունը վորպես հասարակության դասակարգերի բաժանման պատմական առաջին ձևը: Ստրկատիրական հասա-րակարգի կրթիկ ձևը հին Հունաստանում և Հռոմում: Ստրկա-տիրության զարգացման յուրահատկությունը հին արևելյան տիրությունների (Բաբելոն, Ասորեստան, Ֆեդիպոս): Ստրկա-դասակարգային (Բաբելոն, Ասորեստան, Ֆեդիպոս): Ստրկա-

տիրական հասարակութեան կործանումը ստրուկների հեղափոխութեան հետևանքով:

Ֆեոդալիզմի ծագումը: Շահագործման ֆեոդալական ձևերը՝ ֆեոդալիզմի արտադրողական ուժերը և արտադրական հարաբերութիւնները: Ֆեոդալիզմի զարգացման յուրահատկութիւնը Արևմտյան Ֆեոդալիզմ, Արևելքում (Ասիա) և Ռուսաստանում: Գյուղի տիրապետութիւնը քաղաքի վրա ֆեոդալիզմի ժամանակ: Կապիտալիստական արտադրա-յեղանակի առաջացումը ֆեոդալիզմի ներսում: Ֆեոդալիզմի հիմնական հակասութիւնները և նրա կործանման պատճառները: Ճորտ դուրացիների հեղափոխութիւնը և ճորտատերերի ու շահագործման ճորտատիրական ձևերի վոչնչացումը, կապիտալիստների ու կալվածատերերի իշխանութեան, շահագործման կապիտալիստական և կալվածատիրական ձևերի հաստատումը:

Մարքսը նախնական կապիտալիստական կուտակման մասին: Արդյունաբերական հեղաշրջումն Անգլիայում և բուրժուական հեղափոխութիւնը Ֆրանսիայում (18-րդ դար): Կապիտալիստական արտադրա-յեղանակի հիմնական հակասութիւնը: Բուրժուազիայի և պրոլետարիատի անտագոնիզմը վորպես այդ հակասութեան արտահայտութիւն: Անարխիան, մրցումը և ձգնաժամերը վորպես կապիտալիզմի զարգացման որոնք: Իմպերիալիզմը վորպես կապիտալիզմի բարձրագույն և վերջին փուլ, վորպես սոցիալիստական հեղափոխութեան նախորդակ: Կապիտալիստական արտադրա-հարաբերութիւնների՝ արտադրողական ուժերի զարգացման կապանք դառնալը: Իմպերիալիզմի դարաշրջանում կապիտալիզմի տնտեսական և քաղաքական անհամաչափ զարգացման որոնքի հայտնագործումն ու հիմնավորումը Լենինի և Ստալինի կողմից: Լենինիզմի ուսմունքը մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հնարավորութեան մասին: Պրոլետարական հեղափոխութիւնը վորպես կապիտալիզմի արտադրողական ուժերի և արտադրական հարաբերութիւնների հակասութիւնների լուծում:

Լենինի և Ստալինի պայքարը «արտադրողական ուժերի» մենշևիկյան թեորիայի դեմ: Պրոլետարի սխալների քննադատութիւնը: Կուլեցկու ուլտրա-իմպերիալիզմի, կազմակերպված կապիտալիզմի թեորիայի և սոցիալիզմի մեջ կապիտալիզմի խաղաղ «ներածման» թեորիաների մերկացումը: Կապիտալիզմի

ավտոմատիկ կործանման ոռզա-լյուքսիմըութեան թեորիայի քննադատութիւնը: Հակահեղափոխական տրոցկիստական ստազ-նացիայի թեորիայի մերկացումը: Բուխարինի հավասարակշռութեան բուրժուական թեորիայի քննադատութիւնը: Պայքար արտադրողական ուժերի և արտադրական հարաբերութիւնների ուսմունքի՝ մեխանիստների և մենշևիկոզ իդեալիստների աղավաղման դեմ:

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխութիւնը և բոլոր ու ամեն տեսակի շահագործողների ու շահագործման վերացման խնդիրը: Պրոլետարիատի դիկտատուրան վորպես դասակարգերի և շահագործման վոչնչացման, սոցիալիզմի կառուցման դործիք:

Կապիտալիզմից կոմունիզմի անցման շրջանը: Սոցիալիստական արտադրա-յեղանակի զարգացումը: Անցման շրջանի եկոնոմիկայի բաղժաձեութեան հաղթահարումը: Խորհրդային եկոնոմիկայի և ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան վերակառուցման պլանային բնույթը: Յերկրի սոցիալիստական ինդուստրացումը, դուրդատնտեսութեան կոլեկտիվացումը: Գյուղատնտեսական աշխատանքի վերածումը ինդուստրիալ աշխատանքի աշխատանքի: Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխման սոցիալիստական սկզբունքը ԽՍՀՄ-ում: ԽՍՀՄ-ի արտադրողական ուժերի և արտադրական հարաբերութիւնների սոցիալիստական բնույթը:

Ստալինը տեխնիկայի յուրացման և կադրերի դերի մասին սոցիալիզմի շրջանում:

Լենինն ու Ստալինը աշխատանքի արտադրողականութեան զարգացման՝ վորպես սոցիալիզմի հաղթանակը վճռող պայմանի մասին: Աշխատանքի սոցիալիստական ձևերը: Սոցմրցումը, ստախանովյան շարժումը, վորպես սոցիալիզմից կոմունիզմի անցման պայմանների նախապատրաստում: Սոցիալիզմի անվերադարձ հաղթանակը ԽՍՀՄ-ում: Շահագործող դասակարգերի վերացումը և կոմունիզմի առաջին փուլի կառուցումը: Յերկու սխտեմների՝ կապիտալիզմի և սոցիալիզմի պայքարը ներկա ետապում: Ընկեր Ստալինը կապիտալիստական շրջապատի և ԽՍՀՄ-ի միջազգային դրութեան մասին:

- Կ. Մարքս.— Կապիտալ, հատոր 1-ին, գլուխ 5-րդ, պար. 1, գլուխ 24-րդ:
- Կ. Մարքս.— Վարձու աշխատանք և կապիտալ:
- Կ. Մարքս և Ֆ. Ենգելս.— Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը:
- Ֆ. Ենգելս.— Աշխատանքի դերը կապիտալի մարդացման պրոցեսում (տես Բնության դիալեկտիկա):
- Ֆ. Ենգելս.— Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը:
- К. Маркс и Ф. Энгельс.— Письма, Письмо Маркса к П. В. Анненкову от 28/XII 1846 г. Письмо Энгельса к Штаркенбургу от 25/I 1894 г.
- В. И. Ленин.— Замечания на книгу Бухарина, «Экономика переходного периода». Ленинский сборник 11-ый.
- Վ. Ի. Լենին.— Իմպերիալիզմը վորպես կապիտալիզմի բարձրագույն փուլ, գլ. 7-րդ:
- Վ. Ի. Լենին.— Եկոնոմիկան և քաղաքականությունը պրոլետարիատի զիջատությունների դարաշրջանում, (տես Յերկհատորյակ):
- Ի. Ստալին.— Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի հիմունքների մասին, գլուխ 2-րդ և 3-րդ. Տնտեսավարչների խնդրների մասին:
- Ի. Ստալին.— Ճառ Կրեմլում Կարմիր բանակի ակադեմիկոսների ավարտման առթիվ, 1935 թիվ մայիսի 4:
- Ի. Ստալին.— Ճառ ստախանովականների համամիութենական առաջին խորհրդակցությունում:
- Ի. Ստալին.— ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության նախագծի մասին. զեկուցում Խորհուրդների 8-րդ համամիութենական արտակարգ համագումարում, 25 նոյեմբերի 1936 թիվ:
- Ի. Ստալին.— Կուսակցական աշխատանքի թերությունների և արոցկիստական ու այլ յերկերեսանիների վերացման միջոցառումների մասին, գլուխ 2-րդ և 5-րդ:

ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությունը, գլուխ 1-ին:

Դ. Վ. Պլեխանով.— Մարքսիզմի հիմնական հարցերը, գլուխ 7-րդ:

Թ Ե մ ա 16-րդ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԵՐԻ ԱՌԱՋԱՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՅԿԱՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Բուրժուական ուսմունքները դասակարգերի և դասակարգային պայքարի մասին: Դասակարգերի և դասակարգային պայքարի հարցում նորն ու վճռողականը Մարքսի ուսմունքի մեջ:

Դասակարգերի լենինյան սահմանումը (վորոշումը): Նախադասակարգային նախնադարյան կոմունիստական հասարակությունը, նրա տնտեսական ու սոցիալական հիմունքները: Արտադրության գործիքների և միջոցների նկատմամբ մասնավոր սեփականության ծագումը և դասակարգերի ու պետության առաջացումը: Դասակարգերի ծագման հարցում Դյուրինգի և Կաուցկու՝ բոնություն թեորիայի քննադատությունը, բաշխման թեորիայի, Բոգդանովի և Բուխարինի կազմակերպական-տեխնիկական թեորիայի, սոցիալական դարվինիզմի՝ այլ թեորիաների քննադատությունը:

Դասակարգերի առաջացումը հին Հունաստանում ու Հռոմում: Ստրկատիրական հասարակության հիմնական դասակարգերը: Ստրուկներ և ստրկատերեր: Արխատոկրատներ և դեմոս (Հունաստանում), պատրիկներ և պլեբեյներ (Հռոմում): Դասակարգային պայքարը ստրկատիրական հասարակության մեջ (ստրուկների ապստամբությունը Սիցիլիայում, Մպարտակի ապստամբությունը):

Ֆեոդալական հասարակության հիմնական դասակարգերը: Դասակարգային պայքարը ֆեոդալիզմի դարաշրջանում: Դյուդացիական կոիմները և ճնշված ժողովուրդների ապստամբությունները Ռուսաստանում 17—18-րդ դարերում:

Բուրժուալիան և պրոլետարիատը վորպես կապիտալիստական հասարակության հիմնական դասակարգեր: Ընկեր Ստալինը նախահեղափոխական Ռուսաստանում՝ ինչպիսի նոր, կապիտալիստական առումով ժամանակակից դասակարգերի, նույնպես և հին նախակապիտալիստական դասակարգերի առկայության մասին:

Գյուղացիութիւնն ու ինտելիգենցիան կապիտալիզմի պայ-
մաններում:

Բանվոր դասակարգի զարգացումը «դասակարգն իր միջից»
վորպես «դասակարգ իր համար»:

Մարքսը և Ենգելսը պրոլետարիատի դասակարգային պայ-
քարի մասին: Պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի հիմնա-
կան ձևերը, տնտեսական, քաղաքական, թեորետիկական: Պայ-
քարի քաղաքական ձևի գերիշխող դերը: Ամեն մի դասակար-
գային պայքար քաղաքական պայքար է: Հեղափոխական թեո-
րիայի նշանակութիւնը պրոլետարիատի դասակարգային պայ-
քարում: Լենինը տարբերախոսութեան և գիտակցականութեան մասին
պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի մեջ: Պրոլետարիատի
հեղեմոնյան հեղափոխութեան մեջ: Կոմունիստական կուսակցու-
թիւնը վորպես պրոլետարիատի առաջնորդ ջոկատ: Կուսակ-
ցութիւնն — դասակարգ — մասսա: Առաջնորդների դերը պրոլետա-
րիատի դասակարգային պայքարում:

Պրոլետարիատի դասակարգային պայքարը բուրժուազիայի
դեմ իմպերիալիզմի դարաշրջանում: Ոպորտունիզմի արմատները
բանվորական շարժման մեջ: [I] Ինտերնացիոնալի առաջնորդ-
ների դավաճանական դերը: Դասակարգային պայքար և ազգա-
յին գաղութային շարժում: Պրոլետարիատի դասակարգային
պայքարը ֆաշիզմի դեմ: Ֆաշիստական ռասսայական «թեորիա-
ների» իմպերիալիստական ելութեան մերկացումը: Միասնական
պրոլետարական և ժողովրդական հակաֆաշիստական ճակատ:

Պրոլետարիատի գիկտատուրան վորպես դասակարգային
պայքարի շարունակութիւնը նոր ձևերով: Լենինը դասակարգային
պայքարի նոր ձևերի և խնդիրների մասին պրոլետարիատի զիկ-
տատուրայի ժամանակաշրջանում: Պրոլետարիատը և գյուղա-
ցիութիւնը վորպես անցման շրջանի հիմնական դասակարգեր:
Պայքար մենշևիկող իդեալիստական, տրոցկիստական հայացք-
ների դեմ անցման շրջանի դասակարգերի, դասակարգային պայ-
քարի հարցում: Կուսակցութեան յերեք հիմնական լոզունգները
գյուղացիութեան հարցում: Դասակարգային պայքարի առանձ-
նահատկութիւնները ռազմական կոմունիզմի և վերականգնման
շրջանում:

Դասակարգային պայքարի սրումը վերակառուցման շրջա-

նում: Վնասարարութիւնն բուրժուական ինտելիգենցիայի վեր-
նախավերի կողմից (Շախտիի դործը): Դասակարգային պայքարի
սրումը ԽՍՀՄ-ում ամբողջ ճակատով սոցիալիստական ծավալուն
հարձակման կապակցութեամբ: Գյուղացիութեան՝ սոցիա-
լիստական ուղու վրա անցնելու համաշխարհային-պատմական
նշանակութիւնը և կուսակցութեան գծի հաղթանակը կոլխոզա-
յին շինարարութեան մեջ: Կուսակցութեան վորպես դասակարգի
վերացումը համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա: Դասակար-
գային թշնամու դիմադրութեան սրումը և կուսակցային սաբոտաժի
ջախջախումը: Դասակարգային պայքարի մարման և սոցիալիզմի
մեջ կուլակի ներաճման բուխարիսյան հակահեղափոխական ռես-
տավրատորական թեորիան: Հակահեղափոխական տրոցկիզմի և
աջ ոպորտունիզմի՝ վորպես դասակարգային թշնամու գործակալ-
ների ջախջախումը: Շահագործողական դասակարգերի վերացումը
և՛ մարդու կողմից մարդու շահագործման վոչնչացումը:

Սոցիալիզմի հաղթանակը ԽՍՀՄ-ում: ԽՍՀՄ-ն քաղաքի և
գյուղի ազատ աշխատավորների հասարակութիւնն է: Բանվոր
դասակարգը գյուղացիութիւնը, ինտելիգենցիան և նրանց տար-
բերութիւնների ջնջվելը: Դասակարգային պայքարը սոցիալիզմի
շինարարութեան ներկա ետապում:

Ճապոնա-գերման-տրոցկիստական լրտեսների, դիվերսանտ-
ների, վնասարարների և մարդասպանների ջախջախումը: ԽՍՀՄ-ի
կապիտալիստական շրջապատը: Ջախջախված դասակարգային
թշնամիների մնացորդներին՝ ԽՍՀՄ-ի արտասահմանյան թշնա-
միների կողմից անմիջական աջակցութիւն ցույց տրվելը: Դա-
սակարգային պայքարի մարման նեխված և վտանգավոր թեո-
րիաների մերկացումը ընկեր Ստալինի կողմից:

Ընկեր Ստալինը ջախջախված շահագործող դասակարգերի
մնացորդների դեմ մղվելիք պայքարի խնդիրների, հեղափոխա-
կան ղզոնութեան բարձրացման և բանվոր դասակարգի գիկտատու-
րան բոլոր միջոցներով ամրապնդելու անհրաժեշտութեան մասին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մ ա ր ք ս և Ֆ. Ե ն գ է լ ս.—Կոմունիստական կուսակցութեան
մասին ֆեհտը:

К. Маркс и Ф. Энгельс.—Письма (т. т. 19-ый—27-ой),
Письмо Маркса к Вейдемейеру от 5/III 1852 г.

- ձ. Ենգելս.—Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը:
- ձ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, հատված յերկրորդ, Բռնության թեորիա, գլուխ 2-րդ և 4-րդ:
- Վ. Ի. Լենին.—Տարածայնություններ յեվրոպական բանվորական շարժման մեջ (տես Լենին՝ Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ կամ Յերկհատորյակ):
- Վ. Ի. Լենին.—Իմպերիալիզմի և սոցիալիզմի պառակտումը (Соч. т. 19-ый).
- Վ. Ի. Լենին.—Մեծ նախաձեռնություն (տես Յերկհատորյակ):
- Վ. Ի. Լենին.—Դասակարգային պայքարի լիբերալ և մարքսիստական հասկացության մասին (նույն տեղը):
- Վ. Ի. Լենին.—Պրոլետարիատի զիկտատուրայի մասին (նույն տեղը):
- Վ. Ի. Լենին.—Ճառ տրանսպորտային բանվորների համառուսական համագումարում, մարտի 27 1921 թիվ, հատ. 26-րդ:
- Վ. Ի. Լենին.—Պետության մասին, Դասախոսություն կարդացած Սվերդլովի համալսարանում, 11 հուլիսի 1919 թվին:
- Ի. Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի հիմունքների մասին, գլուխ 3-րդ—Թեորիա, գլուխ 8-րդ,—Կուսակցություն:
- Ի. Ստալին.—Կուսակցության յերեք հիմնական լոզունգների մասին գյուղացիության հարցում. Աջ թեքման մասին Համկ(բ)ի շարքերում: Դյուրինգի աշխատանքի մասին (այդ բոլորը տես Լենինիզմի հարցերում):
- Ի. Ստալին.—ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության նախագծի մասին. ղեկուցում Խորհուրդների արտակարգ 8-րդ համամիութենական համագումարում, նոյեմբերի 25-ին 1936 թիվ:
- Ի. Ստալին.—Կուսակցական աշխատանքի թերությունների և սրողկիստական ու այլ յերկերեսանիւնների վերացման միջոցառումների մասին. Զեկուցում և յեզրափակման խոսք Համկ(բ)ի Կենտկոմի պլենումում 3—5 մարտ 1937 թիվ:

ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությունը:

Դ. Դիմիտրով.—Զեկուցում Կոմինտերնի 7-րդ կոնգրեսում:

Թեմա 17-րդ. ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ. ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱ.

Պետության առաջացման սոցիալ-տնտեսական հիմունքները: Պետության առաջացումը հին Հունաստանում և Հռոմում: Պետությունը դասակարգային հակասությունների անհաշտելիության հետևանք ու արտահայտություն և ճնշման ապարատ տիրող դասակարգի ձեռքին: Շահագործողական պետության բռնության որդանները բանակ, փոստիկանություն, դատարան, բանտ, յեկեղեցի, դպրոց, մամուլ: Շահագործողական պետության հիմնական պատմական տիպերը: Պետության տիպերի փոփոխությունը արտադրա-յեղանակների զարգացման և փոփոխություն հետևանքով: Լենինը դասակարգային հասարակություն մեջ կառավարման ձևերի փոփոխման և պետության շահագործողական ելույթյան պահպանման մասին: Բուրժուական դեմոկրատիան վորպես բուրժուազիայի զիկտատուրայի ձև: Պետության վերդասակարգայնության և մաքուր դեմոկրատիայի բուրժուական թեորիաների քննադատությունը:

Բուրժուական պետությունը և բուրժուական դեմոկրատիան մինչ մոնոպոլիստական կապիտալիզմի դարաշրջանում և իմպերիալիզմի շրջանում: Փաշիզմը վորպես մոնոպոլիստական կապիտալի զիկտատուրայի բացահայտ տեորիստական ձև: Պետության վերաբերյալ Փաշիստական «Թեորիաների» քննադատությունը: Ժողովրդական հակաֆաշիստական և միասնական պրոլետարական ճակատ: Միասնական ճակատի կառավարություն: Իշխանություն հարցը ամեն մի հեղափոխություն արմատական հարցն է: Հեղափոխության պատմական տիպերը: Ստրուկտուրի հեղափոխությունը (Սպարտակի ապստամբությունը, ստրուկտուրի ապստամբությունը 2-րդ և 3-րդ դարերում), ձորանքի հեղափոխությունը—գյուղացիական պատերազմը Գերմանիայում 16-րդ դարում: Ռազինի կոիվը բոյարների և կալվածատերերի դեմ (1670): Պուգաչովի գյուղացիական պատերազմը (1773): Բուրժուական հեղափոխություններն Անգլիայում (17-րդ դարում), Ֆրանսիայում (1789 թ.): Առաջին և յերկրորդ բուրժուական հեղափոխությունները Ռուսաստանում:

Լենինը և Ստալինը պրոլետարական հեղափոխութեան և բուրժուական հեղափոխութեան արմատական տարբերութեան մասին: Մարքս-լենինյան ուսմունքը բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեան պրոլետարականի վերածման վերաբերյալ: Սուբյեկտիվ ֆակտորի դերը հեղափոխութեան մեջ: Լենինի և Ստալինի ուսմունքը հեղափոխական ձգնաժամի և հեղափոխական սիտուացիայի մասին: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը և Ստալինը ապրստամբութեան վորպես արվեստի մասին:

Մարքսի ուսմունքը անընդհատ հեղափոխութեան մասին: Լենինի և Ստալինի պայքարը պերմանենտ հեղափոխութեան Տրոցկու հակահեղափոխական թեորիայի դեմ: Կառուցու ուլտրա-իմպերիալիզմի թեորիայի և սոցիալիզմի մեջ կապիտալիզմի խաղաղ ներածման թեորիայի ու հեղափոխութեան ֆազերի բուխարինյան թեորիայի քննադատութիւնը: Հեղափոխութեան մեջ պրոլետարիատի հեզեմոնիան—պրոլետարիատի գիկտատուրային անցնելու աստիճանն և եւրա սաղմը: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը և Ստալինը Փարիզյան Կոմունայի մասին: Լենինն ու Ստալինը իմպերիալիզմի դարաշրջանում կապիտալիզմի անհամաչափ զարգացման որոնք և մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հնարավորութեան մասին: Իմպերիալիզմի շղթայի ձեզքի լենինյան ուսմունքը: Կոմինտերնը իմպերիալիզմի դարաշրջանի հեղափոխութեան տիպերի մասին: Պրոլետարական հեղափոխութեան շարժիչ ուժերը և ռեզերվները: Կոմունիստական կուսակցութեան դերը բուրժուա-դեմոկրատական և պրոլետարական հեղափոխութեան մեջ: Բուրժուական պետական մեքենայի ջախջախման անհրաժեշտութիւնը: Մարքսի, Լենինի, Ստալինի պայքարը անարխիստներին դեմ պետութեան հարցում: Լենինի պայքարը Բուխարինի դեմ պետութեան հարցում:

Պրոլետարիատի գիկտատուրան վորպես պրոլետարական հեղափոխութեան հիմնական բովանդակութիւն: Հոկտեմբերյան Մեծ սոցիալիստական հեղափոխութիւնը վորպես համաշխարհային հեղափոխութեան սկիզբն ու նախադրյալը: Պրոլետարիատի գիկտատուրան դասակարգային պայքարի շարունակութիւնն ե՛ն որ ձևերով: Պրոլետարիատի գիկտատուրան պրոլետարիատի և աշխատավոր մասսաների դաշինքի հատուկ ձևն և պրոլետարիատի դեկավարութեամբ:

Պրոլետարիատի գիկտատուրայի մեխանիզմը և շարժաբեր փոկերը: ՀԱՄԿ (Բ) և վորպես պրոլետարիատի գիկտատուրայի դեկավար ուժ:

Պրոլետարական պետութիւնը վորպես դասակարգերի վոչընչացման գործիք: Պրոլետարիատի գիկտատուրայի յերեք կողմերը: Խորհուրդները վորպես պրոլետարիատի գիկտատուրայի պետական ձև: Բանվոր դասակարգի գիկտատուրայի ամրապնդման խնդիրները հեղափոխութեան տարբեր ետապներում և սոցիալիզմի շրջանում: Ստալինյան Սահմանադրութիւնը ԽՍՀՄ-ի հասարակական և պետական կառուցվածքի մասին: Խորհրդային պետութիւնը վորպես սոցիալիզմի պետութիւնն աշխարհում: Ընդհանուր, համասար, ուղղակի ընտրական իրավունքը գաղտնի քվեարկութեամբ և հետևողական սոցիալիստական դեմոկրատիզմի կենսագործումը ԽՍՀՄ-ում: Բանվոր դասակարգի գիկտատուրայի բազայի լայնացումը: Ստալինյան Սահմանադրութեան միջազգային նշանակութիւնը: Պետութիւնը սոցիալիզմի ժամանակ և նրա հիմնական խնդիրները: Խորհրդային իշխանութիւնը վորպես բազմազգային պետութիւն: Պայքար նացիոնալիզմի, ռասսայական և ազգային ատելութեան ու արհամարանքի դեմ:

Պետութեան մահացման սոցիալ-տնտեսական նախադրյալները կոմունիզմի բարձր փուլում: Պետութեան մահացման հակամարքսիստական հակահեղափոխական թեորիաների քննադատութիւնը:

Բանվոր դասակարգի գիկտատուրայի ամրապնդման խնդիրները և պայքար ֆաշիզմի գործակալներին, հակահեղափոխական տրոցկիստներին ու կապիտալիզմի աջ ռեստավրատորներին և բուրժուական նացիոնալիստներին դեմ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մ ա Ր ք ս և Ֆ. Ե ն գ ե լ ս.—Կոմունիստական կուսակցութեան մանիֆեստը:

Կ. Մ ա Ր ք ս.—Քաղաքացիական կռիվը Ֆրանսիայում:

Կ. Մ ա Ր ք ս.—Գոթայի ծրագրի քննադատութիւնը:

Ֆ. Ե ն գ ե լ ս.—Ընտանիքի, մասնավոր սեփականութեան և պետութեան ծագումը:

Վ. Ի. Լենին.—Յեկրուդայի միացյալ նահանգների լուսավորչի մասին (տես Լենին-Ստալին, Յերկհատորյակ)։

Վ. Ի. Լենին.—Պետություն և հեղափոխություն։

Վ. Ի. Լենին.—Պետության մասին, դասախոսություն կարդացած Սվերդլովի համալսարանում, հուլիսի 11-ին 1919 թիվ։

Վ. Ի. Լենին.—Պրոլետարական հեղափոխությունը և ռենեգատ Կուլցկին։

Վ. Ի. Լենին.—Թեզեր և զեկուցում բուրժուական դեմոկրատիայի և պրոլետարիատի դիկտատուրայի մասին Կոմինտերնի 1-ին կոնգրեսում, մարտի 4-ին 1919 թիվ։

Ի. Ստալին.—Լենինի դմի հարցերը։ Լենինի դմի հիմունքների մասին, գլուխ 4-րդ—Պրոլետարիատի դիկտատուրա։ Գլուխ 8-րդ—Կուսակցություն։ Գլուխ 7-րդ—Սորատե-գիա և տակտիկա։

Ի. Ստալին.—Լենինի դմի հարցերի շուրջը, գլուխ 3—7-րդ։

Ի. Ստալին.—Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը և ռուսական կոմունիստների ապակտիկան։ Հոկտեմբերյան հեղափոխության միջազգային բնույթը։

Ի. Ստալին.—Ճառ կոլսոցնիկ-հարվածայինների համամիութենական առաջին համագումարում։

Զրույց անգլիական գրող՝ Ուեյլի հետ։ Զրույց ամերիկյան լրագրողին միավորման նախագահ Գ. Ռոյ-Հովարդի հետ։

Ի. Ստալին.—ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության նախագծի մասին։ Զեկուցում Խորհուրդների 8-րդ համամիութենական արտակարգ համագումարում 25-ի նոյեմբերի 1936 թիվ։

ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությունը։

ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի ընտրության կանոնադրությունը։

Ի. Ստալին.—Կուսակցական աշխատանքի թերությունների և տրոցկիստական ու այլ յերկերեսանիների վերացման միջոցառումների մասին։ Զեկուցում և յեզրափակման խոսք ՀԱՄԿ (բ) Կ. Կենտկոմի պլենումում 3-ին մարտի 1937 թ։

Լ. Բերիա.—Անդրկովկասի բուլնիկյան կազմակերպությունների պատմություն հարցի շուրջը։

Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի ծրագիրը։

Թեմա 18-րդ. ՀԻՄԲ Յեվ ՎերնԱՇԵՆՔԵՐ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՁեվերԸ

Հասարակության տնտեսական հիմքը (բաղիսը). քաղաքական և իրավական վերնաշենքեր (պետություն, իրավունք)։ Գաղափարախոսական վերնաշենքեր (գիտություն, կրոն, բարոյականություն, փիլիսոփայություն, արվեստ)։ Վերնաշենքերի զարգացման հարաբերական ինքնուրույնությունը։ Հիմքի և վերնաշենքերի փոխազդեցությունը։ Վերնաշենքերի դասակարգային բնույթը դասակարգային հասարակությունների մեջ։ Վերնաշենքերի զարգացումը անցման շրջանում և սոցիալիզմի դարաշրջանում։ Վերնաշենքերի հակադարձ ազդեցությունը հիմքի վրա։ Հիմքի և վերնաշենքերի հարաբերակցության պլեխանովյան սխեմայի (հինգանդամանու) քննադատությունը։

Իրավունքը տիրող դասակարգի՝ որենք դարձված կամքն է, վորն արտահայտում է տնտեսական հարաբերությունները։ Ստորկատիական, ֆեոդալական և բուրժուական հասարակության իրավունքը և նրա դասակարգային բնույթը։ Խորհրդային սոցիալիստական իրավունքը։ ԽՍՀՄ-ի Ստալինյան Սահմանադրությունը և ընտրական իրավունքի սխեման։ Մարքսը, Լենինը և Ստալինը սոցիալիզմի ժամանակ «բուրժուական իրավունքի նեղ հորիզոնի» հաղթահարման մասին։

Մարքս-Լենինյան արտացոլման թեորիան վորպես հասարակական գիտակցության վերաբերյալ ուսմունքի հիմքը։ Հասարակական գիտակցությունը վորպես հասարակական գոյի արտացոլում։ Գիտակցության առաջացումն ու զարգացումը։ Ենզելսը աշխատանքի դերի մասին մատնողություն և լեզվի զարգացման մեջ։ Գիտական և կրոնական գիտակցություն։ Գաղափարախոսության բողղանովյան և բուլխարինյան ազավաղումների քննադատությունը։ Տիրապետող գաղափարները տիրող դասակարգի գաղափարներն են։ Գաղափարախոսական պայքարը վորպես դասակարգային պայքարի ձևերից մեկը։

Ստրկատիրական հասարակության գաղափարախոսությունը։ Հին հունական առասպելաբանությունը (միթոլոգիա), գիտությունը և փիլիսոփայությունը վորպես ստրկատիրական կարգերի արտացոլում։

Ֆեոդալական հասարակութեան գաղափարախոսութիւնը: Կրօնը վորպես Ֆեոդալիզմի գաղափարախոսութեան տիրապետող ձև:

Բուրժուական գաղափարախոսութեան ծագումն ու զարգացումը Ֆեոդալիզմի և Ֆեոդալական գաղափարախոսութեան ու կրոնի դեմ բուրժուազիայի մղած պայքարի պրոցեսում: Ֆրանսիական մատերիալիզմի և աթեիզմի, անգլիական քաղաքատնտեսութեան առաջադիմական (պրոգրեսիվ) դերը: Բուրժուազիայի գաղափարախոսութեան ռեակցիոն բնույթը իմպերիալիզմի դարաշրջանում: Ռասսայականութիւնը, միստիկան, գաղանային շովինիզմը, խավարամոլութիւնը վորպես ֆաշիզմի գաղափարախոսութեան բովանդակութիւնը:

Պրոլետարիատի գաղափարախոսութեան արմատական տարբերութիւնը նախորդ ճնշված դասակարգերի (ստրուկների և ճորտերի) գաղափարախոսութիւնից: Մարքսիզմ-լենինիզմը վորպես բանվոր դասակարգի արմատական շահերի գիտական արտահայտութիւն: Բանվորական շարժման տարերայնութեան գաղափարախոսութեան քննադատութիւնը Լենինի և Ստալինի կողմից: «Պոչականութեան» («ХВОСТИЗМ») գաղափարախոսութիւնը — «ամեն մի ոպորտունիզմի գաղափարական հիմքն է» (Ստալին): Լենինն ու Ստալինը տարերային բանվորական շարժման մեջ գիտակցականութիւն մտցնելու մասին: Կոմունիստական կուսակցութեան և հեղափոխական թեորիայի դերը: Աշխատավորների սոցիալիստական գիտակցութեան զարգացումը բանվոր դասակարգի գիտատուրայի պայմաններում: Ստալինը մարդկանց տնտեսական դրութիւնից՝ նրանց գիտակցութեան յետ մնալու և եկոնոմիկայից ու մարդկանց գիտակցութիւնից կապիտալիզմի ֆազուցութիւնները վերացնելու մասին: Սոցիալիզմի հաղթանակը և կոմունիստական գիտակցութեան մասսայական զարգացումը: Պայքար մարքսիզմ-լենինիզմի մեխանիստական և մենշևիկոզ իդեալիստական աղավաղումների դեմ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մարքս և Ֆ. Ենգելս.—Կոմունիստական կուսակցութեան մանիֆեստը:

Կ. Մարքս և Ֆ. Ենգելս.—Նամակներ, Ենգելսի նամակը Յոսիֆ Բլոխին (21/9—1890 թ.), Մերինգին (14/7—

—1893 թ.), Կոնրադ Շմիրդտին (27/10—1890 թ.), Շտարկեն-Բուրգին (25/1—1894 թ.), (տես К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч. т. 21—27-ой):

Կ. Մարքս.—Քաղաքատնտեսութեան քննադատութեան շուրջը: Առաջաբանը:

Կ. Մարքս.—Գոթայի ծրագրի քննադատութիւնը:

Վ. Ի. Լենին.—Ի՞նչ անել, գլուխ 2-րդ:

Վ. Ի. Լենին.—Մարքսիզմ և ռեվոլյուցիոնիզմ (տես Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ, կամ Յերկհատորյակ):

Ի. Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը, Հաշվետու գեկուցում 17-րդ կուս. համագումարին ՀԱՄԿ (Բ) Կ Կենտկոմի աշխատանքների մասին:

Ի. Վ. Ստալին.—Ճառ ստախանովականների համամիութենական առաջին խորհրդակցութիւնում:

Ի. Ստալին.—ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրութեան նախագծի մասին. Զեկուցում Խորհուրդների 8-րդ համամիութենական արտակարգ համագումարին (25/11—36 թ.):

Գ. Վ. Պլեխանով.—Մարքսիզմի հիմնական խնդիրները, գլուխ 13-րդ:

Թեմա 19-րդ. ՈՒՍՄՈՒՆՔ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՅԵՎ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կուլտուրայի մարքս-լենինյան ըմբռնումը: Կուլտուրայի բուրժուական-իդեալիստական ըմբռնման քննադատութիւնը:

Նախադրյալն տոհմական կարգերի կուլտուրան: Ստրկատիւական հասարակութեան կուլտուրան (Հունաստան, Հռոմ): Տեխնիկայի, գիտութեան, արվեստի զարգացումը: Ստրկական աշխատանքը վորպես այդ կուլտուրայի հիմք:

Ֆեոդալական հասարակութեան կուլտուրան: Աստվածաբանութեան (թեոլոգիայի) և կրոնի տիրապետութիւնը: Բուրժուական կուլտուրայի ծագումն ու զարգացումը: 15—16-րդ դարերի մեծ հայտնագործումները: Տպագրական մեքենայի գյուտը: Ծղբերիտ գիտութիւնների և փորձնական բնագիտութեան զարգացումը: Կուլտուրայի, գիտութեան, արվեստի զարգացումը Իտալիայում, Իսպանիայում, Հոլանդիայում 16—17-րդ դարերում:

Բուրժուական հումանիզմի ծագումն ու զարգացումը: Գիտությունը, տեխնիկան, արվեստը կապիտալիզմի պայմաններում: Իմպերիալիզմի դարաշրջանում ռեակցիայի աճը կուլտուրայի բնագավառում: Ֆաշիստական խավարամոլություն պայքարը կուլտուրայի դեմ:

Պրոլետարական կուլտուրայի ծագումն ու զարգացումը: Մարքսիզմը վորպես «հեղափոխական պրոլետարիատի շահերի, տեսակետի և կուլտուրայի հետևողական արտահայտություն» (Լենին):

Պրոլետարական կուլտուրայի թեորիայի զարգացումը Լենինի և Ստալինի կողմից և կուլտուրական հեղափոխության զարգացումը: Պրոլետարիատի զիկտատուրան ու բովանդակությունը սոցիալիստական ձևով ազգային կուլտուրայի զարգացումը: Պրոլետարիատի կողմից ամբողջ նախընթաց կուլտուրայի նվաճումների քննադատական յուրացումը: «Կուլտուրայի մակարդակը», վորպես պրոլետարական հեղափոխության նախապայմանի մենշևիկյան թեորիայի լենինյան քննադատությունը: Լենինի և Ստալինի պայքարը պրոլետկուլտի բողոքանքային թեորիայի, կառուցկիականության, մենշևիկոլիզմի դեմ, բուխարինականության և տրոցկիզմի դեմ կուլտուրայի հարցերում: Կոմունիստական կուսակցության դերը սոցիալիստական կուլտուրայի զարգացման մեջ: Լենինն ու Ստալինը կուլտուրական հեղափոխության զարգացման մասին: Աշխատավորների կոմունիստական դատարարությունը դասակարգային պայքարի և սոցիալիստական շինարարության պրոցեսում: Կադրերի բոլշևիկյան դատարարությունը: Անհատը սոցիալիզմի պայմաններում: Սոցիալիստական հումանիզմ:

Ստախանովյան շարժման դերը կուլտուրական հեղափոխության զարգացման մեջ: Քաղաքի և գյուղի, մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի հակադրության վերացման խնդիրը: Լենինն ու Ստալինը ժողովրդական ստեղծագործության զարգացման մասին գրականության և արվեստի մեջ: Սոցիալիստական ռեալիզմը վորպես հիմնական մեթոդ գեղարվեստական գրականության և արվեստի մեջ: ԽՍՀՄ-ի Ստալինյան Սահմանադրությունը և կուլտուրական հեղափոխության զարգացումը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մարքս և Ֆ. Ենգելս. — Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը:

Վ. Ի. Լենին. — Կուսակցական կազմակերպությունը և կուսակցական գրականությունը (Соч т. 13-ый).

Վ. Ի. Լենին. — Լե Տոլստոյը վորպես ռուսական հեղափոխության հայելի (տես Յերկհատորյակ):

Վ. Ի. Լենին. — Ճառ ՌԿՅԵՄ 3-րդ համառուսական համագումարում:

В. И. Ленин. — Речь на всероссийском совещании политпросветов губ. и уезд. отделов народного образования (Соч. т. 25-ый).

Վ. Ի. Լենին. — Պրոլետարական կուլտուրայի մասին (նույն տեղը):

Վ. Ի. Լենին. — Մեր հեղափոխության մասին. Կոոպերացիայի մասին (տես Յերկհատորյակ):

Վ. Ի. Լենին. — Վեկիկոուսները ազգային հպարտության մասին (տես Լենին-Ստալին, Ընտիր յերկեր յերկու հատորով, հատ. 1-ին Եջ՝ 682—686):

Ի. Ստալին. — Ճառ ստախանովականների համամիութենական առաջին խորհրդակցությունում:

Ի. Ստալին. — Արևելքի ժողովուրդների համալսարանի քաղաքական խնդիրների մասին (տես Ստալին՝ Մարքսիզմ և ազգային գաղութային հարց):

Ի. Ստալին. — Քաղաքական հաշվետու զեկուցում 16-րդ համագումարին և յեզրափակման խոսք (տես Ստալին, Լենինիզմի հարցերը):

Ի. Ստալին. — Ջրույց Ռոյ-Հովարդի հետ 1/III 1936 թ.:

Ի. Ստալին. — ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության նախագծի մասին: Կոմինտերնի Ծրագիրը, 5-րդ հատված:

ՀԱՄԿ(բ)ի Ծրագիրը:

Գ. Վ. Պլեխանով. — Արվեստ և գրականություն (Соч. т. 14-ый).

Թեմա 20-րդ. ԿՐՈՆԻ ԾԱԳՈՒՄԸ: ՄԱՐԿՍԻԶՄ-ԼԵՆԻՆԻԶՄԻ ՊԱՅԲԱՐԸ ԿՐՈՆԻ ԴԵՄ

Կրոնը մարդկանց վրա իշխող արտաքին յերկրային ուժերի ֆանտաստիկ արտացոլումն է մարդկանց գլխում, վորը գերբը-

նական ուժերի ձև և ընդունել: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը, Ստալինը կրոնի արմատների մասին դասակարգային հասարակութ-
յան մեջ: Կրոնը աշխատավորներին ճնշելու և շահագործելու գործիք և շահագործող դասակարգերի ձեռքին: Քրիստոնեություն ծագումն ու զարգացումը: Քրիստոնեության ծագման և եյութ-
յան կառուցկիական թեորիայի քննադատությունը:

Կրոնի դերը ֆեոդալիզմի ժամանակ. փրկսոփայությունը վորպես աստվածաբանություն աղախին: Ռեֆորմացիան, կալվինիզ-
մը վորպես բուրժուազիայի պայքարի կրոնական ձևեր ընդդեմ ֆեոդալիզմի: Բուրժուական աթեիզմը: 18-րդ դարի ֆրանսիական մատերիալիստների աթեիզմը: Լենինը կրոնի սոցիալական ար-
մատների և դերի մասին կապիտալիզմի պայմաններում:

Լենինն ու Ստալինը բանվորական կուսակցության՝ դեպի կրոնն ունենալիք վերաբերմունքի մասին: Մարքսիզմ-լենինիզմը վորպես մարտչող աթեիզմ:

Կրոնի հաղթահարումը պրոլետարիատի դիկտատուրայի դարաշրջանում: Հակակրոնական շարժումը վորպես դասակար-
գային պայքարի ձևերից մեկը: Կրոնը զենք և դասակարգային թշնամիների ձեռքում սոցիալիստական շինարարության դեմ նրանց մղած պայքարում: Պայքար կրոնի հարցերում մարքս-
լենինյան ուսմունքի մեխանիստական և մենշևիկոզ իդեալիս-
տական ազավազումների դեմ:

Սոցիալիստական արտադրության պլանաչափ կազմակեր-
պումը, տեխնիկայի զարգացումը, սոցիալիստական կուլտուրայի, բնական և հասարակական գիտությունների զարգացումը վորպես կրոնի հաղթահարման կարևորագույն նախադրյալներ: Եկոնոմիկայից և մարդկանց գիտակցությունից կապիտալիզմի ֆնացուկների հաղթահարումը և կրոնի հաղթահարման ուղիները: Ստալինյան Սահմանադրությունը և հակակրոնական պրո-
պագանդի խնդիրները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս.—Լյուդվիգ Ֆոյերբախ, 4-րդ գլուխ:

Վ. Ի. Լենին.—Բանվորական կուսակցության վերաբերմունքը դեպի կրոնը. տես Լենին՝ Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ կամ Յերկհատորյակ):

Վ. Ի. Լենին.—Սոցիալիզմ և կրոն:

Ленинской сборник 1-ый, Письма к Горькому, стр. 90—94, 145—151).

Վ. Ի. Լենին.—Մարտչող մատերիալիզմի նշանակության մա-
սին (Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ կամ Յերկհատորյակ):
Ի. Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը. Զրույց առաջին ամերիկյան
բանվորական պատգամավորության հետ:

Ի. Ստալին.—ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության նախագծի մասին:
Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի ծրագիրը, հատված 5-րդ:
ՀԱՄԿ(բ)Կ-ի ծրագիրը:

Г. В. Плеханов.—Соч. т. 7-ой, статьи о религии.

Թ Ե Մ Ա 21-րդ. ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մարքսիզմ-լենինիզմը բարոյականության մասին: Բարո-
յականությունը վերջին հաշվով համապատասխան տնտեսական
կառուցվածքի արդյունք և: Բարոյականության ծագումն ու
եյությունը: Ենգելսը նախադրյան հասարակության բարոյա-
կանության մասին: Ստրկատիրական, ֆեոդալական և բուրժու-
ական հասարակությունների բարոյականությունը և նրա դա-
սակարգային բնույթը: Ծնշված դասակարգերի և ռիւապետող,
շահագործող դասակարգերի բարոյականությունը: Բարոյակա-
նություն և կրոն: Հեղափոխական բուրժուազիայի բարոյակա-
նությունը: 18-րդ դարի ֆրանսիական մատերիալիստների և գեր-
մանական կլասիկ իդեալիստների ուսմունքը եթիկայի մասին:
Կանտի իդեալիզմը և ֆորմալիզմը բարոյականության հարցում:
Նրա կատեգորիկ հրամայականը (категорический императив):
Հեգելի ուսմունքը բարոյականության վորպես իրավունքի, պետու-
թյան և համաշխարհային պատմության հիմքի մասին: Ֆոյեր-
բախը բարոյականության մասին: Մարքսը բուրժուական բարո-
յականության փարիսեցիականության, կեղծության և կեղծա-
վորության մասին:

Ռեվոլյուցիոնիստների «եթիկական սոցիալիզմի» ռակցիոն եյու-
թյունը: Պլեխանովի կողմից շովինիզմի արդարացումը «իրավունքի
և բարոյականության կանոնային հասարակ որենքների» ողնու-
թյամբ: Բարոյականությունը բիոլոգիական բնագրի հանգեցնե-
լու կառուցկիական թեորիայի քննադատությունը և բարոյակա-
նության վորպես հասարակության հավասարակշռության պայմա-

նի բուխարինյան թեորիայի քննադատութիւնը: Բարոյականութեան տրոցկիստական, բուխարինական «թեորիայի» բուրժուական բնույթի մերկացումը: Ռեալիցիոն բուրժուազիայի բարոյականութիւնը և դադափարախոսութիւնը իմպերիալիզմի դարաշրջանում: Նիցշեական ուսմունքը «գերմարդու» մասին և ֆաշիզմի արշունոտ տեռորիստական պրակտիկան:

Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը, Ստալինը կոմունիստական բարոյականութեան մասին: Պրոլետարական բարոյականութիւնը և պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի շահերը: Սոցիալիստական բարոյականութեան դարգացումը պրոլետարիատի զիկտատուրայի դարաշրջանում: Աշխատավորների հին սերունդների վերադաստիարակումը և մարդկանց նոր սերունդների կոմունիստական դաստիարակութիւնը: Լենինը աշխատանքային յերիտասարդութեան դաստիարակութեան և կրթութեան, նրա մեջ կոմունիստական բարոյականութեան դաստիարակման մասին:

Աշխատանքի սոցիալիստական ձևերը, սոցիալիստական մրցումը, ստախանովյան շարժումը և մասսաների կոմունիստական բարոյականութեամբ դաստիարակելը: Սոցիալիստական աշխատանքը—պատվի, փառքի և հերոսութեան գործ: Սոցիալիստական զիսցիպլինայի դաստիարակումը: Սոցիալիստական սեփականութեան, վորպես խորհրդային կարգերի սրբազան հիմքի ամրապնդումը և դարգացումը: Սոցիալիստական հայրենիքի պաշտպանութիւնը վորպես խորհրդային քաղաքացու սրբազան պարտք: ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների իրավունքներն ու պարտականութիւնները: Մասսաների ինտերնացիոնալ դաստիարակութիւնը և պայքար շովինիզմի ու նացիոնալիզմի դեմ: Մասսաների մեջ սոցիալիստական հանրակարգի կանոնների նկատմամբ հարգանք դաստիարակելը:

Ընկեր Ստալինը նոր մարդու դաստիարակման մասին: Նրա պատակի պարզութիւնը, նպատակին հասնելու գործի մեջ համառութիւնը, բոլոր և ամեն տեսակի արգելքներ հաղթահարող բնավորութեան տոկունութիւնը վորպես նոր մարդու գծեր: Կոմունիզմի մարտիկների մեջ արիւթեան, հեղափոխական հերոսութեան և անձնագոհութեան դաստիարակումը: Սոցիալիստական հումանիզմը և անհատի ազատութիւնը ԽՍՀՄ-ում: Կոմունիստական պարտականութեան, առաքինութեան, պատվի և հեղա-

փոխական կուսակցական զիսցիպլինայի հասկացողութիւնը: Կոմունիստների կուսակցական եթիկան: Լենինն ու Ստալինը բովիկի բարոյական դեմքի և հեղափոխական գոհութիւն, բոլշևիկյան համեստութիւն, աղնվութիւն դաստիարակելու մասին:

Ընկեր Ստալինը բոլշևիզմի տիրապետելու մասին: Կենցաղ, քաղաքականութիւն, բարոյականութիւն:

Լենինը և Ստալինը բյուրոկրատիզմի, անհոգութեան, ինքնագոհութեան, ստորաքարշութեան, ընտանեկանութեան, մասսաների պահանջներն անուշադրութեան մատնելու դեմ պայքարելու մասին: Պայքար հին հասարակութեան բարոյականութեան ֆիացուկների դեմ մարդկանց կենցաղի, ընտանեկան, հասարակական և անձնական հարաբերութիւնների մեջ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Մ ա ռ ք ս և Ֆ. Ե ն գ ե լ ս.—Կոմունիստական կուսակցութեան մանիֆեստը:

Ֆ. Ե ն գ ե լ ս.—Անտի-Դյուրինգ, գլուխ 9, 10, 11-րդ:

Ֆ. Ե ն գ ե լ ս.—Լյուդվիկ Ֆոյերբախ, գլուխ. 4-րդ:

Ֆ. Ե ն գ ե լ ս.—Ընտանիքի, մասնավոր սեփականութեան և պետութեան ծագումը:

В. И. Ленин.—Соч. т. 14-ый. Речь на похоронах Я. М. Свердлова.

Վ. Ի. Լ ե ն ի ն.—Ինչպես կազմակերպել մրցումը (տես Յերկհայնի խորյակ):

Վ. Ի. Լ ե ն ի ն.—Ճառ Ռ. Կոմյերիտմիութեան համառուսական 3-րդ համագումարում, 2 հոկտեմբերի 1920 թիվ:

В. И. Ленин.—Соч. т. 14-ый, Иван Васильевич Бабушкин.

Ի. Ս տ ա լ ի ն.—Լենինի մասին:

Ի. Ս տ ա լ ի ն.—Զրույց գրող Եմիլ Լյուդվիկի հետ (Լենին-Ստալին. Ընտիր յերկեր 2 հատորով, հատ. 1-ին, էջ 31—47):

Ի. Ս տ ա լ ի ն.—ԽՍՀՄ Սահմանադրութեան նախագծի մասին:

Ի. Ս տ ա լ ի ն.—Ճառ Կրեմլի պալատում Կարմիր բանակի ազգեմիկների ավարտման առթիվ. 4/V—1935 թիվ:

Ի. Ս տ ա լ ի ն.—Ճառ ճակնդեղի դաշտերի կոլխոզնիկ հարվածային կանանց ընդունելութեան ժամանակ 11/XI—1935 թ.:

Ի. Ս տ ա լ ի ն.—Վոդջույն Աշխարագ-Մոսկովս ձիարշավի կոմանդորին. («Правда» 25/VIII-1935)

ՀԱՄ Կ(բ)Կ Կենտկոմի 1938 թվի հունվարյան պլենումի բա-
նաձևը կուսակցությունից կատարվող վտարումնե-
րի մասին:

Ի. Ստալին.— Կուսակցական աշխատանքի թերությունների և
տրոցկիստական ու այլ յերկերեւանիների վե-
րացման միջոցառումների մասին:

ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությունը:

Ի. Ստալին.— Ճառ Մոսկվայի ստալինյան ընտրական շրջանի
ընտրողների ժողովում, 11/XII 1937 թ.:

Թ Ե մ ա 22-րդ. ՍՈՑԻԱԼԻՉՄ ՅԵՎ ԿՈՄՈՒՆԻՉՄ

Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը, Ստալինը կապիտալիզմից կո-
մունիզմի անցման շրջանի և պրոլետարիատի զիկտատուրայի
մասին: Ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական վերա-
կառուցումը, արտադրության գործիքների և միջոցների նկատ-
մամբ մասնավոր սեփականության վերացումը և սոցիալիստա-
կան ուկլադի՝ տիրապետող միասնական սոցիալիստական ար-
տադրային հասարակ դասնալը: Շահագործողական դասակարգերի
վերացումը և մարդու կողմից մարդու շահագործման վոչնչա-
ցումը: Դասակարգային թշնամիների, տրոցկիստական-զինով-
յեվական և կապիտալիզմի աջ բուխարիչուական ռեստավրատորների
ջախջախումը: Լենինի-Ստալինի կուսակցության գլխավոր գծի հաղ-
թանակը: Սոցիալիզմի անվերադարձ հաղթանակը ԽՍՀՄ-ում: Սո-
ցիալիզմը և կոմունիզմը վորպես կոմունիստական հասարակության
զարգացման յերկու փուլեր: «Մեզ մոտ արդեն իրագործված և հիմ-
նականում կոմունիզմի առաջին փուլը՝ սոցիալիզմը» (Ստալին):

Տնտեսության սոցիալիստական սիստեմը և արտադրու-
թյան գործիքների ու միջոցների սոցիալիստական սեփականու-
թյունը վորպես ԽՍՀՄ-ի տնտեսական հիմք: Սոցիալիստական
սեփականության յերկու ձև ԽՍՀՄ-ում:

Խորհրդային սոցիալիստական տնտեսության զարգացման
պլանային բնույթը: Արտադրության հասարակական բնույթի
և մասնավոր յուրացման հակասության, արտադրության անար-
խիայի, ճգնաժամերի, գործադրկության վերացումը: Աշխատանքի,
հանգստի, կրթության իրավունքի իրագործումը: Աշխատանքը

վորպես ամեն մի քաղաքացու պարտականություն և պատվի
գործ, ըստ՝ «ով չի աշխատում, նա չի ուտում» սկզբունքի:
ԽՍՀՄ-ում բաշխման սոցիալիստական սկզբունքի իրագործումը:
«Յուրաքանչյուրից ըստ իր ընդունակությունների, յուրաքան-
չյուրին ըստ իր աշխատանքի»: Հավասարության մանր-բուր-
ժուական և սոցիալիստական ըմբռնումը: Պայքար մանր բուր-
ժուական հավասարեցման (уравниловка) դեմ:

Աշխատանքի սոցիալիստական բնույթը ԽՍՀՄ-ում: Պայ-
քար աշխատանքի սոցիալիստական արտադրողականության
բարձրացման համար: Ստախանովյան շարժումը վորպես սոցիա-
լիստական մրցման բարձր ետապ և նրա նշանակութունը սո-
ցիալիզմից կոմունիզմին անցնելու պայմանների նախապատ-
րաստման ու մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի հակադրու-
թյան վերացման գործում: Պայքար գյուղատնտեսական աշխա-
տանքը ինդուստրիալ աշխատանքի մի ալյատեսակություն դարձ-
նելու և քաղաքի ու գյուղի միջև յեղած հակադրությունը վե-
րացնելու համար: Կապիտալիզմի մնացուկներին հաղթահարումը
եկոնոմիկայից և մարդկանց զիսակցությունից:

ԽՍՀՄ քաղաքի և գյուղի ազատ աշխատավորների հա-
սարակություն և:

Բանվոր դասակարգը, գյուղացիությունը և ինտելիգենցիան
ԽՍՀՄ-ում և նրանց միջև դասակարգային տարբերությունների
ջնջումը:

ԽՍՀՄ-ում «հասարակության պետական ղեկավարությունը
(զիկտատուրան)՝ պատկանում և հասարակության առաջավոր
դասակարգին՝ բանվոր դասակարգին» (Ստալին):

Բանվորների և գյուղացիների սոցիալիստական պետու-
թյունը: Աշխատավորների խորհուրդները վորպես ԽՍՀՄ-ի քաղա-
քական հիմք: ԽՍՀՄ-ի Ստալինյան Սահմանադրությունը և սո-
ցիալիստական ղեմնկրատիայի զարգացումը: Բանվոր դասակար-
գի զիկտատուրայի հիմքի լայնացումը և զիկտատուրան ավելի
ճկուն, պետական ղեկավարության ավելի հզոր սիստեմ դարձնե-
լը: Կոմունիստական կուսակցությունը— աշխատավորների առա-
ջավոր ջոկատ ու ղեկավար միջուկ, աշխատավորների բոլոր կաղ-
մակերպությունների նկատմամբ:

Սոցիալիստական պետութեան հիմնական խնդիրները, սոցիալիստական սեփականութեան պահպանումը, հսկողութեան աշխատանքի և սպառման չափի վրա, աշխատանքային դիսցիպլինայի դաստիարակումը, հասարակական պարտականութեան, որենքի, սոցիալիստական հանրակարգի կանոնների նկատմամբ սոցիալիստական վերաբերմունքի դաստիարակումը: Հայրենիքի պաշտպանութիւնը վորպես ԽՍՀՄ-ի քաղաքացու սրբազան պարտքը և պատվաւոր պարտականութիւնը: Ընկեր Ստալինը ԽՍՀՄ-ի կապիտալիստական շրջապատի մասին և դասակարգային թշնամիների մնացորդներին, տրոցկիստական բուխարինյան լրտեսներին, ֆաստարարներին, դիվերսանտներին վոչնչացնելու խնդիրների մասին: Ընկեր Ստալինը բոլշևիզմին տիրապետելու և բոլշևիկյան կազմերի գաղափարախոսական գինւածութիւնը բարձրացնելու մասին: Բանվոր դասակարգի գիկտատուրան ամեն կերպ ամրապնդելու և հեղափոխական զգոնութիւնը բարձրացնելու խնդիրը:

Կոմունիզմը վորպես կոմունիստական հասարակութեան բարձր փուլ: Արտադրողական ուժերի, տեխնիկայի զարգացումը, աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացումը կոմունիզմի պայմաններում: Սպառման առաքկանների առատութիւնը: Գիտութեան և կոմունիստական կուլտուրայի ծաղկումը: Աշխատանքի հին բաժանման ստրկացուցիչ ազդեցութեան վոչնչացումը: Մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի հակադրութեան վոչնչացումը: Աշխատանքը կոմունիզմի պայմաններում: Կոմունիստական հասարակութեան քաղաքացիների անհատական պահանջների աճը և լիակատար բավարարումը: «Յուրաքանչյուրից ըստ իր ունակութիւնների, յուրաքանչյուրին ըստ իր պահանջների» սկզբունքի իրադրծումը: Հասարակական պարտականութիւնների դիտակցական և կամավոր կատարումը, հանրակարգի կանոնների և կոմունիստական բարոյականութեան պահպանումը: Պետութեան մահացումը կոմունիզմի ժամանակ: Ընկեր Ստալինը մեկ յերկրում անպետական կոմունիստական հասարակութիւն կառուցելու հնարավորութեան մասին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ. Ենգելս.—Անտի-Դյուրինգ, հատված 3-րդ.—Սոցիալիզմ:

Կ. Մարքս.—Դոթայի ծրագրի քննադատութիւնը:

Վ. Ի. Լենին.—Պետութիւն և հեղափոխութիւն, գլուխ 5-րդ:
Վ. Ի. Լենին.—Մեծ նախաձեռնութիւն (տես Յերկհատորյակ):
Ի. Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը: Զրույց ամերիկյան առաջին բանվորական պատգամավորութեան հետ:

Ի. Ստալին.—Հաշվետու զեկուցում կուսակցութեան 17-րդ համագումարին Համկ(բ)Կ Կենտկոմի աշխատանքների մասին:

Ի. Ստալին.—Զրույց անգլիական գրող Գ. Ուելսի հետ: Զրույց Ռոյ-Հովարդի հետ:

Ի. Ստալին.—Ճառ ստալանովականների առաջին համամիութենական խորհրդակցութիւնում:

Ի. Ստալին.—ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրութեան նախագծի մասին: ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրութիւնը:

Կոմիւնտերնի ծրագիրը:

ՀԱՏՎԱԾ V

Մարխիզմի փիլիսոփայութեան զարգացման լենինյան ստալինյան ետապը

Թ ե մ ա 23-րդ. ՆԱՐՈՂՆԻԿՆԵՐԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏԻՎ ՍՈՑԻՈԼՈ-ԳԻԱՅԻ, ԼԵԳԱԼ ՄԱՐԲՄԻԶՄԻ, ԵԿՈՆՈՄԻԶՄԻ ՅԵՎ ՄԵՆՇԵՎԻԶՄԻ ԹԵՈՐԵՏԻԿԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ ԶԱԽԶԱԽՈՒՄԸ ԼԵՆԻՆԻ ԿՈՂՄԻՑ

1.

Լենինիզմի պատմական արժատները: Ռուսաստանը վորպես լենինիզմի ոջախ: Լենինիզմի սահմանումը ընկեր Ստալինի կողմից:

Մարքսիզմի փիլիսոփայութեան զարգացման լենինյան ստալինյան ետապը: 11 Խնտերնացիոնալի կողմից ազավադված՝ Մարքսի հեղափոխական ուսմունքի վերականգնումը: Մարքսի քննադատական մեթոդի, նրա մատերիալիստական դիալեկտիկայի կոնկրետացումը և հետագա զարգացումը: «Լենինիզմը ծնվել է, աճել և ամրապնդվել է ամեն տեսակի ոպորտունիզմի դեմ մղված անխնա պայքարում» (Ստալին): Լենինը և Ստալինը ոպորտունիզմի սոցիալ-տնտեսական արժատների և դատարարական կուլթյան մասին:

Լենինի և Ստալինի պայքարը բերնշտայնականության, ցենսրիզմի դեմ Արեւմուտքում (Կառուցելի), մենշևիզմի և ցենսրիզմի դեմ Ռուսաստանում: Կառուցելականությունը և տրոցկիզմը վորպես ոպորտունիզմի ամենազգվելի տեսակը: Տրոցկիզմի և աջ ոպորտունիզմի՝ լրտեսների, վնասարարների, դիվերսանտների, ֆաշիզմի գործակալների անդադափարական բանդա, բանվոր դասակարգի յերգվյալ թշնամիների բանդա դառնալը: Նորկանտականությունը, մեխանիցիզմը և մախիզմը վորպես ոպորտունիզմի փիլիսոփայական հիմք:

Ոպորտունիզմի, Ուտոերնացիոնալի, ռեվիզիոնիզմի դեմ Լենինի և Ստալինի մղած պայքարի միջազգային նշանակությունը:

Կապիտալիզմի դարգացումը Ռուսաստանում 90-ական թվականներին: Բանվորական շարժման աճը: 90-ական թվականների լիբերալ նարոդնիկությունը (Միխայլովսկի և ուրիշները): Մարքսիզմը աճել և ամրապնդվել և նարոդնիկության, վորպես մարքիզմի վոխերիմ թշնամու դեմ մղված պայքարում:

Ակտիվ «հերոսների» և պասիվ «ամբոխի» ռեակցիոն իդեալիստական թեորիայի, անհատական տեուրի քաղաքականության և պրակտիկայի լենինյան քննադատությունը:

Լենինի և Ստալինի պայքարը նարոդնիկության դեմ փիլիսոփայության բնագավառում: Նարոդնիկների սուբյեկտիվ իդեալիստական պատմական հայացքները: Նարոդնիկների կողմից հասարակության զարգացման որչեկտիվ որինաչափությունների ժխտումը: Նարոդնիկների մեուաֆիզիկական դատողությունները «առհասարակ հասարակության» մասին: Նարոդնիկների կողմից դասակարգային պայքարի ժխտումը:

Նարոդնիկության գաղափարական ջախջախումը: Մարքսիզմի հաղթանակը: Հասարակական-տնտեսական ֆորմացիայի, պատմական զարգացման որինաչափության, դասակարգերի և դասակարգային պայքարի, պրոլետարիատի հեղեմոնիայի, հեղափոխական թեորիայի դերի մարքսյան ուսմունքի զարգացումը Լենինի կողմից: Պլեխանովի անհետեղականությունը նարոդնիկների դեմ մղված պայքարում: Բուլճերիզմի և նարոդնիկության հարաբերության հակալենինյան թեորիաների քննադատությունը: Եսերները վորպես ռեակցիոն նարոդնիկության եպիգոններ ու

նրանց բուրժուական եյությունը: Լենինը եսերների ռեակցիոն գաղափարախոսության և անհատական տեուրի մասին:

2.

Լենինի պայքարը լեգալ մարքսիզմի՝ «ֆակտորների» թեորիայի և տնտեսական մատերիալիզմի դեմ: Սուբյեկտի բուրժուական որչեկտիվիզմի քննադատությունը Լենինի կողմից: Լեգալ մարքսիզմի իդեական ջախջախումը: Սուբյեկտի լենինյան և պլեխանովյան քննադատության տարբերությունը:

Ընկեր Ստալինի պայքարն Անդրկովկասում լեգալ մարքսիզմի, բուրժուական նացիոնալիզմի, ոպորտունիզմի և «Մեսամեդասի»-ի մեծամասնության կողմից հեղափոխական մարքսիզմի աղավաղելու դեմ: Ընկեր Ստալինի դերը մարքսիստական գաղափարների տարածման մեջ Անդրկովկասում:

Լենինի պայքարը եկոնոմիստների դեմ, վորոնք դասակարգային պայքարի հասկացողությունը լիբերալ աղավաղման եյին յենթարկում: Լենինի ուսմունքը դասակարգային պայքարի ձեվերի և նրանց միտոնության մասին: Լենինը տարերային բանվորական շարժման մեջ հեղափոխական գիտակցություն մտցնելու և հեղափոխական թեորիայի դերի մասին: Լենինը սուբյեկտիվ ֆակտորի դերի մասին հեղափոխական շարժման մեջ: Լենինի պայքարը տարերայնության առաջ ոպորտունիստական խոնարհման և սոցիալիստական գաղափարախոսության նսեմացման դեմ: Լենինի «Ի՞նչ անել» աշխատության նշանակությունը: Տարերայնության «թեորիայի» և «պոչականության» գաղափարախոսության, վորպես ամեն մի ոպորտունիզմի տրամաբանական հիմունքի՝ քննադատությունը ընկեր Ստալինի կողմից: Եկոնոմիզմի իդեական ջախջախումը:

Բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխության դարաշրջանը Ռուսաստանում: Հեղափոխական շարժումը Ռուսաստանում 20-րդ դարի սկզբին: «Եկոնոմիզմի» փոխակերպումը մենշևիզմի: Մենշևիզմի դասակարգային եյությունը: Մենշևիզմի կապը Ուտոերնացիոնալի մեխիզիզմի հետ: Նորկանտականությունը, տնտեսական մատերիալիզմը սոցիոլոգիայի մեջ վորպես մենշևիզմի փիլիսոփայական հիմունք: Մատերիալիստական գիտելիության հվոլյուցիոնիզմով, եկեկտիկայով և սոֆիստիկայով փոխարինելը «Արտագրողական ուժերի», բուրժուա-դեմոկրատական և պրոլետարական հեղափոխության

մեջ չինական պատմեցի մենշևիկյան «Թեորիաների» քննադատութեանը: Մենշևիկները հրաժարվելը պրոլետարիատի հեղեմոնիայի իդեալից հեղափոխութեան մեջ, պրոլետարիատի զիլտատութեան ժխտումը: Պրոլետարիատի և բուրժուազիայի դասակարգային համագործակցութեան քարոզումը:

Լենինի պայքարը Պլեխանովի դեմ կուսակցութեան ծրագրի հարցերում: 1905 թվի հեղափոխութեան բնույթի մենշևիկյան գնահատումը և նրա քննադատութեանը Լենինի կողմից: Լենինի և Ստալինի պայքարը մենշևիկի վերացական և ձեվական տրամաբանական սխեմաների դեմ:

Տրոցկիզմի, վորպես մենշևիկի ալյատեսակութեան մերկացումը Լենինի և Ստալինի կողմից: Պերմանենտ հեղափոխութեան հակահեղափոխական տրոցկիստական թեորիայի ջախջախումը Լենինի և Ստալինի կողմից: Տրոցկիզմի «Թեորիական» հայացքների եկրկնակից, սուբյեկտիվ իդեալիզմը (վոլյունտարիզմը) և մեխանիցիզմը:

Լենինի և Ստալինի պայքարը մենշևիկի և նրա ալյատեսակութեան ներկայացնող տրոցկիզմի դեմ ռուսական առաջին հեղափոխութեան շրջանում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Վ. Ի. Լենին.— Իմպերիալիզմը վորպես կապիտալիզմի բարձրագույն փուլ, 7-րդ և 10-րդ գլուխները:

Վ. Ի. Լենին.— Մարքսի ուսմունքի պատմական բախտը.

Մարքսիզմ և ռեվոլյուցիզմ.

Տարաձայնութեաններ յեվրոպական բանվորական շարժման մեջ: Մարքսիզմի պատմական զարգացման մի քանի առանձնահատուկութեանների մասին (այդ բոլորը տես՝ Լենին, Մարքս-ենգելս-մարքսիզմ գրքում կամ Յերկհատորյակ):

Վ. Ի. Լենին.— Իմպերիալիզմը և սոցիալիզմի պառակտումը (Սոց. տ. 19-ый).

Վ. Ի. Լենին.— Ի՞նչ են ժողովրդի բարեկամները և ինչպես են նրանք պայքարում սոցիալ-դեմոկրատների դեմ: Յերկերի ժողովածու, հատոր 1-ին, 1-ին և 2-րդ պրակները:

В. И. Ленин.— Идейная борьба в рабочем движении, т. 17-ый.

Վ. Ի. Լենին.— Վեր ժառանգութեանից ենք մենք հրաժարվում, Սոց. տ. 2-ой гл. 3-ая.

Վ. Ի. Լենին.— Մանր-բուրժուական և պրոլետարական սոցիալիզմ, հատոր 8-րդ, էջ 360—366:

Վ. Ի. Լենին.— Ինչո՞ւ սոցիալ-դեմոկրատիան պետք է վճռական և անխնա կռիվ հայտարարի սոցիալիստ-հեղափոխականներին. Սոց. տ. 5-ый, стр. 131—134:

Վ. Ի. Լենին.— Նարոդնիկութեան մասին. Սոց. տ. 16-ый, стр. 283—286:

Վ. Ի. Լենին.— Յերկու ուսողիաներ, Սոց. տ. 16-ый, стр. 163—169.

Վ. Ի. Լենին.— Նարոդնիկութեան տեսեսական բովանդակութեանը և նրա քննադատութեանը պ. Ստրուվեյի գրքում հատ. 1-ին գլ. 2-րդ:

Վ. Ի. Լենին.— Վոչ քննադատական քննադատութեան. Սոց. տ. 3-ый.

Վ. Ի. Լենին.— Հայտարարութեան «Իսկրա»-յի խմբագրութեան. Սոց. տ. 4-ый.

Վ. Ի. Լենին.— Զմաստվոյութեան հետապնդիչները և լիբերալիզմի աննիբալները. Սոց. տ. 4-ый стр. 143—151.

Վ. Ի. Լենին.— Ռուսաստանի բանվորական մամուլի տնցյալից. Սոց. տ. 17-ый.

Վ. Ի. Լենին.— Ավանտյուրիզմի մասին, նույն հատորում:

Վ. Ի. Լենին.— Ի՞նչ անել գլ. 1-ին և 2-րդ:

Վ. Ի. Լենին.— Դասակարգային պայքարի լիբերալ և մարքսիստական հասկացութեան մասին. Սոց. տ. 16-ый.

Վ. Ի. Լենին.— Մի քայլ առաջ յերկու քայլ հետ:

Վ. Ի. Լենին.— Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում, յերկրորդ հրատարակութեան առաջաբանը:

Ի. Ստալին.— Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի հիմունքները մասին, Ներածութեան. գլուխ 1-ին—Լենինիզմի պատմական արժանիքները, գլուխ 2-րդ—Մեթոդ, և գլուխ 3-րդ—Թեորիա:

Լենինիզմի հարցերի շուրջը—Գլխավորը Լենինիզմի մեջ, Լենինիզմի սահմանումը:

Զրույց առաջին ամերիկյան բանվորական պատգամավորութեան հետ:

Բուլկիզմի պատմութեան մի քանի հարցերի շուրջը:

Լ. Բերիա.— Անդրկովկասի բուլկիկյան կազմակերպութեանների պատմութեան հարցի շուրջը:

Ռեակցիայի շրջանը Ռուսաստանում 1905 թ. հեղափոխութեան պարտութեանից հետո: Հակահեղափոխական տեռորը բան-վոր դասակարգի և գյուղացիութեան դեմ: Մանր բուրժուական ինտելիգենցիայի իդեյական-քաղաքական տարրն ինքնութեամբ (ռազբորդ):

Դեպի փրկսփայլական իդեալիզմը հակոմսների ուժեղացումը: Միտիցիզմը վորպես հակահեղափոխական տրամադրութեան զգեստավորման ձև:

Մանր-բուրժուական կուսակցութեանները—մենշևիկների և եսերների հրաժարվելը հեղափոխութեանից: Լիկվիդատորութեան զարգացումը և մենշևիկների՝ ստոլիպինյան բանվորական կու-սակցութեան դառնալը: Հուգա-Տրոցկու ստորագույն ցենսորի-տական դերքը: Կամենևի և Զինովյեվի յերկերեսանիութեանը և դավաճանութեանը: Ոպորտունիզմի և ռեակցիայի բոլոր ուժերի միասնական զորահավաքը ընդդեմ հեղափոխական մարքսիզմի:

Մախիզմի տարածումը Ռուսաստանում ռեակցիայի շրջանում (Բոգդանով, Բազարով, Յուշկևիչ, Վալենտինով, Լուսաշարսկի և ուրիշներ): Մախիզմը վորպես ռեակցիոն քաղքենիութեան փրկի-սփայլութեան:

Մարքսիզմը մախիզմով փոխարինելու փորձեր Բոգդանովի և ուրիշների կողմից: Սոցիալիզմը կրոնի հետ միացնելու փոր-ձեր Լուսաշարսկու և մյուսների կողմից: Աստվածաշինարարու-թյուն: Լենինի պայքարը շուրջատիկովականութեան դեմ: Բոգդա-նովյան իդեալիզմի պաշտպանումը դավաճաններ՝ Կամենևի, Զի-նովյեվի, Տոմսկու և Ռիկովի կողմից: Լիկվիդատորութեան, ոտզո-նովյեվի, Տոմսկու և Ռիկովի կողմից: Կալեզովի պայքարը կրոնի և իդեալիզմի դեմ, վորպես պայքար պրոլետարիատի նկատմամբ բուրժուական ազդեցութեան դեմ: Մախիզմի, աստվածաշինարարութեան և ռե-վոլյուցիոնիստական բոլոր այլ հոսանքների ջախջախումը Լենինի կողմից: Լենինի՝ «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ»-ը (1908) և նրա նշանակութեանը հեղափոխական մարքսիզմի համար բոլ-շևիզմի մղած պայքարում: Լենինը բնագիտական հեղափոխու-թյան և ֆիզիկական իդեալիզմի մասին: Բնագիտութեան ճգնա-ժամի դասակարգային և իմացաբանական արմատները: Հին ո-րենքների բեկում և «մատերիալի անհայտացման» վերաբրյալ

իդեալիստական յիդրակացութեան: Մախիզմի կապը բնագիտու-թյան ճգնաժամի հետ: Լենինը մախիզմի և բերկլիականութեան կապի մասին: Մատերիալի մախիստական ընթերցման քննադա-տութեանը: Մատերիալի հասկացութեանը Բոգդանովի կողմից սոցիալապես կազմակերպված փորձի հասկացութեամբ փոխարի-նելը: Մախիստների սուբյեկտիվ իդեալիզմի քննադատութեանը: Փորձի մախիստական ըմբռնման լենինյան քննադատութեանը: Հասարակական գոյի և հասարակական գիտակցութեան բողոչ-նովյան իդեալիստական նույնացման քննադատութեանը Լենի-նի կողմից: Բուխարինի փրկսփայլական հայացքների մախիս-տական բնույթի քննադատութեանը Լենինի և Ստալինի կողմից:

Պլեխանովի պայքարը մախիզմի դեմ: Մախիզմի լենինյան քննադատութեան և պլեխանովյան քննադատութեան տարբերու-թյունը: Մախիզմի դեմ մղված պայքարում Լենինի դերի ադամա-ղումը մենշևիկոյ իդեալիզմի կողմից. այդ ադամաղման քննադա-տութեանը:

Ընկեր Ստալինը Լենինի՝ «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրի-տիցիզմ» աշխատութեան համաշխարհային-պանծական նշանա-կութեան մասին: Մարքսիզմի փրկսփայլութեան՝ արտացոլման թեորիայի, որյեկտիվ, բացարձակ և հարաբերական ճշմարտու-թյան, մատերիալի փրկսփայլական և ֆիզիկական հասկացու-թյան, պրակտիկայի վորպես իմացաբանութեան չափանիշի, պատ-ճառականութեան պրոբլեմի, որինաշափութեան, ազատութեան ու անհրաժեշտութեան և այլ հարցերի հետագա զարգացումը Լենինի կողմից: Լենինի «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ» գրքի ու 1906-1907 թվականներում ընկեր Ստալինի գրած աշ-խատութեանների հայացքների միասնութեանը: Մախիզմի դեմ Լենինի մղած պայքարի միջազգային նշանակութեանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Վ. Ի. Լենին. —Մարքսիզմ և ռեվոլյուցիոնիզմ (տես Լենին-Ստալին Յերկհատորյակ):

Վ. Ի. Լենին. —Տասը հարց ռեֆերենտին (հատոր 13-րդ, էջ 5—6):

Վ. Ի. Լենին. —Հատոր 13-րդ, Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտի-ցիզմ:

Վ. Ի. Լենին. —Հատոր 14-րդ, Ոտզոնովիզմի և աստվածաշինարա-

բության ֆրակցիայի կողմնակիցների մասին. վաերեմ-
բերականների ֆրակցիայի մասին:

В. И. Ленин.—Соч. т. 15-ый. Наши упрямдители.
Վ. Ի. Լենին.—Նամակներ Ա. Մ. Գորկուն 13/2—1908 թ.,
25/2—1908 թ., 16/3—1908 թ., 24/3—1908 թ., 16/4
—1908 թ.:

В. И. Ленин.—Философские тетради, стр. 431—432.
Վ. Ի. Լենին.—Նկատողութիւններ Բուխարինի «Անցման շրջա-
նի եկոնոմիկա»-ի առթիւ. Ленинский сборник 11-ый.
Վ. Ի. Լենինի դիտողութիւնները Շուլյատիկովի գրքի վերա-
բերյալ:

Ի. Ստալին.—Լենինի մասին (Լենին-Ստալին Յերկու հատորով,
հատ. 1-ին):

Ի. Ստալին.—Լենինի դմի հարցերը. Լենինի դմի հիմունքների
մասին, գլ. 2-րդ—Մեթոդ, գլուխ 3-րդ—Թեորիա:

Թեմա 25-րդ. Լենինի ՅեՎ ՍՏԱԼԻՆԻ ՊԱՅԳԱՐԸ ՏՐՈՑԿԻՍՏ-
ՆԵՐԻ ՅԵՎ ԲՈՒԽԱՐԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ, ՄԵՆՇԵՎԻԿՈՂ ԻԴԵԱԼԻՍՏ-
ՆԵՐԻ ՅԵՎ ՄԵՆՍԼԻՍՏՆԵՐԻ ՌԵԱԿՑԻՈՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ
«ԹԵՈՐԻԱՆԵՐԻ» ԴԵՄ

Դասակարգային պայքարը պրոլետարիատի դիկտատուրայի ժա-
մանակաշրջանում: Մարքս-լենինյան ուսմունքի զարգացումը թըշ-
նամի հոսանքների դեմ մղվող պայքարում: Լենինի պայքարը Բու-
խարինի ոպորտունիզմի և վերացական սխեմատիզմի դեմ կուսակ-
ցության ծրագրի հարցերում ՀԱՄԿ(Բ)Կ 8-րդ համագումարում:
Պայքար Բուխարինի և Տրոցկու եկեկտիզմի, սոֆիստիկայի և
ձեական տրամաբանության դեմ արհեստակցական միություն-
ների մասին դիսկուսիայի ժամանակ 1921 թվին: Բաղադրակա-
նության և եկոնոմիկայի, ձեակտն և դիալեկտիկական տրամաբա-
նության հարաբերակցության, պրակտիկայի, վորպես ճշմարտու-
թյան հափանիչ հարցերի զարգացումը Լենինի կողմից: Բուխարինի
թյան հափանիչ հարցերի զարգացումը Լենինի կողմից: Բուխարինի
մախիստական-բողոքական սոցիոլոգիայի քննադատությունը
Լենինի կողմից (Լենինի նկատողութիւնները «Անցման շրջանի
եկոնոմիկա» գրքի վերաբերյալ): Լենինի դիտողութիւնները
Սուխանովի՝ «Հուլիսի հեղափոխության մասին» գրքի վերա-
բերյալ: Դասակարգային պայքարը նեպ-ի առաջին շրջանում:

Բուրժուական, մենշեկական-եսերական զաղափարախոսության
աշխուժացումը: Պայքար բուրժուական թեորիաների, մարքսիզմ-
լենինիզմի ռեվոլյուցիոնիստական աղավաղումների դեմ (սմենավե-
խականություն, ենչմենիզմ, բողոքականություն): Մարքսիզմի
բուխարինյան մեխանիստական ռեվոլյուցիոնիստական թեորիան
մատերիալիզմի նշանակության մասին» հոդվածը և նրա դերը
թշնամի հոսանքների դեմ մղվող պայքարում ու մարքսիզմի
փիլիսոփայության զարգացման մեջ:

Հակահեղափոխական բուխարինականության մախիստական,
բուրժուական-սոցիոլոգիական մեխանիստական հայացքների մեր-
կացումը: Պայքար մեխանիստական ռեվոլյուցիայի դեմ (Տիմիրյա-
զեվ, Աքսելրոդ, Վարյաշ և ուրիշներ) փիլիսոփայության և բնա-
գիտության բնագավառում: Փիլիսոփայության զարգացման Լե-
նինյան ետապի ժխտումը մեխանիստների կողմից: Մատերիա-
լիստական դիալեկտիկական և պատմական մատերիալիզմը հավա-
սաբաղչուության բուրժուական թեորիայով փոխարինելը: Մե-
խանիստների սուբյեկտիվիզմը և իդեալիզմը իմացաբանության
մեջ:

Սողացող եմպիրիզմը և պոչականությունը բնագիտության
հարցերում: Մեխանիզիզմը վորպես կապիտալիզմի աջ ռեստավ-
րատորների փիլիսոփայական հիմունք:

Վերականգնման շրջան և ամբողջ ճակատով հարձակում
կապիտալիստական տարրերի վրա: Կապիտալիստական տարրերի
դիմադրությունը և դասակարգային պայքարի սրումը: Աջ ո-
պորտունիզմը վորպես կուլակային դորժակալություն: Բուխարինի
«հավասարակշռության» բուրժուական «թեորիայի» քննադատու-
թյունը ընկիր Ստալինի կողմից: Հավասարակշռության թեո-
րիան վորպես ոպորտունիզմի թեորիական հիմունք: Սոցիալիզմի
մեջ կուլակի ներաձման և դասակարգային պայքարի մարման
բուխարինյան հակահեղափոխական թեորիայի ռեստավրատոր-
ական ելությունը:

Ընկեր Ստալինի դերը կապիտալիզմի աջ ռեստավրատոր-
ների և նրանց հակահեղափոխական թեորիաների ջախջախման
գործում:

Պայքար դիալեկտիկական մատերիալիզմի մենշեկոլ իդե-
ալիստական ռեվոլյուցիայի (Դեբորինի խմբակ) դեմ: Լենինյան ե-

տապը՝ վորպես մարքսիզմի փիլիսոփայության նոր հոսանքի ժընտառմը մենշևիկոյ իդեալիստների կողմից: 11 Ինտերնացիոնալի ամենապիտանակար ղեկավարներից մեկի՝ Թեորիայի ու պրակտիկայի, փիլիսոփայության և քաղաքականության կապի խզման, ԽՍՀՄ-ում փիլիսոփայության և սոցիալիզմի շինարարության խնդիրների, ինչպես և միջազգային հեղափոխական շարժման խնդիրների կապի խզման վերականգնումը մենշևիկոյ իդեալիստների կողմից:

Մարքսի դիալեկտիկայի փոխարինումը Հեգելի իդեալիստական դիալեկտիկայով և դիալեկտիկան սխալաստիկական «մեթոդոլոգիայի» վերածելը:

Տրոցկիստների և աջերի հակահեղափոխական ուստավրատորական ծրագիրը և նրանց ֆաշիստական գործակալություն, ժողովրդի վոխերի միջամիներ, մարդասպանների, լրտեսների, դիվերսանտների բանդա դառնալը: Մենշևիկոյ իդեալիստների և մեխանիստների զգալի մասի՝ խորհրդային ժողովրդի թշնամիների ֆաշիստական-լրտեսական բանդա դառնալը:

Ընկեր Ստալինի դերը մենշևիկոյ իդեալիզմի մերկացման և ջախջախման մեջ: ՀԱՄԿ(բ) Կենտկոմի վորոշումը «Под знаменем марксизма» ժուրնալի մասին 25/1—1931 թ. և այդ վորոշման նշանակութունը փիլիսոփայության մեջ յերկու ճակատով՝ մեխանիցիզմի և մենշևիկոյ իդեալիզմի դեմ մղվող պայքարի գործում, ինչպես և մարքս-լենինյան փիլիսոփայության հարցերի հետագա մշակման ու բոլշևիկյան սոկուն փիլիսոփայական կադրերի աճեցման գործում:

Մարքսիստական փիլիսոփայության զարգացման խնդիրները: Պայքար թշնամի հոսանքների դեմ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Վ. Ի. Լենին.—Ձեկուցում կուսակցության ծրագրի մասին 19/3 1919 թ. և յեզրափակման խոսքը (Соч. т. 24-ый, стр. 131—156):

Վ. Ի. Լենին.—Պրոլետարական հեղափոխությունը և ռենեզանս կուլցկին:

Վ. Ի. Լենին.—Հատոր 26-րդ, էջ՝ 179—199:

Ленинский сборник 11-ый. Замечания на книгу Бухарина: «Экономика переходного периода».

Վ. Ի. Լենին.—Մեր հեղափոխության մասին:

Մարտնչող մատերիալիզմի նշանակության մասին: (տես Լենին՝ Մարքս-Ենգելս-մարքսիզմ կամ Յերկհատորյակ):

Ի. Ստալին.—Աջ թեքման մասին ՀԱՄԿ(բ) Կ մեջ:

Ի. Ստալին.—Ազդարարյին քաղաքականության հարցերի շուրջը ԽՍՀՄ-ում:

Ի. Ստալին.—Կուսակցական աշխատանքների թերությունների և տրոցկիստական ու այլ յերկերեսանիների վերացման միջոցառումների մասին: Ձեկուցում և յեզրափակման խոսք ՀԱՄԿ(բ) Կենտկոմի պլենումում 3—5/III 1937 թ.:

ՀԱՄԿ(բ) Կենտկոմի վորոշումը «Под знаменем марксизма» ժուրնալի մասին 25/1—1931:

Թեմա 26-րդ. ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԸՆԿԵՐ ՍՏԱԼԻՆԻ ԿՈՂՄԻՑ

Ընկեր Ստալինը վորպես Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի ուսմունքի շարունակող, բոլշևիզմի, միջազգային պրոլետարիատի և ամբողջ աշխարհի աշխատավորների թեորետիկ և առաջնորդ:

Ընկեր Ստալինի հեղափոխական գործունեյության խնդրը (1897 թ.): Ընկեր Ստալինի պայքարը լեզալ մարքսիզմի՝ «Մեսսսմե դասի»-ի մեծամասնության դեմ Անդրկովկասում և բանվորական մասսաների մեջ լենինյան «Խսկրա»-յի, հեղափոխական մարքսիզմի գաղափարների պրոպագանդը: Ընկեր Ստալինը վորպես հիմնադիր լենինյան խսկրայական, սոցիալ-դեմոկրատական կազմակերպության և բոլշևիզմի՝ Անդրկովկասում: Ընկեր Ստալինի դերը 1905—07 թվականների առաջին ուսական հեղափոխության մեջ: Ընկեր Ստալինի անհաշտ պայքարը ընդդեմ մենշևիկների, եսերների, դաշնակների, անարխիստների և ֆեդերալիստների:

Ընկեր Ստալինի առաջին թեորետիկական աշխատությունների նշանակությունը մարքսիզմ-լենինիզմի զարգացման և հարստացման գործում: «Հարեանցիորեն կուսակցական տարածայնությունների մասին» (1905): «Անարխիզմ թե սոցիալիզմ» (1906—07) և այլ աշխատությունները: Ընկեր Ստալինը մարք-

սիզմի, վորպես ամբողջական աշխարհայացքի, փիլիսոփայական մի սխտեմի մասին, վորից տրամաբանորեն բխում է Մարքսի պրոլետարական սոցիալիզմը:

Ընկեր Ստալինը գոյի և գիտակցութեան հարաբերութեան, ձևի և բովանդակութեան հակասութեան մասին: Պայքար իդեալիզմի, զուտիզմի և գոհնիկ մատերիալիզմի դեմ: Գաղափարի և մատերիալի նուշնացման գոհնիկ-մատերիալիստական հայացքի քննադատութիւնը: Դիալեկտիկական մեթոդի, եվոլյուցիոն և հեղափոխական շարժման հարցերի մշակումը և նարոդնիկների մետաֆիզիկայի քննադատութիւնը: Ընկեր Ստալինը Մարքսի և Ենգելսի մատերիալիզմի նշանակութեան մասին հեղափոխական պրակտիկայի համար: Բանվոր դասակարգի գործի համար հեղափոխական թեորիայի և քաղաքական կուսակցութեան նշանակութեան հարցերի մշակումը և հիմնավորումը: Բանվորական տարերային շարժման մեջ սոցիալիստական գիտակցութիւնն մտցընելու և հեղափոխական թեորիան բանվորական մասսայական շարժման հետ միացնելու լենինյան ուսմունքի զարգացումն ընկեր Ստալինի կողմից:

Կուսակցականութեան սկզբունքի մարքս-լենինյան ուսմունքի կիրառումը թեորիայի մեջ ընկեր Ստալինի կողմից: Պայքար՝ գիտական սոցիալիզմը իր փիլիսոփայական հիմքերից անքար՝ գիտական սոցիալիզմը իր փիլիսոփայական հիմքերից անքար՝ ջատեղու բերնշտայնական, կուսակցական և ուսուցական մենշեիկների ուղիղիտոնական փորձերի դեմ: Տարերայնութեան մենշեիկյան թեորիայի քննադատութիւնը: Բանվորական շարժման մեջ սոցիալիստական գիտակցութիւնն մուծելու վերաբերյալ ստալինյան հոգւածների գնահատութիւնը Լենինի կողմից:

Պատմական մատերիալիզմի հարցերի զարգացումն ընկեր Ստալինի կողմից: Ընկեր Ստալինը հասարակական գոյի և հասարակական գիտակցութեան մասին: Անարխիզմի քննադատութիւնը և պատմութեան մատերիալիստական ըմբռնման զարգացումը: Անարխիզմի ռեակցիոն և իդեալիստական բնույթի, ինչպէս և նրա՝ «Ամեն ինչ անհատի համար» սկզբունքի քննադատութիւնը: Ընկեր Ստալինը «Ամեն ինչ մասսայի համար» սկզբունքի՝ վորպէս մարքսիզմի անկյունաքարի և մասսայի ազատագրման, վորպէս անհատի ազատագրման պայմանի մասին:

Սոցիալիստական հեղափոխութեան, պրոլետարիատի դիկ-

տատուրայի, հեղափոխական տակտիկայի և ստրատեգիայի հարցերի մշակումը: Նոր տիպի կուսակցութեան մասին լենինյան ուսմունքի զարգացումը: Սոցիալիզմի մեջ կապիտալիզմի ներածման և դասակարգերի համագործակցութեան ռեֆորմիստական թեորիայի քննադատութիւնը: Ընկեր Ստալինը բուրժուազիայի դեմ պրոլետարիատի մղած դասակարգային պայքարի բազմաձևութեան և այդ ձևերի միասնութեան ու սոցիալիստական հեղափոխութեան մասին: Հեղափոխութեան մենշեիկյան լիբերալ-բուրժուական սխեմայի մերկացումն ընկեր Ստալինի կողմից և բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեան մասին լենինյան ուսմունքի հետագա զարգացումը:

Ստալինյան «Նախակներ Կովկասից»-ի պատմական նշանակութիւնը մենշեիկ լիկվիդատորների մերկացման գործում: Ազգային հարցի մշակումն ընկեր Ստալինի կողմից: Պայքար սպորտունիզմի, բուրժուական նացիոնալիզմի, սոցիալ-շովինիզմի դեմ:

Կուսակցութեան Ծ-րդ համագումարում (1917 թ.) սոցիալիստական հեղափոխութեան դժի հիմնավորումը և պաշտպանութիւնը ընկեր Ստալինի կողմից, ինչպէս և նրա պայքարը մեր յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի լենինյան ուսմունքի տրոցկիստական ժխտման դեմ: Ստալինը զոյմատիկ մարքսիզմի և սեղծագործ մարքսիզմի մասին: Լենինն ու Ստալինը վորպէս Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխութեան հաղթանակի հանճարեղ կազմակերպիչներ:

Մարքսիզմի հետագա զարգացումն ու հարստացումն ընկեր Ստալինի կողմից: Ընկեր Ստալինի՝ «Լենինիզմի հիմունքների մասին» աշխատութիւնը և նրա նշանակութիւնը մարքսիզմի զարգացման լենինյան եռապի հիմնավորման և մշակման գործում: Ընկեր Ստալինի այդ աշխատութեան դերը տրոցկիզմի ջախջախման գործում: Պետկապիտալիզմի, գյուղացիութեան, նեպ-ի և այլ հարցերում տրոցկիստական հակահեղափոխական հայացքների մերկացումն ընկեր Ստալինի կողմից:

Ընկեր Ստալինի պայքարը՝ կապիտալիզմի տնտեսական և քաղաքական անհամաչափ զարգացման, մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հնարավորութեան լենինյան ուսմունքի տրոցկիստական ժխտման, ինչպէս և ներքին ու արտաքին հակասու-

Ծր. դիւլ. և պատմ. մատեր.—6

թյուններն իրար հետ շփոթելու, իմպերիալիզմի թուլացումն զարգացման ժխտման դեմ:

Ընկեր Ստալինը տրոցկիզմի և յուլթյան մասին անցյալում, նրա ձևի ու բովանդակության մասին: Բանվորական շարժման մեջ հակալեւոնական քաղաքական հոսանք լինելուց, տրոցկիզմի վերածվելը բանվոր դասակարգի յերգվյալ թշնամիների, ֆեոսարարների, զիվերսանտների, մարգասպանների ֆաշիստական հետախուզությունների լրտեսների բանդայի: Մեկ յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի, յերկու խումբ հակասությունների և սեփական ուժերով ներքին հակասությունները հաղթահարելու հարցերի, պատմության մեջ սուբյեկտիվ ֆակտորի, հնարավորության և իրականության, սոցիալիզմի կառուցման ճանապարհների և մեթոդների լեւոնյան ուսմունքի զարգացումն ընկեր Ստալինի կողմից:

Ընկեր Ստալինի ուսմունքը պրոլետարիատի դիկտատուրայի յերեք կողմերի և նրանց միասնության, անցման շրջանի եկոնոմիկայի և սոցիալիզմի զարգացման դիալեկտիկայի, նեպի յերկյալ բնույթի, բանվոր դասակարգի և գյուղացիության դաշինքի, շահագործող դասակարգերի վոշնչացման վերաբերյալ:

Ընկեր Ստալինը բոլշևիկյան կուսակցության զարգացման որենքի մասին: Ուսմունք յերկու. սխառնանքի՝ կապիտալիստական և սոցիալիստական սխառնանքի պայքարի, վերջին ներկա դարաշրջանի հիմնական հակասության մասին:

Սոցիալիզմի և կոմունիզմի, սոցիալիզմի դարաշրջանում բանվոր դասակարգի դիկտատուրայի խնդիրների մարքս-լենինյան ուսմունքի զարգացումն ընկեր Ստալինի կողմից:

Ընկեր Ստալինը ստալանովական շարժման և սոցիալիզմից կոմունիզմին անցնելու մեջ այդ շարժման դերի մասին: Ձևով ազդային բովանդակությամբ սոցիալիստական կուլտուրայի հարցերի զարգացումը: Ուսմունք եկոնոմիկայից և գիտակցությունից կապիտալիզմի ֆաշիզմի հաղթահարման մասին: Ընկեր Ստալինը սոցիալիստական հոլմանիզմի և խորհրդային պատրիոտիզմի, պատմության մեջ անհատի դերի մասին: Թեորիայի և պրակտիկայի միասնության ուսմունքի և մասաանքի փորձի դերին վերաբերող հարցերի զարգացումը:

Ընկեր Ստալինը վերջին սոցիալիզմի Սահմանադրության հիմնադիր: Ընկեր Ստալինը կուսակցության գաղափարական-քաղաքական խնդիրների մասին:

Բոլշևիզմին տիրապետելու, կադրերի քաղաքական դաստիարակության՝ կուսակցության լոզունգը և մարքս-լենինյան փիլիսոփայության խնդիրները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ի. Ստալին.—Նամակ Կովկասից (1909 թիվ):

Նամակ Լենինին Սովիետացի աքսորից (1910 թ.)

ՌԻԴԻԿ-ի Լոնդոնի համագումարը: Պատգամավորի հուշագրերը (այդ բոլորը տես Լենին-Ստալին. Յերկհատորյակ):

Ի. Ստալին.—Լենինիզմի հարցերը. Լենինիզմի հիմունքների մասին, գլուխ 1-ին—Լենինիզմի պատմական արմատները, գլուխ 2-րդ—Մեթոդ և գլուխ 3-րդ—Թեորիա: Լենինիզմի հարցերի շուրջը, գլուխներ 1-ին, 2-րդ և 3-րդ:

Ի. Ստալին.—14-րդ կուս. կոնֆերանսի աշխատանքների արդյունքների շուրջը, գլուխ 4-րդ:

Ի. Ստալին.—Յեղրափակման խոսք Կենտկոմի քաղաքական հաշվետվության առթիվ ՀԱՄԿ(Բ)Կ-ի 14-րդ համագումարում:

Ի. Ստալին.—Սոցիալ-դեմոկրատական թեքման մասին մեր կուսակցության մեջ:

Ի. Ստալին.—Քաղաքական հաշվետվություն ՀԱՄԿ(Բ)Կ-ի 16-րդ համագումարին. գլուխ 1-ին, պար. 3, գլուխ 3-րդ, պար. 2, յեվ յեղրափակման խոսքը:

Ի. Ստալին.—Բոլշևիզմի պատմության մի քանի հարցերի շուրջը:

Ի. Ստալին.—Ձեկուցում կուսակցության 17-րդ համագումարին ՀԱՄԿ(Բ)Կ Կենտկոմի աշխատանքների մասին. գլուխ 3-րդ, պար. 1:

Ի. Ստալին.—Այ թեքման մասին ՀԱՄԿ(Բ)Կ-ի մեջ, գլուխ 1-ին, գլ. 3-րդ, պարագրաֆ «ա», «բ», «գ», «դ», «յ»:

Ազրարային քաղաքականութեան հարցերի շուրջը ԽՍՀՄ
-ում:

ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրութեան նախագծի մասին:

Ի. Ս տ ա լ ի ն. — Կուսակցական աշխատանքի թերութիւնների և
տրոցկիստական ու այլ յերկերեսանիւնների վերացման
միջոցառումների մասին:

ՀԱՄԿ(ը)Կ Կենտկոմի վորոշումը «Под знаменем марксизма»
ժուրնալի մասին. 25/1—1931 թիվ:

Լ. Բ ե ռ ի ա. — Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպութիւնների
պատմութեան հարցի շուրջը:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0155484

Apr.

3-1025a